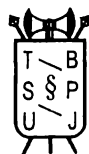

Jan Halberda • Jerzy Malec • Grzegorz Russek
pod redakcją naukową Jerzego Malca

150 LAT DZIEJÓW TOWARZYSTWA BIBLIOTEKI SŁUCHACZÓW PRAWA UNIwersYTETU Jagiellońskiego

Biblioteka Jagiellońska

1001004554

Uniwersytet Jagielloński

Publikacja dofinansowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

Redakcja:
Agata Sularzówna

Redakcja serii:
Alicja Pollesch

Skład, łamanie:
Sławomir Sobczyk

Copyright by **Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ**

Biblioteka

Redakcja:
ul. Westerplatte 1, 31-033 Kraków
tel. (12) 430.47.09
e-mail: redakcja@zakamycze.com.pl
www.zakamycze.com.pl

ISBN: 83-7333-208-1

wydanie I
cena: 15,00 zł

Druk i oprawa: Drukarnia **TECHNET**, tel. (12) 656.21.11

Bibl. Jagiell.
2008 EO 99013

Spis treści

Od autorów	7
Z dziejów Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa	9
Aneks	75
Bibliografia	87
Indeks nazwisk	101

*Rzucenie dobrej myśli świadczy dobrze
o inteligencji tego, co ją rzucił,
ale możliwość wykonania pomysłu
świadczy również o cywilizacji społeczeństwa,
wśród którego ta myśl powstała.*

(Goethe, Maxymy i reflexye)

Od autorów

Pierwszą publikacją poświęconą historii TBSP było *Czterdzieści lat istnienia Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (1851–1891)*, broszura stanowiąca debiut naukowy Stanisława Estreichera, prezesa tego koła w roku akademickim 1888/89. Już wtedy długowieczność Towarzystwa dawała asumpt do głębokich refleksji. Na kartach wspomnianej broszury Estreicher zastanawia się, jak to jest możliwe, że wśród ludzi młodych, lekkoduchów nieskorych do ciężkiej i cierpliwej pracy, mogła przetrwać instytucja „z celem pożytecznym, lecz nie błyskotliwym, nie dającym pola ani do szumnych popisów oratorskich, ani do rozwijania programów mających uszczęśliwić ludzkość”.

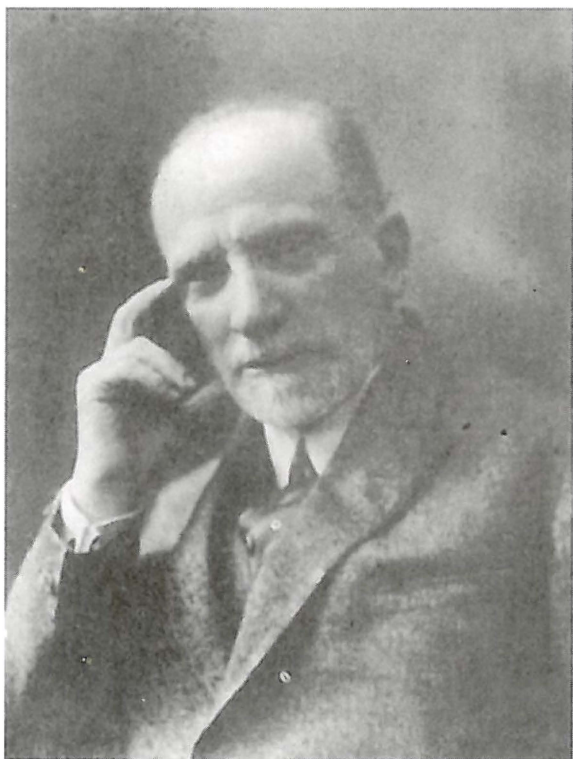
Lata chude i lata tłuste Towarzystwa znajdowały swe odzwierciedlenie w liczbie słuchaczy prawa korzystających z biblioteki. Powołując się znów na Estreichera — „na zgromadzeniu z 14 stycznia 1887 r. (...) obrano przewodniczącym Biblioteki pana Ludwika Grzybowskiego imponującą rzeczywistość większością: trzech głosów przeciwko dwóm!”. Z kolei w latach 30. ubiegłego wieku, kiedy to TBSP było najliczniejszą i najbardziej reprezentatywną organizacją studencką na Uniwersytecie, liczba członków przekraczała półtora tysiąca.

Tym bardziej dzisiaj — po ponad półtorawiekowej działalności Biblioteki — trudno przejść obojętnie wobec fenomenu długowieczności TBSP, które skutecznie opierało się próbom likwidacji

i przetrwało zarówno kolejne wojny, jak i ponure czasy stalinizmu. W epoce nazywanej przez filozofów postmodernizmem, w czasach relatywizmu, kiedy głośno neguje się wszelkie wartości, w epoce dominacji hasła *anything goes*, w której wszystkie chwytły uznaje się za dozwolone, po co młodym ludziom TBSP? Po cóż angażować się w żmudną pracę w studenckiej organizacji, zajmującej dwa niewielkie pomieszczenia, do których zresztą bez przewodnika trudno dotrzeć? Co dobrego przynieść może przynależność do instytucji, której sama nazwa odstrasza wonią zakurzonych woluminów?

Mimo to dzisiaj, w pierwszych latach trzeciego tysiąclecia, słuchaczy prawa w TBSP jest kilkuset. Od dziesiątków lat Towarzystwo skupia młodych ludzi pragnących połączyć trudne lata studiów prawniczych z zaangażowaniem w pierwsze próby pracy naukowej. Dzięki wymianie doświadczeń, poprzez kontakty ze starszymi kolegami, pomaga studentom pierwszych lat przystosować się do dorosłego życia dziś wypełnionego bezwzględną konkurencją i permanentną walką o przetrwanie. TBSP stara się wychować młodych prawników w poszanowaniu dla stałych wartości kształtując etos żmudnej pracy i uczciwego współzawodnictwa. Towarzystwo rozwijając się przez dziesiątki lat stało się kuźnią społeczeństwa obywatelskiego, samorządną organizacją odciskającą swe piętno na moralnej i intelektualnej kondycji ludzi, którzy w przyszłości pełnić będą najważniejsze role w naszym kraju.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja autorstwa osób reprezentujących różne pokolenia i różne epoki w działalności TBSP — prof. dr. hab. Jerzego Malca (prezesa TBSP UJ w latach 1971–1972), Jana Halberdy (prezesa w roku 2001) oraz Grzegorza Russka (wiceprezesa w roku 2002) przysporzy Towarzystwu nowych aktywnych członków.

Profesor Edmund Krzymuski
Kurator TBSP w latach 1892–1928

Profesor Władysław Wolter
Kurator TBSP w latach 1934–1939, 1945–1947, 1957–1967

Zarząd i Komisja Kontrolna TBSP UJ
wraz z Kuratorem prof. Edmundem Krzymuskim
rok administracyjny 1924/5

**Od lewej: Michał Karczmarz, Ewelina Blaski, Przemysław Nowak,
Beata Mroczkowska, Anna Karabowicz, Jan Halberda,
prof. Andrzej Zoll, Marcin Wystrychowski, Dominik Kokoszka,
Ignacy Walczyński, Piotr Mrowiec, Bartłomiej Legutko**

Z dziejów Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa

Lata 50. XIX stulecia stanowiły ciężki okres w historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Reakcyjne rządy Alexandra Bacha, nawrót absolutyzmu, centralizm i biurokracyzm, surowa kontrola oraz germanizacja uczelni nie wpływały sprzyjająco na rozwój życia naukowego. Wśród wielu ustaw i rozporządzeń formalizujących organizację uczelni do najdotkliwszych należała opracowana przez konserwatywnego austriackiego ministra oświaty, Leona hr. Thuna, ordynacja studiów prawnych z 2 października 1855 r. Zaznaczyły się też dążenia władz austriackich do zrównania Uniwersytetu Jagiellońskiego, a szczególnie Wydziału Prawa, z pozostałymi uniwersytetami cesarstwa. Głównym środkiem do osiągnięcia tego celu było wprowadzenie postanowieniem cesarskim z 29 października 1853 r. języka niemieckiego na uczelni.

Do szczególnie dotkliwych wad w ustroju Krakowskiej Wszechnicy owych czasów zaliczyć trzeba utrudnienia stawiane przez władze studentom pragnącym korzystać z Biblioteki Jagiellońskiej. Już i tak niesprzyjające warunki lokalowe, niedostateczna obsługa, trudności związane z wypożyczaniem książek — wszystko to prawie uniemożliwiało korzystanie z Biblioteki. Na domiar złego Ministerium Oświaty rozporządzeniem z 1849 r. wprowadziło wymóg składania kaucji pieniężnej przez każdego z wypożyczających.

Jak w tej sytuacji zachowywała się młodzież studiująca na Wszechnicy Jagiellońskiej? Charakterystyka tego pokolenia, jaką dał ks. Walerian Kalinka w swym pamflecie na Kraków i Uniwersytet Jagielloński z 1850 r., nie była zbyt optymistyczna. Pisał bowiem:

„Z początku sądziłem, że młodzież z tego nieszczęśliwego ogółu tworzy jakikolwiek wyjątek. Ta młodzież uniwersytecka, treść życia narodu, ten przysły naród. Gdzie tam! Taż sama apatia, ospałość, ciężkość i lenistwo. Żadnego życia koleżeńkiego, śladu braterskości, żadnego zajęcia myśli. Wszystko zimne, czcze, bez serca i bez głowy. Dzieci stare! — zanim się chodzić nauczyli poważnie, już skakać przestali. Jakaś przejrzała oględność, wyłączne ubieganie się za nauką chleba, obojętność dla właściwej nauki, obojętność dla przeszłości i powiedziałbym nieomal — dla przyszłości (...).”

Były to — jak widzimy — słowa bardzo surowe. Czy jednak w pełni zasłużone? Czy surowy krytyk nie zgromadził zbyt wielu czarnych barw dla odmalowania tej generacji, która przecież rozpoczęła swą działalność w okresie Wiosny Ludów i musiała chyba coś na tej wielkiej lekcji życiowej skorzystać.

O tym, że tak źle nie było, niech poświadczy następujący przypadek: kiedy 18 lipca 1850 r. przy ul. Dolnych Młynów wybuchł groźny pożar, który z wielką szybkością przerzucił się do śródmieścia i zniszczył blisko trzecią część ówczesnego Krakowa, studenci z narażeniem życia ratowali gmachy uniwersyteckie i niechybnie ocalili od zagłady zarówno Collegium Nowodworskiego, jak i Collegium Maius — ówczesną siedzibę Biblioteki Jagiellońskiej. Nie była więc ówczesna młodzież akademicka pogrążona w marazmie i apatii. Zresztą kilkanaście lat później znaczna jej część uczestnicząc w powstaniu styczniowym wykazała, że ożywiają ją szczytne ideały miłości Ojczyzny.

Tymczasem jednak wśród tej młodzieży zrodziła się śmiała i piękna inicjatywa, która była dostatecznym zaprzeczeniem słów ks. Kalinki oraz najlepszą odpowiedzią na antypolską politykę władz austriackich.

Studenci prawa postanowili bowiem założyć osobną bibliotekę prawniczą, wyposażoną w dzieła niezbędne do studiowania.

Zacznąć musieli niemalże od zera. Podstawą dla zorganizowania księgozbioru były składki młodzieży, zbierane za pozwoleniem profesorów Wydziału Prawa. Zgromadzono tą drogą zaledwie 7 złotych reńskich, znikomość kwoty nie zraziła jednak organizato-

rów. Od razu też przystąpiono do ukonstytuowania Towarzystwa. „Uchwała zgromadzenia profesorów Wydziału Prawa” — mówi ówczesny protokół — „przekazała słuchaczom tegoż wydziału zarząd nad księgozbiorem powstałym z funduszków ich usilnością zebranych”. Na mocy tejże uchwały, 19 czerwca 1851 r., wybrano spośród studentów prawa tzw. wydział, to jest zespół mający za zadanie ułożenie statutu Towarzystwa oraz zarząd nad księgozbiorem. W skład owego wydziału weszli: Konstanty Ramult, Henryk Krobicki, Ignacy Rybarski, Wilhelm Smoluchowski i Klemens Żywicki. 23 czerwca 1851 r. zakończono układanie statutu, zakupiono następnie za zebrane 7 zł reńskich szafy na książki, a po uzyskaniu kilkunastu dzieł od życzliwie nastawionych do Towarzystwa profesorów — 1 lipca 1851 r. księgozbiór został otwarty i przekazany do użytku słuchaczy prawa.

Początki były trudne. Stan majątkowy z końcem pierwszego roku istnienia wynosił zaledwie 4 zł reńskie. Kłopoty finansowe uniemożliwiały zakup nowych pozycji. Przez dwa pierwsze lata nabyto zaledwie jedno dzieło. Głównym źródłem wzrostu księgozbioru były darowizny profesorów: Feliksa Słotwińskiego — prof. prawa kanonicznego, Jana Kantego Rzezińskiego — prof. prawa natury, Antoniego Zygmunta Helcla — prof. historii prawa, Józefa Kremera — prof. filozofii oraz nielicznych bogatszych studentów. W ten sposób w końcu 1852 r. księgozbiór liczył 45 dzieł (w 77 tomach) oraz 16 broszur.

Od samego początku Biblioteka cieszyła się dużym powodzeniem. Korzystało z niej ponad 80% studentów (przeciętna liczba słuchaczy prawa wynosiła wówczas 100), a cenne podręczniki wędrowały z rąk do rąk. Niestety stan księgozbioru prawie wcale się nie powiększał. Bibliotekarz Ludwik Myszkowski próbował temu zaradzić wprowadzając obowiązkowe składki, lecz innowacja ta spotkała się z nieprzychylnym przyjęciem ze strony członków Towarzystwa i ostatecznie została zarzucona. Na domiar złego Bibliotekę okradziono. Zniknęły trzy najcenniejsze dzieła oraz cała, co prawda niewielka, gotówka.

Nie wpływało to wszystko dodatnio na rozwój Towarzystwa. Dopiero w 1856 r. z chwilą objęcia zarządu księgozbiorem przez Maksymiliana Zatorskiego (późniejszego profesora UJ) stan majątkowy Biblioteki nieco się poprawił.

Studenci, widząc konieczność wsparcia Biblioteki, zobowiązali się do wpłacania na rzecz księgozbioru, przy półrocznych wpisach, po 30 centów. W związku z tym zwiększyła się liczba nabytych pozycji książkowych, a co za tym idzie, także liczba czytających. Ożywienie działalności Towarzystwa zeszło się w czasie z ważną reformą, a mianowicie z przywróceniem w Uniwersytecie Jagiellońskim języka polskiego jako języka wykładowego. (Język polski wprowadzono na większości wykładów rozporządzeniem z 4 lutego 1861 r., całkowita repolonizacja nastąpiła jednak dopiero 30 kwietnia 1870 r.)

Możność kształcenia się w ojczystym języku korzystnie wpłynęła na ożywienie ruchu naukowego, zwiększyła zapał do pracy. Najlepiej świadczyć o tym może sprawozdanie za lata 1859–1863, sporządzone przez ówczesnego Bibliotekarza, Witolda Bochenka. Pisał on: „Urządowanie moje rozpocząłem w chwili stanowczej dla Wszecznicy naszej w ogólności, a w szczególności dla Wydziału Prawa i Administracji. Przywrócenie językowi ojczystemu praw mu należnych, dzięki niezmordowanym usiłowaniom gorliwych o oświatę krajową mężów, rokując starej naszej szkole głównej nową epokę świetności i sławy, nie pozostało bez wpływu na rozwój instytucji do której przewodniczenia powołany zostałem. Wskutek pomnożonej liczby uczniów na Wydziale Prawa, co wyłącznie przeprowadzonym reformom językowym zawdzięczać należy, fundusz księgozbioru naszego o tyle się powiększył, iż oprócz dzieł podręcznego i koniecznego użytku byliśmy w stanie zakupywania dzieł mniej może przez czytelników naszych poszukiwanych, niemniej atoli znakomitych i do prawdziwego wykształcenia prawniczego niezbędnych. Do liczby takowych należą: *Volumina Legum*, Statut Wiślicki, Historia Mom-sena i inne (...)”. Gdy Bochenek pisał te słowa, biblioteka liczyła już 240 pozycji. Wkrótce wydatnie powiększył ją dar, jakim spadkobiercy zmarłego wówczas Rektora, prof. Wojciecha Majera, obdarowali

Towarzystwo. Był to księgozbiór liczący 220 dzieł ze wszystkich dziedzin prawa. W sumie Biblioteka liczyła więc już 460 pozycji. W porównaniu ze stanem sprzed 12 lat był to ogromny postęp. Całość księgozbioru mieściła się w 4 szafkach ustawionych w przedpokoju wiodącym do sali promocyjnej w gmachu Collegium Iuridicum (ul. Grodzka 53).

Rozrost Biblioteki pociągnął za sobą konieczność uchwalenia nowego statutu. Toteż z końcem roku 1863 obowiązywała już nowo wprowadzona ustawa dla Biblioteki Słuchaczy Wydziału Prawnego. Podstawę funduszków według „ustawy” stanowiły półroczne składki, uiszczane w kwocie 51,5 centa przez każdego słuchacza prawa.

Statut z 1863 r. wprowadził pewną istotną nowość. Była to istniejąca do dzisiaj instytucja Kuratora, wybieranego przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego spośród profesorów Wydziału Prawa. Kurator sprawować miał opiekę i nadzór nad Biblioteką, a także służyć radą i pomocą każdorazowemu zarządowi. Pierwszym Kuratorem został prof. Fryderyk Zoll senior.

Znaczny wzrost księgozbioru pociągnął za sobą konieczność sporządzenia inwentarza. Zadania tego podjął się ówczesny Bibliotekarz, Zygmunt Gebhardt. Podział na poszczególne gałęzie prawa ułatwił znacznie korzystanie z Biblioteki i wprowadzał konieczną systematykę. Nowym źródłem dochodu było litografowanie wykładu procedury cywilnej prof. Maurycego Fiericha. Otrzymane ze sprzedaży skryptu fundusze stanowiły znaczne wsparcie finansowe dla Biblioteki. W roku akademickim 1868/69 za kadencji Bibliotekarza Stanisława Demianowskiego księgozbiór wzbogacił się o sto nowych pozycji, uzyskanych w drodze darowizn oraz nabytych z własnych funduszków.

Niestety po latach rozkwitu nadszedł okres zastoju. Studenci poczęli zalegać ze składkami, wprowadzony w 1870 r. kolejny statut był wyraźnie nieudany, zmniejszyła się liczba członków Towarzystwa, wzrosły natomiast wymagania stawiane Bibliotece przez władze i samych jej członków. Ówczesny zarząd postawił sobie za naczelne zadanie uzyskanie nowego źródła dochodów, które poprawiłyby trudną sytuację materialną. Źródłem tym było urządzenie

balu prawników, który odbył się 11 stycznia 1874 r. i przyniósł dochód znaczny na owe czasy, a mianowicie 665 zł reńskich 30 centów (następny bal zorganizowany w 1875 r. przyniósł dochód w wysokości 500 zł reńskich). Zaraz też zakupiono wiele najpotrzebniejszych podręczników. Zainteresowanie Biblioteką wśród słuchaczy prawa zaczęło ponownie wzrastać. Liczba członków wynosiła ponad 50% wszystkich studiujących na Wydziale Prawa.

Następnym krokiem w kierunku usprawnienia działalności było uchwalenie 10 grudnia 1873 r. statutu, tym razem w pełni odpowiadającego potrzebom Towarzystwa. Od tej chwili nad księgozbiorem miał sprawować pieczę przewodniczący i dwóch pomagających mu członków wydziału. Wszystkie usprawnienia były w dużej mierze zasługą ówczesnych aktywistów, którzy nie szczędzili sił dla dobra publicznego. Warto tu zwłaszcza wspomnieć Bibliotekarza Antoniego Stawarskiego, który w ciągu dwu lat swego urzędowania (1873–1875) doprowadził do rozkwitu Biblioteki, a także jego następcę, Wilhelma Dadleza. Stan majątkowy przedstawiał się bardzo dobrze. Zakupiono kolejne dzieła, liczba członków również powiększyła się ogromnie osiągając liczbę 180. Tylu członków nie liczyło Towarzystwo jeszcze nigdy przedtem, a i długo potem, to jest do 1890 r., liczby tej nie osiągnięto. W sumie z końcem 1876 r. księgozbiór osiągnął imponującą liczbę 1133 pozycji. Rok następny przyniósł dalsze sukcesy. Coraz większa liczba studentów korzystała z Biblioteki. Stanisław Estreicher w swojej pracy *Czterdzieści lat istnienia Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ* nazywa okres ten „złotym wiekiem” w rozwoju Towarzystwa.

Po ukończeniu studiów przez Wilhelma Dadleza sytuacja niestety uległa pogorszeniu. Nowy zarząd mimo wielu starań nie potrafił utrzymać dawnego stanu. Spadły dochody, zmniejszyła się znacznie liczba członków (w 1880 r. było ich tylko 22). W 1881 r. w skład wydziału weszli: Władysław Abraham, późniejszy profesor prawa kanonicznego we Lwowie, jako Bibliotekarz oraz Kazimierz Krygowski, Juliusz Leo i Franciszek Siekierzyński. Księgozbiór wprawdzie nadal powiększał się, mimo to widoczny był też wzrost obojętności studentów prawa do Biblioteki. Franciszek Siekierzyń-

ski oceniając aktualną sytuację pisał w „Przeglądzie Akademickim” z 1881 r.: „Mamy dziś księgozbiór wcale bogaty i obfity — tem gorzej, że w ostatnich czasach ilość członków korzystających z niego nie zwiększa się, owszem widoczna jest pewna opieszałość. Smutny to objaw (...). Czemu go mamy przypisać? Nie należący do Biblioteki oskarżają wydział, jakoby postępował stroniczo. Mało sprowadzają podręczników, lecz za to dzieła ciężkie naukowe — mówią jedni; tam panuje system protekcyjny, książki dostają się znajomym bibliotekarza — mówią drudzy. Wszyscy konkludują zgodnie, że nie należy zapisywać się do tak nieużytecznego towarzystwa. Zapominają niestety jedni i drudzy, że wydział Biblioteki z ich łona powstaje, że są przecież środki, by się stało zadość życzeniom ogółu. Od czegoż zgromadzenia? Przecież mogą, jak dawniej bywało uchwalić, by wydział zakupił odpowiednią liczbę podręczników. Tymczasem na Zgromadzenia Walne przychodzi zaledwie kilkunastu członków, którzy rozstrzygają o najważniejszych sprawach towarzystwa, reszta usuwa się zupełnie, wołąc narzekać na złe i nie zapisywać się, niż pożądaną reformę przeprowadzić”.

W latach następnych, dzięki staraniom Bibliotekarza Juliusza Leo (późniejszego prezydenta miasta Krakowa i znanego polityka), sytuacja poczęła powoli się polepszać. Sporządzono nowy katalog, usprawniono pracę zarządu. Ponadto istotnym *novum* było wydawanie skryptów, których sprzedaż poprawiła znacznie stan majątkowy Towarzystwa. W sprawozdaniu zarządu za rok 1882/83 czytamy: „Nie mógł ustępujący wydział pozostawić Biblioteki na łasce kapryśnej publiczności balowej i musiał się oglądnać za innym pewniejszym i stałym źródłem dochodów. Źródło takie nasuwało się samo przez się, w wydawnictwie skryptów litografowanych, dostarczającym dość znacznych dochodów kilku prywatnym przedsiębiorcom, a podjętym już od dawna z dobrym skutkiem przez pokrewną nam Bibliotekę prawników lwowskich. Bibliotekarz pochwycił tym skwapliwiej powyższą myśl, ponieważ miał znaczne i regularne dochody, ale, że przyciągnie nadto niejednego nowego członka, a tym samym rozbudzi więcej zajęcia dla naszej młodej instytucji (...).

Że myśl wydawnictwa była zdrowa i dla Biblioteki korzystna, o tem świadczy najlepiej znaczny dochód z rozsprzedaży w kwocie 176 florenów, powtórne zwiększenie się znaczne liczby członków Towarzystwa, dochodzącej w roku ubiegłym do poważnej cyfry 93”.

Jak bardzo trafna była ta inicjatywa, świadczy fakt, iż roczny dochód z wydawania skryptów wynosił około 300 zł reńskich. Znacznym osiągnięciem było także uznanie Biblioteki przez rząd galicyjski we Lwowie za prawnie istniejące towarzystwo. Imponująca jest ilość dzieł znajdujących się w Bibliotece w 1883 r. Księgozbiór liczył wówczas 1660 pozycji w przeszło 3000 tomów i w ciągu następnych lat rozwijał się nadal. Wiele sukcesów należy przypisać aktywnej pracy zarządu oraz troskliwej opiece wybranego w 1887 r. kuratora, prof. Maurycego Fiericha.

Stosunek młodzieży do nowego kuratora najlepiej obrazuje wypowiedź Stanisława Estreichera, który we wspomnianej wyżej pracy tak oto charakteryzował postać profesora: „(...) był to człowiek niezwykły, wyższy nad innych, wnoszący wszędzie, czego się tylko dotknął — pierwiastek ładu i sumiennosci i prawości (...) Jemu zawdzięcza Biblioteka, że w ciągu roku podniosła się znacznie wyżej niż przez szereg poprzedzających lat i, że podniesienie to nie było chwilowe, zależne od większej lub mniejszej gorliwości członków zarządu, ale gruntowne i trwałe”.

Dzięki staraniom prof. Maurycego Fiericha oraz Bibliotekarza Ludwika Grzybowskiego obiecano przydzielić Bibliotece nowe pomieszczenie w budującym się właśnie gmachu Collegium Novum. Księgozbiór powiększył się o następne 303 dzieła (w roku 1891 liczył już około 2300 pozycji), urządzono także wiele odczytów (m.in. profesorów: prawa karnego — Edmunda Krzymuskiego, procedury cywilnej — Maurycego Fiericha, prawa kanonicznego — Józefa Brzezińskiego).

Od roku 1887 weszło w zwyczaj ogłaszanie drukiem sprawozdań zarządu. Po śmierci prof. Maurycego Fiericha (29 czerwca 1889 r.) kuratorem Towarzystwa został prof. prawa niemieckiego, Lotar Dargun, który funkcję tę piastował do roku 1893. W zakończeniu pracy napisanej z okazji czterdziestolecia istnienia Bibliote-

ki Stanisław Estreicher tak oceniał dotychczasową działalność Towarzystwa: „Biblioteka prawnicza jest instytucją skromną i rozmiary ma małe, a jednak utrzymanie się jej przez lat czterdzieści i jej rozwój powolny lecz ciągły musi dobrze świadczyć o pewnej cywilizacyjnej i umysłowej dojrzałości tych, wśród których istnieje i wzrasta. Nie trzeba zapominać, że jej założycielami byli ludzie młodzi, pełni może gorącego zapału, ale z natury rzeczy zmienni i nie wytrwali, że prowadzili ją przez lat czterdzieści młodzieńcy nieskłonni do powolnego dokładania ziarnka do ziarnka, a nie tylko niecierpliwi i nielubiący czekać »aż całość sama się złoży« ale nawet wprost przeciwnie: zniechęcający się łatwo tam, gdzie doraźnych rezultatów pracy nie widać. Nie trzeba zapominać, że tem społeczeństwem, które potrafiło tę skromną lecz pożyteczną instytucję założyć i przez długi przeciąg czasu utrzymać, są »inberbi juvenes« w Horacjuszowskim tego słowa znaczeniu. A jeśli ten wielki satyryk już jako cechę rzymskiej młodzieży podaje, że co godzinę się zmienia »mutatur in horas«, cóż dopiero o nas powiedzieć, którzy tem się podobno od innych narodów odróżniamy, że mamy »serca, gdzie nie trwa myśl ani godziny«. I oto wśród tej — z natury lat swoich i pochodzenia swego — niewytrwałej młodzieży, powstaje towarzystwo z celem pożytecznym, lecz nie błyskotliwym, nie dającym pola ani do szumnych popisów oratorskich, ani do rozwijania programów mających uszczęśliwić ludzkość, towarzystwo, które wymaga natomiast spokojnej i cichej pracy, przy zajmowaniu się którą przede wszystkim: »nicht Kunst und Wissenschaft allein — Geduld will bei dem Werke sein«. I rozwija się równo, z roku na rok, a choć nic jego istnienia wątleje nieraz, przecież się nigdy nie zrywa”.

Trwałość Biblioteki prawniczej i jej stały, nieprzerwany rozwój był więc niewątpliwym osiągnięciem i niezaprzeczną zasługą naszych poprzedników, którzy przed z górą stu laty stawiali podwaliny pod tę najstarszą w Polsce studencką bibliotekę — z drugiej zaś strony wdrażali się do służby kulturze narodowej od pierwszych swych lat studenckich.

Dalszy rozwój Towarzystwa, po 1891 r., szedł w kierunku pewnego urozmaicenia działalności poprzez wprowadzenie nowych

form, zwłaszcza organizowanie konkursów naukowych i odczytów. Kierunek prac stopniowo upodabniał się do tego, który realizowany jest obecnie, co zresztą prowadziło do zwiększenia się liczby członków i rozbudzenia szerszego zainteresowania pracą stowarzyszenia. Członek zarządu, Bohdan Jarochoński, motywując zmiany zaszczyt w łonie Towarzystwa, pisał: „Zdawałoby się, że w warunkach, gdzie obrót Towarzystwa z roku na rok się podnosi, majątek wzrasta, liczba członków poważnie się przedstawia, gdzie Towarzystwo posiada obfity księgozbiór, wydaje różnorodne skrypta, ułatwia członkom nabywanie dzieł naukowych, na nic narzekać nie można, że Biblioteka objęła i spełnia całokształt swych zadań i obowiązków. Jest to jednak działalność połowiczna i jednostronna: zamienia ona Bibliotekę na Towarzystwo o charakterze ekonomicznym; pominięta jest natomiast całkowicie działalność jako stowarzyszenia naukowego, ogniskującego życie naukowe młodzieży Wydziału Prawniczego”.

Jedną z podstaw dla dalszego rozwoju Biblioteki było uzyskanie nowego lokalu. Starania czynione w tym celu ze strony Ludwika Grzybowskiego przyniosły rezultat. Towarzystwo otrzymało w 1890 r. pomieszczenie w sali nr 35 na I piętrze w Collegium Novum. Znacznie przyczynili się do tego: Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Wincenty Zakrzewski, prof. historii prawa i kurator Towarzystwa, Lotar Dargun oraz prof. prawa administracyjnego, Leon Cyfrowicz. Nareszcie można było opuścić starą siedzibę w Collegium Iuridicum, „do której trzeba się było dostawać przez kuźnię sąsiadującego mechanika” (jak czytamy w sprawozdaniu z roku 1889/90).

W nowej sali na terenie Collegium Novum Biblioteka mieściła się do 1903 r. Wkrótce i ten lokal stał się niewystarczający wskutek podwojenia się księgozbioru. Dzięki staraniom Kuratora, prof. prawa karnego Edmunda Krzymuskiego, otrzymało Towarzystwo trzecie już z kolei pomieszczenie, tym razem w gmachu Collegium Nowodworskiego przy ul. św. Anny. Ponadto prof. Edmund Krzymuski, jako dyrektor seminarium prawniczego, pozwolił w jednej z sal seminaryjnych umieścić czytelną i ustawić szafy z książkami.

Nowy lokal był niewspółmiernie lepszy od poprzednich i pozostawał siedzibą Towarzystwa do 1925 r.

Na przełomie wieków Towarzystwem kierowali m.in.: Tadeusz Dziurzyński, Stanisław Gołąb, Bronisław Krzyżanowski, Kazimierz Wł. Kumaniecki, Zygmunt Lisowski. Skutkiem rozszerzenia się działalności księgozbiór — dotychczas jedyna niemal forma, w jakiej przejawiała się praca Towarzystwa — stał się tylko jedną z jego agend. Tym niemniej stale wzrastał, powiększając się o wiele nowych pozycji, m.in. Towarzystwo otrzymało w 1903 r. pozwolenie wybrania sobie dubletów dzieł prawniczych z Biblioteki Jagiellońskiej, a także otrzymało publikacje Akademii Umiejętności. Sporo kłopotów przysporzyło uporządkowanie nowych nabytków i skatalogowanie całości, która liczyła już ponad 3000 dzieł, o łącznej wartości około 25 tys. koron. Zadanie to zrealizowano jednak dzięki aktywnej pracy członków. Do najcenniejszych pozycji znajdujących się wówczas w Bibliotece należały starodruki: *De iure belli ac pacis* Grocjusza z 1626 r., *Constitutio Criminalis Theresiana* z 1769 r., dalej kompletny zbiór sprawozdań Sejmu Galicyjskiego i inne.

Jak już była o tym mowa, nową formą działania stały się, wprowadzone w 1901 r., konkursy naukowe. W roku 1900/01 pierwsze miejsce zajął późniejszy prof. prawa politycznego Kazimierz Wł. Kumaniecki za pracę *Naturalne zasady prawne*, zaś w roku 1901/02 również późniejszy prof. prawa rzymskiego Rafał Taubenschlag, za referat *Najstarszy ustawowy proces rzymski*. W ten więc sposób Towarzystwo umożliwiło start naukowy wielu zasłużonym później dla kultury polskiej badaczom. Nie wszystkie nowe inicjatywy powiodły się i zyskały popularność. W 1890 r. otwarto w lokalu Towarzystwa czytelnię czasopism prawniczych. Niestety nie cieszyła się ona zbyt dużą frekwencją i ostatecznie, po bezskutecznych próbach ożywienia zainteresowania, została zamknięta. Nie wzbudziły także specjalnego zainteresowania odczyty, w związku z czym zaniechano ich do czasu rozbudzenia się ruchu naukowego w szerszym zakresie.

Nowością, która zdała egzamin praktyczny, było wprowadzenie kategorii członków wspierających. Członkiem wspierającym

mogła zostać osoba, która złożyła na rzecz Towarzystwa kwotę w wysokości 100 koron lub dar tej wartości albo też zobowiązała się do składki rocznej w wysokości 10 koron. Instytucja ta zwiększyła znacznie dochody Biblioteki i pozwoliła na dalsze powiększenie księgozbioru. W ten sposób powiązano z Towarzystwem jego dawnych członków — ludzi, którzy z biegiem czasu zajmowali coraz wyższe stanowiska w wymiarze sprawiedliwości, ale zawsze chętnie powracali do wspomnień młodości. Dotychczasowy tytuł „Bibliotekarz” zamieniono w 1898 r. na tytuł „Prezesa”, nazwę „Biblioteka” na „Towarzystwo”, wreszcie słowo „wydział” zastąpiono trafniejszym określeniem „zarząd”. Nad całością pracy Towarzystwa czuwał niezłomowany w swych wysiłkach, wieloletni kurator prof. Edmund Krzymuski.

Nowy Statut z 1908 r. dostosował strukturę organizacyjną Towarzystwa do nowych form jego działalności. Postanawiał że: „Biblioteka Słuchaczy prawa U. J. znajduje się pod kuratorją Senatu Wszechnicy Jagiellońskiej, którą sprawuje wydelegowany przez Senat profesor Wydziału Prawa i Administracji. Kurator uczestniczy w Walnych Zgromadzeniach i posiedzeniach Zarządu i odbiera protokoły obrad przedłożone mu w 2 egzemplarzach; podpisuje on również zobowiązania Towarzystwa zaciągnięte wobec osób trzecich. Władzami Towarzystwa są Walne Zgromadzenia (zwyczajnie odbywa się corocznie przed 15 listopada) i Zarząd. Na czele Towarzystwa stoi Zarząd składający się z prezesa, wiceprezesa i skarbnika, odbieranych bezpośrednio przez Walne Zgromadzenie i 10 członków, którym prezes przydziela poszczególne agendy. W razie potrzeby Walne Zgromadzenie ma prawo powiększyć liczbę członków Zarządu do 12, przy czym uwzględnione być powinny, o ile możliwości wszystkie lata studiów prawniczych. W Towarzystwie istnieją odrębne agendy, kierownictwo i zarząd, którymi powierzone zostają przez prezesa poszczególnym członkom Zarządu. Do agend tych zaliczają się:

- a) księgozbiór,
- b) dział skryptów,
- c) dział ratowy,

- d) czytelnia,
- e) dział dłużniczy,
oraz dwie komisje »wydawnicza« skład której określa regulamin i »konkursowa«.

Towarzystwo rozróżnia cztery kategorie członków:

- 1) zwyczajnych, którymi mogą być zwyczajni słuchacze wydziału prawniczego Wszechnicy Jagiellońskiej,
- 2) nadzwyczajnych tj. rygorystów prawa w ciągu dwu lat od otrzymania absolutorium,
- 3) wspierających, których mianuje Zarząd spośród osób, które złożą jednorazowo K. 100 lub roczną wkładkę K. 10 lub dar tejże wartości,
- 4) honorowych, mianowanych przez Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu spośród ludzi zasłużonych dla rozwoju Towarzystwa lub dla nauki prawa”.

„Na wypadek rozwiązania Towarzystwa księgozbiór przechodzi na własność Biblioteki Jagiellońskiej, gotówka na Tow. Wzaj. Pom. U. U. J. w Krakowie, o ile nie zostanie w ciągu 6 miesięcy od ostatniego Walnego Zgromadzenia założone przez b. członków Biblioteki nowe stowarzyszenie, o pokrewnym zakresie działania”.

Dalszymi istotnymi wydarzeniami w dziejach Towarzystwa były obchody 40- i 60-lecia Biblioteki. Uroczystości te, pierwsza w 1891 r., druga w 1911 r., odbyły się w auli uniwersyteckiej przy licznych udziale wybitnych osobistości Krakowa oraz członków Towarzystwa. Uświetniono je okolicznościowymi publikacjami traktującymi o dziejach organizacji. Ponadto członkowie TBSP uczestniczyli aktywnie we wszystkich niemal większych uroczystościach i jubileuszach o charakterze ogólnonarodowym. Należy więc tu zaznaczyć, że specjalnie wydelegowany komitet wziął udział w obchodach 100. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza.

W 1898 r. reprezentant Towarzystwa zasiadał w komitecie sprowadzenia do kraju zwłok Juliusza Słowackiego. W tym samym roku prezes Biblioteki przewodniczył komitetowi redakcyjnemu *Księgi pamiątkowej uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego* wydanej dla

uczczenia 500. jubileuszu Wszechnicy. Wreszcie w 1910 r. Towarzystwo przystąpiło do Towarzystwa Domu Zdrowia Uczącej się młodzieży polskiej „Pomoc Bratnia” w Zakopanem. Nie zabrakło też naszej organizacji w obchodach 500. rocznicy bitwy pod Grunwaldem.

W 1914 r., z chwilą wybuchu I wojny światowej, Uniwersytet Jagielloński został zamknięty. Towarzystwo zmuszone zostało przenieść swą siedzibę do Wiednia, gdzie w grudniu 1914 r. powstała filia Towarzystwa w prywatnym mieszkaniu jego ówczesnego kierownika Wiktora Medweckiego. Był to okres niełatwy, wykluczający prowadzenie normalnej działalności, nie trwał na szczęście zbyt długo. Gdy w 1915 r. Uniwersytet Jagielloński został otwarty, zlikwidowano wiedeńską filię, a Towarzystwo powróciło do swego dawnego lokalu w Collegium Nowodworskiego.

Po wojnie ruch naukowy wśród młodzieży rozbudził się ze zwiększoną siłą. Odzyskanie po blisko 123 latach niepodległości, odbudowa państwa polskiego, możliwość studiowania w polskiej szkole, wszystko to uaktywniało młodzież, rodziło zapał do pracy, która miała od tej chwili służyć ojczyźnie, umacniać słabe jeszcze państwo. Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa nie stało na uboczu. Razem z innymi organizacjami młodzieży akademickiej aktywnie wzięło się do pracy. Działalność Towarzystwa wyszła poza wydział, silnie poczęła się przejawiać także na terenie międzyuczelnianym. Delegaci TBSP wzięli czynny udział w I i II Zjeździe Ogólno-Akademickim w Warszawie. Wraz z innymi ośrodkami Towarzystwo przyczyniło się do zorganizowania Związku Akademickich Kół Prawniczych i Ekonomicznych Rzeczypospolitej. W 1923 r. TBSP wzięło udział w organizowanej przez Naczelny Komitet Akademicki — Międzynarodowej Konferencji Studentów (C.I.E.), której jedna sesja odbyła się w Krakowie. W skład ówczesnych władz koła wchodził m.in. Aleksander i Władysław Wolterowie, Konstanty i Stefan Grzybowski, Michał Patkaniowski — późniejsi profesorowie, przez długie lata związani z TBSP.

W codziennej pracy Towarzystwa istotnym problemem były nadal trudności lokalowe. W roku 1925/26 Towarzystwo przenio-

sło swą siedzibę do czwartego z kolei lokalu, tym razem przy ulicy Grodzkiej 20. Była to tymczasowa siedziba, z której korzystano oczekując na wynajęcie obszerniejszego pomieszczenia.

W 1928 r. zmarł niezmiernie oddany Towarzystwu, jego wieloletni Kurator, prof. dr Edmund Krzymuski. W testamencie zapisał on Towarzystwu w wieczyste użytkowanie nie tylko całą swą bibliotekę, ale i kamienicę przy ulicy Jabłonowskich 5. Dwupiętrowy budynek położony w pobliżu Uniwersytetu istnieje do dziś i służy obecnie Wydziałowi Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ. Niespodziewany dar niesłychanie poprawił trudną sytuację lokalową Towarzystwa. Wkrótce cały majątek został przeniesiony do nowej siedziby, w której znalazły odpowiednie pomieszczenie: prezydium, sekretariat, sala dyżurowa, czytelnia i powielarnia. W prezydium znajdował się portret prof. Edmunda Krzymuskiego (pędzła Jacka Malczewskiego), którego ciekawe koleje losu w czasie II wojny światowej warte są tu osobnej wzmianki.

Obraz ten został skradziony w czasie grabieży mienia uniwersyteckiego przez niemieckiego żołnierza, po czym przechodząc z rąk do rąk znalazł się następnie w prywatnej galerii obrazów znanego krakowskiego mistrza szewskiego, Jana Kapery. Zgodnie z obowiązującym wówczas prawem, osoba, która nabyła rzecz od nieuprawnionego, zobowiązana była do jej oddania prawowitemu właścicielowi, mogąc w zamian żądać równowartości w pieniądzu. Jan Kaper na prośbę Towarzystwa oddał portret Krzymuskiego, nie żądając w zamian żadnych pieniędzy. Ten ładny gest zasługuje na uwagę.

Dla uczczenia pamięci zmarłego Kuratora ustanowiono stypendium im. prof. Edmunda Krzymuskiego, zaś czytelnia czasopism dano nazwę Czytelnia im. Heleny i Edmunda Krzymuskich.

Kolejnym Kuratorem po prof. Edmundzie Krzymuskim został Kazimierz Wł. Kumaniecki, profesor prawa administracyjnego, były (w 1922 r.) minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Towarzystwo prowadziło w tym czasie niezwykle urozmaiconą działalność. W marcu 1930 r. urządzono dwutygodniową wycieczkę prawników krakowskich do Czechosłowacji. W sierpniu 1930 r. odbył się I Międzynarodowy Kongres Prawa w Brukseli, na

którym reprezentanci Towarzystwa, Stefan Surzycki i Juliusz Wisłocki wygłosili referaty. W listopadzie tegoż roku odbył się Zjazd Wydziału Kół Prawniczych Ogólnopolskiego Związku Akademickich Kół Naukowych w Gdańsku. Towarzystwo było na Zjeździe licznie reprezentowane przez swych przedstawicieli. Wreszcie reprezentanci TBSP wzięli udział w zorganizowanym w kwietniu 1931 r. I Kongresie Naukowym Polskiej Młodzieży Akademickiej.

Do najważniejszych wydarzeń w latach 1930–1935 należały: Międzynarodowa Konferencja Studentów urządzona w 1931 r. w Budapeszcie — gdzie reprezentant Towarzystwa, Juliusz Wisłocki, pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Wykonawczego Międzynarodowego Kongresu Studentów Prawa — oraz Ogólnopolski Kongres Młodych Prawników, zorganizowany w kwietniu 1932 r. w Krakowie. W ramach Kongresu urządzono Międzyuczelniany Konkurs Krasomówczy, na którym reprezentanci Towarzystwa zajęli pierwsze miejsca.

Działalność TBSP w tym czasie była nastawiona głównie na coroczne organizowanie konkursów na prace naukowe, konkursów krasomówczych oraz zebrań naukowych, jak również na tradycyjne już — wypożyczanie skryptów i podręczników. Istotnym *novum* były wycieczki naukowe: do Instytutu Badań Psychotechnicznych, do Urzędu Śledczego oraz dwukrotnie organizowane (w 1934 i 1935 r.) dzięki inicjatywie i pod opieką Kuratora, prof. Władysława Woltera, wycieczki do Warszawy. Organizowano także odczyty, które wygłaszali profesorowie Wydziału Prawa.

Do zmian w dziedzinie ustrojowej należało zaprowadzenie nowej ordynacji wyborczej do władz Towarzystwa oraz uchwalenie nowego statutu. Nowy system wyborów do Towarzystwa wprowadzono w 1932 r., w związku z ustawą o stowarzyszeniach akademickich — w stylu wyborów parlamentarnych. Według dawnego systemu wybory odbywały się w pierwszym trymestrze na Walnym Zebraniu, które wyłaniało skład władz Towarzystwa. Nowa ordynacja wprowadziła wybory pięcioprzymiotnikowe. Głosowanie odbywało się od tej chwili na listy zgłoszone przez poszczególne związki młodzieżowe, zaś rozdział mandatów następował według

systemu d'Hondta. Nowy statut opracowany został przez Komisję Statutową, w skład której wchodził: ówczesny prezes TBSP Stanisław Lisocki — jako przewodniczący oraz Aleksander Czacki, Bogusław Leśnodorski, Edward Müller i Marian Trecz — jako członkowie. Statut ów wszedł w życie 7 grudnia 1935 r. Uwydatniał on samopomocowy charakter Towarzystwa, określał kompetencje Zarządu, Prezesa, Komisji Kontrolującej, usprawniał organizację pracy oraz regulował podstawy materialne.

Kuratorem Towarzystwa po prof. Kazimierzu Wł. Kumaniec-kim został w 1934 r., Władysław Wolter, profesor prawa karnego. Piastował on tę funkcję do wybuchu wojny w 1939 r.

W 1936 r. TBSP obchodziło 85. jubileusz swego istnienia „Gdy dziś z perspektywy minionych lat zagłębimy się pamięcią w przeszłość” — pisał w wydanej z tej okazji broszurce członek zarządu — Antoni Walas (późniejszy profesor prawa pracy i dziekan Wydziału Prawa) — „nasuwają się nam pewne szczególne refleksje. Bo oto wspaniały rozwój Towarzystwa nie jest li tylko dziełem przypadku — ale wynikiem usilnej i systematycznej pracy całego szeregu pokoleń polskiej młodzieży prawniczej, która wspólnym wysiłkiem zbudowała organizację prężną, wzorowo funkcjonującą i przodującą polskiemu akademickiemu ruchowi naukowemu. O chlubnej przeszłości Towarzystwa świadczą także nazwiska szeregu prezesów i czołowych działaczy Towarzystwa w okresie tych kilkudziesięciu lat, którzy niejednokrotnie potem zajmowali i zajmują wybitne stanowiska w świecie naukowym i politycznym. Toteż rocznica dzisiejsza napełnia nas radosną dumą, podziwem dla przeszłości, a nadzieją w jasną i pełną sukcesów przyszłość”.

Przyszłość niestety nie mogła być jasna, bo już w niespełna trzy lata później nadszedł wrzesień 1939 r. i długie, tragiczne lata okupacji hitlerowskiej. Nawet wtedy jednak nauczanie w polskich szkołach nie zostało przerwane. Prowadzono je na tajnych kompletach, w ukryciu przed okupantem. W prywatnych mieszkaniach profesorów odbywały się wykłady i seminaria. Wiele do tego potrzeba było odwagi i poświęcenia. Wszak z chwilą wykrycia wszystkim groził co najmniej obóz koncentracyjny.

W tych warunkach zdawać by się mogło, że nie było miejsca na działalność organizacji, takich jak Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa. Tym niemniej TBSP działało. Nie była to też praca zbędna, nikomu niepotrzebna. Wręcz przeciwnie, Towarzystwo było wówczas jednym z niewielu źródeł zaopatrzenia w podręczniki konieczne do nauki. I to zadanie TBSP z pewnością wykonało.

Prezesem Towarzystwa w latach okupacji był ówczesny przewodniczący Bratniej Pomocy Studentów UJ — Józef Trojanowski.

Niestety z okupacyjnej działalności Towarzystwa poza wspomnieniami ówczesnych działaczy nie zachowały się żadne materiały. Istotny ten brak nie pozwala na umieszczenie w pracy dokładnego sprawozdania za ten okres.

Zaraz po wyzwoleniu na wszystkich uczelniach, we wszystkich szkołach, rozpoczęły się normalne zajęcia. Na przełomie lutego i marca 1945 r. rozpoczęło swą oficjalną działalność także TBSP.

Pierwszym powojennym prezesem Towarzystwa został Józef Skąpski (późniejszy profesor prawa cywilnego i prodziekan Wydziału Prawa), natomiast kuratorem ponownie prof. Władysław Wolter.

Otrzymałszy tymczasową siedzibę w ówczesnym II Domu Akademickim przy al. 3 Maja (dzisiejszy „Żaczek”), Zarząd zaczął urzędowanie od ściągania skryptów znajdujących się w prywatnych rękach. Dalszym zadaniem była rewindykacja domu przy ul. Jabłonowskich 5 oraz książek złożonych na przechowanie w piwnicach Biblioteki Jagiellońskiej przy Alei Mickiewicza bądź zagarniętych przez okupanta i opatrzonych czarną pieczęcią z hitlerowskim orłem i swastyką oraz z napisem: „Staatsbibliothek Krakau”. Odzyskanie dawnej siedziby Towarzystwa nie było proste, gdyż cały budynek został zajęty przez lokatorów, należało więc ich usunąć. Rozpoczęły się liczne procesy, w których niezmiernie pomógł Towarzystwu ówczesny syndyk, dr Stefan Kosiński oraz dr Juliusz Wiśłocki. Dzięki ich fachowej pomocy, a także dzięki ogromnej aktywności prezesa Józefa Skąpskiego, już we wrześniu 1945 r. całe I piętro było wolne. Zaraz też wprowadzono się tam, uruchamiając jednocześnie w piwnicy powielarnię skryptów celem zaspokojenia najbardziej palących po-

trzeb uczącej się młodzieży. Powielaniem zajmował się dozorca domu — Franciszek Sośniak, postać doskonale znana wszystkim ówczesnym działaczom Towarzystwa.

We wrześniu 1945 r. nastąpiła zmiana w osobie prezesa. Na miejsce Józefa Skąpskiego prezesem wybrany został Andrzej Miączyński. Kontynuował on rozpoczęte prace mające przywrócić Towarzystwu jego dawny stan, prowadząc jednocześnie ścisłą współpracę ze Stałą Komisją Porozumiewawczą Organizacji Młodzieżowych. Po roku 1946 ponownie na prezesa powołano Józefa Skąpskiego, wiceprezesem był w tym czasie Wojciech M. Bartel.

Główny ciężar pracy Towarzystwa skoncentrował się na uporządkowaniu wydobytej z podziemi Biblioteki Jagiellońskiej — biblioteki TBSP. Przy tym porządkowaniu prace fachowe wykonywali pracownicy naukowcy Biblioteki Jagiellońskiej: mgr Gustaw Szmager, mgr Stanisław Wilczyński, mgr Wiera Karaffa-Korbut oraz introliigator Michał Stachów. Sporządzony został szczegółowy katalog pozycji znajdujących się w Bibliotece. Zakupiono również szafkę z szufladami dla kart katalogowych. Wykonał ją według wzorów Biblioteki Jagiellońskiej krakowski stolarz Piotr Śliz. TBSP postarało się również o odpowiednie regały do księgozbioru. Wkrótce uruchomiono wypożyczalnię podręczników, wypożyczalnię skryptów oraz obszerne lektorium, którym jednak nie cieszyło się Towarzystwo zbyt długo, gdyż w związku z trudnościami lokalowymi Wydziału Prawa UJ w 1948 r. parter domu przy ul. Jabłonowskich 5 został zajęty przez Katedrę Prawa Administracyjnego. Za prezesa Józefa Skąpskiego powrócił do TBSP portret prof. Edmunda Krzymuskiego, o którym była już wyżej mowa. Zawieszony on został w odnowionym gabinecie prezesa. Towarzystwo otrzymało jeszcze drugi cenny obraz. Był to portret prof. Michała Rostworowskiego, подарowany przez jego wnuka, mgr. Benedykta Łubieńskiego (obecnie obydwa te portrety znajdują się w posiadaniu Muzeum UJ). Po prof. Władysławie Wolterze kuratorem Towarzystwa został prof. prawa administracyjnego, Jerzy Stefan Langrod.

W roku 1947 po odejściu Józefa Skąpskiego na stanowisko prezesa TBSP powołany został dotychczasowy wiceprezes Wojciech

M. Bartel (późniejszy profesor w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa oraz dziekan wydziału). Działalność Towarzystwa w tym czasie nastawiona była głównie na akcję samopomocową związaną z wypożyczaniem książek i skryptów oraz akcją informacyjną dla wstępujących na studia. Reaktywowano także konkursy krasomówcze. Szczególnie interesujący był konkurs zorganizowany w oparciu o sztukę *Zaczarowane koło* Lucjana Rydla (członka TBSP w latach 90. XIX w.), kiedy to I miejsce zajęła Maria Borucka-Arctowa, późniejszy profesor teorii prawa. Przeprowadzono cykl odczytów, w których m.in. prof. Stefan Grzybowski mówił o wojennych studiach uniwersyteckich na Węgrzech, prof. Marian Zygmunt Jedlicki o studiach prawniczych w Anglii, zaś prof. Adam Vetulani — o nauce i nauczaniu w Szwajcarii w latach 1940–1945.

Dochody czerpało Towarzystwo po staremu z wydawania skryptów, a także z balów prawniczych.

Trudności sprawiało reaktywowanie pracy kół naukowych TBSP. Skrócony kurs studiów (dla rocznika, który wpisał się na UJ w 1945 r., przyspieszone studia trwały tylko dwa lata) oraz powszechne trudności materialne uniemożliwiały zrazu prowadzenie tego typu działalności. Do nielicznych prób przywrócenia także naukowego charakteru pracy Towarzystwa zaliczyć należy krytykę publikacji prof. Jerzego Landego *Filozofia prawa*, przeprowadzoną przez Wiesława Langa na specjalnym posiedzeniu z udziałem autora skryptu. Była to pierwsza naówczas próba marksistowskiego ujęcia tego problemu i dlatego wywołała ona ożywioną dyskusję.

W roku akademickim 1948–49 ponownie nastąpiła zmiana na stanowisku Kuratora TBSP. Został nim ówczesny docent „Historii ustroju na Zachodzie Europy”, dr Michał Patkaniowski. Organizacyjnie Towarzystwo dzieliło się w tym czasie na poszczególne agendy. Nad każdą z nich sprawował nadzór jeden z członków Zarządu.

Agendami tymi były:

- 1) księgozbiór,
- 2) wypożyczalnia podręczników,
- 3) wypożyczalnia skryptów,
- 4) sekretariat.

Nad finansową stroną Towarzystwa czuwał skarbnik. Zatrudniano też płatnego księgowego. Mówiąc o pracy TBSP w ciągu pierwszych pięciu lat po wojnie nie sposób pominąć nazwisk członków kolejnych kilku zarządów: Jerzy Bafia, Stanisław Grodziski, Zbigniew Guga, Andrzej Kossowski, Wiesław Lang, Benedykt Łubieński, Zygmunt Maciuch, Jerzy Markiewicz, Lucjan Niemczewski, Stefan Płażek, Czesław Ratusiński, Hanna Seib, Monika Zawadzka, Jerzy Senkowski, Jan Sygulski, Adolf Tatarczuch, Janina Żyromska. Ich zapał do pracy i aktywność bezspornie przyczyniły się do umniejszenia strat materialnych i organizacyjnych, jakie poniosło Towarzystwo w wyniku ponad 5 lat trwającej wojny.

W 1949 r. kolejnym prezesem TBSP został Wiesław Lang, późniejszy profesor UMK w Toruniu. Towarzystwo dzieliło się wówczas na wydziały, a mianowicie:

1. Wydział Nauki — kierował nim Stanisław Grodziski, obecnie profesor w Katedrze Historii Prawa Polskiego UJ (podlegały tu koła naukowe, takie jak: historyków prawa, karnistów i cywilistów).
2. Wydział Samopomocy Koleżeńskiej (dawniej wypożyczalnia skryptów) — kierowany przez Tadeusza Kowalskiego.
3. Wydział Przysposobienia Społeczno-Zawodowego — kierowany przez Jerzego Parzyńskiego.
4. Wydział Wydawniczy (dawniej powielarnia skryptów) — kierowany przez Jerzego Bafię, późniejszego profesora prawa karnego na Uniwersytecie Śląskim.

Był to ostatni zarząd działający w tradycyjnych ramach organizacyjnych TBSP. Nadszedł bowiem okres tzw. unifikacji ruchu młodzieżowego, co wiązało się niestety z likwidacją wielu jego tradycyjnych form i przejawów. „Wiodącą” organizacją młodzieżową stał się Związek Młodzieży Polskiej (ZMP), który na terenie uniwersyteckim występował jako Związek Akademickiej Młodzieży Polskiej (ZAMP). Wszelkie dotychczasowe organizacje, jak Bratnia Pomoc, tzw. koła terenowe, koła wydziałowe, m.in. TBSP — zostały z urzędu podporządkowane nadrzędnej Federacji Polskich Organi-

zacji Studenckich (FPOS), zaś w terenie poddane były kontroli ze strony zarządu uczelnianego ZAMP. Wreszcie w roku 1950 — na kilka miesięcy przed przygotowywanym obchodem stulecia Towarzystwa — TBSP zostało zlikwidowane.

Zarząd TBSP ustąpił. Powołano likwidatora masy majątkowej Towarzystwa, którym został Zbigniew Waydowicz. Bibliotekę TBSP zdeponowano w Bibliotece Jagiellońskiej lub częściowo rozdzielono po katedrach, przy czym największą jej część otrzymała Katedra Prawa Państwowego. Powielarnia skryptów uległa likwidacji, głównie na skutek centralizacji akcji wydawniczej w ramach ówczesnego Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Lokal przy ul. Jabłonowskich — naówczas J. Ziaji — pod nr 5, czyli legat po kuratorze prof. Edmundzie Krzymuskim, przejął Uniwersytet.

Nie oznacza to jednak, aby cała działalność dawnego TBSP zamarła. Utrzymały się bowiem koła naukowe, z których dwa zwłaszcza, czyli Koło Karnistów i Koło Historyków Prawa, rozwijały ożywioną działalność w zakresie doskonalenia zawodowego i popularyzacji nauki. Dawni działacze TBSP, w wielu przypadkach późniejsi pracownicy naukowci, zapewnili w tym zakresie ciągłość pracy.

W roku 1957 Towarzystwo zostało reaktywowane i powróciło do pracy pod tradycyjną nazwą, choć w nowych warunkach i zmienionych formach działania. Artykuł 1 obowiązującego wówczas statutu mówił bowiem, że: „Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego jest kołem naukowym działającym w ramach Zrzeszenia Studentów Polskich”. Działalność TBSP została więc wyraźnie określona jako dodatkowa funkcja w zakresie doskonalenia zawodowego, zaś fundusze na tę działalność pochodziły z kasy ZSP.

Kuratorem reaktywowanego TBSP został na powrót prof. Władysław Wolter, zaś pierwszym prezesem obrano w 1957 r. Tadeusza Bojarskiego. Po nim objął tę funkcję w 1958 r. Jan Vetulani, tragicznie w kilka lat później zmarły w czasie spływu kajakowego na Dunajcu, 18 czerwca 1965 r. Postać Jana Vetulaniego na zawsze pozostanie żywą w naszej pamięci; był to bowiem człowiek nieprze-

ciężny, zawsze gotów do pracy, niezwykle aktywny. Trzykrotne powoływanie go na stanowisko prezesa najlepiej świadczyć może o zaufaniu, jakim go wszyscy obdarzali. Do Zarządu Towarzystwa wchodzili w tym czasie ponadto: Janina Zielińska, Maria Sęk, Andrzej Wasilewski, Paweł Sarnecki, Jan Woleński, Aleksander Lichorowicz i inni.

Pierwszym zadaniem Towarzystwa było wydobycie księgozbioru złożonego w Bibliotece Jagiellońskiej. Część księgozbioru naukowego, którą rozdzielono pomiędzy poszczególne katedry, nie wróciła już do Biblioteki TBSP. Zasoby skryptowe dawnej wypożyczalni zdezaktualizowały się kompletnie na skutek zmian w organizacji i programie studiów.

W 1960 r. prezesem został wybrany Andrzej Zoll. Wiceprezesem była początkowo Janina Zielińska, a następnie został nim Jan Woleński. Sekretarzem był Andrzej Partyka, który również opiekował się księgozbiorem. Do Zarządu weszli ponadto Andrzej Simonides, Krystyna Kubas, Elżbieta Wachel, Waclaw Opalek, a ponadto w roku akademickim 1961/62 Andrzej Gaberle i Jan Grabowski. Do sprawowania nadzoru nad kołami naukowymi prawników powołany został wspólnie z innymi uniwersytetami — Ogólnopolski Komitet Koordynacyjny. Z ramienia ośrodka krakowskiego do komitetu tego weszli: Andrzej Zoll, Stanisław Strycharz i Hupert.

Zmiany organizacyjne Towarzystwa nie wpłynęły na szczęście destruktywnie na charakter jego działalności. Jedynym mankamentem ograniczającym możliwość korzystania z księgozbioru były trudności lokalowe, gdyż domu przy ul. Jabłonowskich 5 Towarzystwo już nie odzyskało. Otrzymałszy natomiast dwie sale na drugim piętrze Collegium S. Wróblewskiego (ówczesne Collegium Olszewskiego) przy ul. Olszewskiego 2, dzięki pomocy ówczesnego Rektora prof. Stefana Grzybowskiego w jednej z nich urządzone czytelnię, drugą zajmował zarząd. Lecz i ten stan rzeczy nie trwał zbyt długo, bo już wkrótce jedna z sal została przeznaczona na siedzibę Zarządu wydziałowego ZSP i ZMS, w związku z czym Towarzystwo zostało ograniczone do jednego tylko pomieszczenia, w którym złożono resztki księgozbioru.

Jeśli chodzi o działalność TBSP, to wznowiono w niezmienionej formie konkursy krasomówcze, nadal też odbywały się odczyty. Jako nowa forma pracy na polu naukowego ruchu studenckiego wyodrębniały się seminaria naukowe, z których jedno poświęcone zagadnieniom prawa cywilnego odbyło się w Krakowie w 1962 r., natomiast w roku następnym zorganizowano w Wiśle Śląskiej seminarium karnistyczne, poświęcone problematyce przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. W seminarium tym wzięli udział liczni przedstawiciele pracowników nauki, a niektórzy z nich wygłosili referaty na tematy związane z poruszonymi zagadnieniami. Od 1963 r. poczęła działać w ramach TBSP sekcja prawa karnego. Z czasem wyodrębniły się sekcje: cywilistyczna, filozofii prawa oraz prawa administracyjnego; te specjalistyczne sekcje to także nowa forma działania.

Ciekawą inicjatywą było zorganizowanie przez Towarzystwo Festiwalu Filmów Prawniczych. Oglądanym filmom towarzyszyły następnie długie dyskusje, urządzono także w oparciu o nie konkurs krasomówczy.

Dochody czerpało TBSP z komisowej sprzedaży używanych podręczników oraz skryptów otrzymanych z Drukarni Jagiellońskiej. Ponadto Towarzystwo miało swoje stoisko w corocznie organizowanych kiermaszach książek. W 1963 r. po odejściu Andrzeja Zolla prezesem Towarzystwa został Józef Skwierawski.

Profil działania nie uległ w tym czasie specjalnym zmianom. Praca w sekcjach oraz seminaria naukowe — oto główne formy pracy Towarzystwa do chwili obecnej. Sekcja prawa karnego, działająca wówczas pod opieką Andrzeja Zolla oraz Andrzeja Gaberlego (obecnie profesorów prawa), zajmowała się początkowo problematyką prawną wypadków górskich, a następnie — jak o tym jeszcze będzie mowa — zagadnieniem przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu na terenie powiatu limanowskiego. Kierowali sekcją m.in. Jan Widacki, Janina Skoczylas, Leokadia Sacha oraz Wiesław Kisiel. Sekcja filozofii prawa działająca do 1970 r. kierowana była przez Tomasa Gizbert-Studnickiego. Głównym przedmiotem zainteresowań członków sekcji była metodologia nauk prawnych na tle ogólnej metodologii nauk. Opiekunem naukowym był Jan Woleński.

Po początkowych trudnościach, za prezesury Ryszarda Markiewicza (obecnie profesora w Instytucie Prawa Własności Intelektualnej UJ), udało się uruchomić dalsze sekcje, mianowicie prawa cywilnego, administracyjnego, międzynarodowego publicznego, zagadnień polityczno-ustrojowych oraz historii prawa. Opiekunami sekcji prawa administracyjnego (utworzonej w kwietniu 1969 r.) zostali Jan Grabowski i Jacek Szwaja. Kierownikiem sekcji był Stanisław Cora, a po nim Maciej Gurgul. Główny przedmiot pracy sekcji stanowiła problematyka samorządności gromadzkich rad narodowych. Sekcja prawa cywilnego nie rozwinęła szerokiej działalności, w skutek niewielkiego zainteresowania wśród studentów jej pracą. Opiekunami sekcji byli: Bogusław Gawlik, Andrzej Mączyński oraz Andrzej Kubas. Kierownikiem był Andrzej Skąpski, a po nim Zygmunt Grabowski. Sekcje zagadnień polityczno-ustrojowych (kierowana przez Jerzego Jaskiernię przy współpracy Pawła Sarneckiego), prawa międzynarodowego publicznego (kierowana przez Kazimierza Wojtalę, z opiekunem Haliną Nieć) oraz historyków prawa, kierowana przez Jerzego Malca (pod opieką Wojciecha M. Bartla, Stanisława Grodzkiego oraz Andrzeja Partyki) powołane zostały do życia w 1970 r.

W związku ze zmianą form pracy w sekcjach nie zajmowały się one wyznaczoną z góry problematyką, lecz działalność swą prowadziły w wielu kierunkach, nadając jej bardziej niż to było wcześniej, charakter popularyzatorski. Zmiana ta podyktowana została faktem, iż metoda pracy polegająca głównie na opracowywaniu referatów, często była dublowaniem formy przyjętej na proseminariach i seminariach.

W 1969 r. zorganizowano dwa obozy naukowe. Pierwszy z nich, będący dziełem sekcji prawa administracyjnego, odbył się w dniach 1–16 lipca 1969 r. w Dąbrowie Tarnowskiej. Tematem prac było zagadnienie samorządności gromadzkich rad narodowych. Przebadano ogółem 5 gromad. Drugi obóz, zorganizowany przez sekcję prawa karnego, odbył się w dniach od 27 września do 8 października 1969 r. w Limanowej. Zadaniem jego było badanie zagadnienia przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu na terenie powiatu

limanowskiego. Ogółem przebadano 135 akt sądowych oraz przeprowadzono 59 wywiadów. Oprócz tego uczestnicy obozu wygłosili dwie prelekcje dla ludności, a także odbyli wiele spotkań z przedstawicielami miejscowych władz. W obozie uczestniczyło 11 studentów oraz 2 pracowników naukowych.

W kwietniu 1969 r. zorganizowano Środowiskowy Konkurs Krasomówczy, będący eliminacją do Konkursu Ogólnopolskiego. W konkursie tym uczestniczyło 10 studentów Wydziału Prawa, a jego przebieg obserwowało około 200 widzów. Zwycięzcą konkursu został Waclaw Biodrowicz. W kolejnym zorganizowanym w marcu 1970 r. konkursie krasomówczym wzięło udział 8 studentów, a Piotr Iwanejko, który uzyskał w nim I miejsce, próbował następnie z powodzeniem swych sił w Ogólnopolskim Konkursie Krasomówczym w Katowicach (w kwietniu 1970 r.), gdzie zajął II miejsce.

W kwietniu 1969 r. delegacja Towarzystwa wzięła udział w Ogólnopolskim Seminarium Historyczno-Prawnym poświęconym 25-leciu PRL. Na seminarium tym Michał Chorośnicki wygłosił referat *25 lat polskiej polityki zagranicznej*.

Na toruńskim seminarium z zakresu postępowania karnego, które odbyło się w maju 1969 r., reprezentantka Towarzystwa Maria Marek zdobyła drugą nagrodę za referat *Udział obrońcy w postępowaniu przygotowawczym*.

Również w maju 1969 r. Towarzystwo, w ramach akcji pomocy dla studentów I roku, zorganizowało korepetycje z logiki i historii prawa. Niestety zainteresowanie tą formą pomocy było wśród studentów bardzo niewielkie. Wszelkie próby ożywienia tego zainteresowania czynione w roku następnym nie przyniosły spodziewanego rezultatu, zmuszając TBSP do rezygnacji z tej formy działalności.

W ramach akcji przedwyborczej, związanej z wyborami do Sejmu PRL, członkowie Towarzystwa wygłosili w maju 1969 r. dwie prelekcje o ordynacji wyborczej, przeznaczone dla studentów Akademii Górniczo-Hutniczej.

Latem 1970 r. ponowiono inicjatywę organizowania obozów naukowych. W lipcu odbył się obóz sekcji prawa administracyjnego, zaś we wrześniu sekcji prawa karnego, obydwie w Limanowej.

Przedstawiciele TBSP brali udział we wszystkich ogólnopolskich seminariach organizowanych w roku akademickim 1969/70 przez koła naukowe prawników, zdobywając liczne nagrody za swoje referaty. W listopadzie 1969 r. w toruńskim seminarium na temat *Ochrony własności społecznej* Leokadia Sacha zdobyła II nagrodę, M. Pęćławska III, a K. Dobrowolska — wyróżnienie. Na seminarium zorganizowanym przez TBSP w Krakowie, a dotyczącym nowych instytucji prawa karnego na tle Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego z 1969 r., Izabela Dobosz zdobyła I nagrodę, Stanisław Cora II, a Wojciech Jachowicz III. Wreszcie na zorganizowanym w marcu 1970 r. w Warszawie seminarium prawa parlamentarnego B. Bolska zdobyła wyróżnienie za referat, zaś Stanisław Cora nagrodę za udział w dyskusji, a na odbytym w kwietniu 1970 r. seminarium nauk politycznych w Poznaniu Michał Chorośnicki zdobył I nagrodę za udział w dyskusji.

W roku akademickim 1970/71 prezesem TBSP została po Tomaszu Gizbert-Studnickim — Leokadia Sacha. Kuratorem po odejściu w stan spoczynku prof. Władysława Woltera był prof. Konstanty Grzybowski, a po jego tragicznej śmierci funkcję tę przejął prof. Stanisław Włodyka.

W ramach TBSP działały wówczas następujące sekcje:

- 1) prawa karnego,
- 2) prawa cywilnego,
- 3) prawa administracyjnego,
- 4) historyków prawa,
- 5) zagadnień polityczno-ustrojowych,
- 6) prawa międzynarodowego publicznego.

Wszystkie w zasadzie sekcje działały sprawnie. Stale powiększała się liczba ich członków. Najliczniejszą i najaktywniejszą była wówczas sekcja prawa karnego. Bardzo sprawnie działały i rozwijały się także nowo powstałe sekcje: zagadnień polityczno-ustrojowych oraz historii prawa.

W 1971 r. TBSP święciło jubileusz swego 120-lecia, upamiętniony wydaną z tej okazji broszurą poświęconą jego dziejom. Nową

inicjatywą, podjętą wówczas, był zakup, dzięki pomocy finansowej ówczesnych władz wydziału, licznych podręczników udostępnianych następnie tym studentom, którym sytuacja materialna nie zawsze pozwalała na zakup własnych książek do nauki. Ta forma pracy nawiązywała do tradycji Towarzystwa, które powołane zostało do życia właśnie jako biblioteka mająca służyć pomocą słuchaczom prawa.

Liczba działających sekcji uległa dalszemu zwiększeniu. W 1974 r. reaktywowano sekcje filozofii prawa i prawa międzynarodowego publicznego, a także zorganizowano całkiem nowe sekcje — kryminalistyki, socjologii prawa, prawa wynalazczego i autorskiego. Sekcja prawa administracyjnego podzieliła się na trzy podsekcje: ogólnych zagadnień prawa administracyjnego, ochrony środowiska oraz organizacji i zarządzania.

Najpełniej rozwijały wówczas działalność sekcje — prawa międzynarodowego publicznego i prawa karnego. Pierwsza z nich, poza aktywnym udziałem jej członków we wszelkich sympozjach, sama podjęła ciężar zorganizowania ogólnopolskiego sympozjum poświęconego problematyce Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie odbytej w Helsinkach. Jednym z najaktywniejszych członków tej sekcji był Zbigniew Włosowicz, późniejszy specjalny przedstawiciel sekretarza generalnego ONZ na Cyprze.

Sekcja prawa karnego rozwijała nową formę działalności, jaką były seminaria naukowe odbywane wspólnie ze studentami Uniwersytetu Warszawskiego. Jedno z takich spotkań odbyte w lutym 1976 r. poświęcone było problemowi zwalczania alkoholizmu i narkomanii.

Także pozostałe sekcje prowadziły ożywioną działalność. I tak na przykład członkowie sekcji prawa administracyjnego i cywilnego zajęli dwa czołowe miejsca na odbytym w Łodzi w kwietniu 1975 r. sympozjum na temat prawnych problemów ochrony środowiska. W zespole problemowym prawa administracyjnego I nagrodę zdobył Jerzy Nóżka, zaś w zespole prawa cywilnego, ówczesny prezes Towarzystwa — Bogusław Filar.

W tym samym roku na IV Ogólnopolskim Sympozjum Polityczno-Prawnym w Katowicach członkowie sekcji zagadnień poli-

tyczno–ustrojowych w osobach Jolanty Przybyłowicz i Bożeny Brzezińskiej zajęli I miejsce, natomiast Tadeusz Niwiński i Magdalena Nowak — drugie.

Osobną dziedzinę pracy Towarzystwa stanowiły organizowane nadal obozy naukowe. W miesiącach wakacyjnych 1975 r. w Kraszynie przebywała na obozie sekcja prawa cywilnego, zaś w Pińczowie trzy sekcje łącznie: prawa karnego, socjologii prawa oraz ochrony środowiska prowadząc wspólne kompleksowe badania. W Słowińskim Parku Narodowym rozwijała swą działalność sekcja ogólna prawa administracyjnego, a w Stalowej Woli — sekcja zagadnień polityczno–ustrojowych. Efekty prowadzonych na obozach badań publikowane były w ukazujących się — dzięki inicjatywie i zaangażowaniu Wojciecha Ździebłowskiego — od 1973 r. zeszytach naukowych TBSP.

Inną formą działalności Towarzystwa były środowiskowe eliminacje do ogólnopolskich konkursów krasomówczych i olimpiad historyczno–prawnych oraz udział w tych imprezach. Warto wspomnieć, że w pierwszej połowie lat 70. spośród członków Towarzystwa sukcesy w konkursach krasomówczych odnosili — Stanisław Biernat, Jerzy Jaskiernia, Krystyna Daniel, Andrzej Bryk. TBSP przy współudziale Instytutu Historyczno–Prawnego zorganizowało w 1975 r. finały Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno–Prawnej w Krakowie. Pierwsze miejsce jury przyznało wówczas reprezentantowi Krakowa Andrzejowi Kulczyckiemu. Także w latach poprzednich studenci krakowscy zajmowali czołowe miejsca w finałach tej olimpiady (m.in. w 1973 r. w Warszawie pierwsze miejsce przyznane zostało studentowi naszego Wydziału — Michałowi Ptaszykowi).

W tym okresie opiekę nad Towarzystwem sprawował nadal jego Kurator, prof. Stanisław Włodyka, zaś prezesami od 1971 r. przez 5 kolejnych lat byli: Jerzy Malec, Urszula Pająk, Franciszek Kuczmiński, Marek Starowicz, Piotr Zimny, Krzysztof Borodej oraz Bogusław Filar. Ponadto w skład zarządu koła wchodził m.in. Stanisław Biernat, Kazimierz Zawada.

W roku 1976 TBSP obchodziło jubileusz 125–lecia swojego istnienia. W obchodach, które odbyły się w dniach 23–25 kwietnia

1976 r., wzięło udział wielu byłych członków Towarzystwa, późniejszych wybitnych przedstawiciele nauki i praktyki, na czele z prof. Władysławem Wolterem. Z uroczystościami połączony był finał XVI Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego, w którym reprezentant TBSP, Krzysztof Krajewski zajął drugie miejsce. Rocznicę upamiętniono II wydaniem dziejów Towarzystwa i specjalnym plakatem. Przygotowania do jubileuszu koordynowane były przez Bogusława Filara i Joannę Majewską.

W latach 1976–1981 Towarzystwo kontynuowało swoją działalność w oparciu o dotychczas wypracowane formy. Podstawą działalności naukowej była praca poszczególnych sekcji. W 1976 r. działało 11 sekcji, w latach następnych ich liczba wzrosła do 14. Podjęły działalność sekcje: prawa administracyjnego (opiekun Wojciech Jachowicz), kryminologii (opiekun Janina Błachut), prawa finansowego (opiekun prof. Apoloniusz Kostecki), postępowania karnego (opiekun Zbigniew Doda) i prawa pracy (opiekun Jerzy Nóżka). Sekcja teorii zarządzania podzieliła się na sekcję administracji i zarządzania (opiekun Krzysztof Tor) oraz teorii organizacji (A. Pawłowski). Zaprzestały swej działalności w roku 1978 sekcje filozofii prawa i zagadnień polityczno–ustrojowych.

Później liczba działających sekcji spadła do 8. Były to sekcje: prawa administracyjnego, prawa autorskiego i wynalazczego, historyczno–prawna, kryminalistyki, prawa karnego, prawa finansowego, prawa międzynarodowego publicznego i socjologii prawa.

Jedną z tradycyjnych form organizacji prac badawczych stały się letnie obozy naukowe. Sekcje Towarzystwa organizowały zarówno obozy empiryczne, w trakcie których badano funkcjonowanie konkretnych instytucji prawno–politycznych, jak i obozy teoretyczne, służące pogłębieniu znajomości zagadnień będących przedmiotem zainteresowań członków sekcji. Liczba obozów wahała się od 8 w roku 1978, do 4 w 1980 r. Do najciekawszych należy zaliczyć obóz sekcji prawa karnego i socjologii prawa w Pińczowie w 1976 r. poświęcony badaniom przyczyn wypadków przy pracy. Sekcja historii prawa pracowała w tym samym roku nad inwentaryzacją zabytków historyczno–prawnych Pińczowa i okolic. W 1977 r. odbył się

w Suchej Dolinie k. Piwnicznej obóz sekcji kryminalistyki i socjologii prawa. W latach 1978–1980 znaczna część obozów letnich odbywała się w ramach kierowanej przez SZSP akcji „Gorlice”. Niektóre sekcje zorganizowały jednak indywidualne obozy naukowe, których problematyka wiązała się najczęściej z regionem wybranym na miejsce obozu. I tak na przykład sekcja historyczno-prawna zorganizowała w 1978 r. obóz w Sandomierzu, sekcja socjologii prawa prowadziła badania empiryczne na obozach w Końskich k. Kielc (1979 r.) nt. „Wpływ orzeczeń sądowych na rozwiązywanie konfliktów społecznych” i w Zakopanem (1980 r.) nt. „Rola biegłego w procesie sądowym”.

Przejawem aktywnej pracy Towarzystwa było zorganizowanie licznych ogólnopolskich sesji naukowych oraz udział delegacji TBSP w wielu imprezach przygotowanych przez inne koła naukowe, z którymi TBSP utrzymywało żywe kontakty. W ramach współpracy podejmowano m.in. wspólne tematy badawcze, zapraszano do udziału w obozach sekcji Towarzystwa członków innych kół prawniczych, na przykład z Gdańska. W skali ogólnopolskiej współpraca z innymi ośrodkami prowadzona była poprzez Komitet Koordynacyjny Kół Naukowych Prawników, którego wiceprzewodniczącym w latach 1977–1980 był delegat TBSP Jan Kremer (jednocześnie wiceprezes naszego koła). Warto nadmienić, że kontakty naukowe TBSP miały też charakter międzynarodowy i obejmowały uniwersytety w Brnie, Bratysławie, Budapeszcie i Wilnie.

Staraniem Towarzystwa zorganizowano w 1976 r. sesję poświęconą problemowi „Eutanazja — zbrodnia czy dobrodziejstwo?” z udziałem prawników, lekarzy, psychologów i filozofów. W 1977 r. przy współpracy Zakładu Prawa Państwowego UJ odbyło się ogólnopolskie sympozjum poświęcone „Ewolucji przedmiotu regulacji konstytucyjnej w państwie socjalistycznym”, na którym I miejsce uzyskał referat Tadeusza Niwińskiego. Szczególnie bogaty w imprezy naukowe był rok 1978, kiedy to odbyły się trzy ogólnopolskie sympozja naukowe. Na sympozjum „Consensus jako forma podejmowania decyzji na forum międzynarodowym”, którego obradom przewodniczył prof. Stanisław Nahlik, I nagrodę uzyskali Kazimierz

Nędza i Jacek Wojdyła. W kwietniu odbyło się w Rabce sympozjum sekcji socjologii prawa, a sekcja kryminalistyki przygotowała seminarium poświęcone przestępczości w aglomeracji miejskiej, w ramach którego II nagrodę zdobyła Krystyna Staško. W następnym roku kontynuowano cykl spotkań socjologów prawa na seminarium w Zakopanem, gdzie II miejsce zajął referat Barbary Marek, *Spór o pojęcie praworządności*. Specjalną sesję poświęciła sekcja prawa międzynarodowego publicznego rocznicy XXX-lecia RWPG. Ogólnopolską sesję naukową zorganizowano także w kwietniu 1980 r. w XXV rocznicę zawarcia Układu Warszawskiego.

W organizowanych co roku ogólnopolskich konkursach krasomówczych reprezentanci TBSP odnosili duże sukcesy, m.in. I miejsce oraz nagrodę za najpiękniejszą polszczyznę zdobyła w roku 1978 Janina Czapska, II miejsce zajmowali: Barbara Chwalba w 1980 r. i Wojciech Czerwień w 1981 r.

Reprezentanci TBSP brali rokrocznie udział w ogólnopolskich olimpiadach historyczno-prawnych im. prof. Michała Sczanieckiego, gdzie w roku 1978 Małgorzata Górbiel zdobyła I miejsce, a Andrzej Kremer uzyskał w 1981 r. miejsce czwarte.

Wyrazem pamięci i szacunku, jakim Towarzystwo darzy swego długoletniego Kuratora i dobrodzieja prof. Edmunda Krzymuskiego, była inicjatywa Zarządu TBSP odnowienia jego płyty nagrobnej. Dzięki zaangażowaniu osobistemu członków Zarządu i wydatnej pomocy ze strony ówczesnego dziekana, prof. Stanisława Grodziskiego, w maju 1979 r. położono nową płytę. Uroczystościom towarzyszyła sesja poświęcona pamięci prof. Edmunda Krzymuskiego.

TBSP zorganizowało też wystawę rysunków prof. Franciszka Studnickiego, eksponowaną w marcu 1979 r. w gmachu Collegium Maius.

W maju 1980 r. odbyła się sesja poświęcona Prokuraturii Generalnej, z udziałem byłych pracowników tej instytucji. Znakomite referaty wygłosili na sesji Magdalena Krasoń i Stefan Płazek jr.

Rok 1980/81 przyniósł zasadniczą zmianę w statusie Towarzystwa. Od chwili reaktywowania w 1957 r. TBSP funkcjonowało

w ramach struktur studenckich organizacji młodzieżowych (początkowo ZSP, a od 1973 r. SZSP), od których otrzymywało gros funduszy na swoją działalność. Myśl o powrocie do wcześniejszych struktur organizacyjnych nigdy jednak w Towarzystwie nie wygasła. W listopadzie 1980 r. Walne Zebranie członków TBSP podjęło uchwałę o wystąpieniu ze struktur organizacyjnych SZSP. Towarzystwo stało się ponownie w pełni samodzielną organizacją naukową i samokształceniową, dotowaną przez Uniwersytet Jagielloński.

Pracami Towarzystwa w latach 1976–1981 kierowali kolejno prezesi: Janusz Sroka, Aleksander Głazek, Andrzej Pacholski, Andrzej Szumański. Nadal licznie służyli Towarzystwu swą pomocą i radą młodzi pracownicy nauki — niejednokrotnie dawni działacze TBSP — poprzez opiekę nad poszczególnymi sekcjami.

Obecna struktura Towarzystwa nie różni się zasadniczo od tej z początku lat 80., tak jak i dziś działalność koła przejawiała się w pracy sekcji przedmiotowych, których w roku 1981 było osiem; ośrodkiem koordynacyjnym był zarząd, w skład którego wchodził prezes, dwóch wiceprezesów (do spraw nauki i do spraw organizacyjnych), skarbnik, sekretarz oraz członkowie zarządu prowadzący sprawy przydzielane im przez prezesa. Siedziba koła mieściła się w Collegium S. Wróblewskiego (ul. Olszewskiego 2), gdzie TBSP wprowadziło się w roku 1957. Kuratorem Towarzystwa był wtedy prof. Stanisław Włodyka (od 1970 r.).

W skład zarządu powołanego 28 czerwca 1981 r. wchodził m.in. prezes Mariusz Gózd, wiceprezes Halina Nowara i sekretarz Maria Golec. Najważniejszym zadaniem Towarzystwa było zorganizowanie uroczystości jubileuszu 130-lecia działalności koła. Kulminacją obchodów było spotkanie ówczesnych oraz byłych członków TBSP, a także wybitnych przedstawicieli praktyki prawniczej, które odbyło się w salach Convivium 13 listopada 1981 r. Wtedy to wydano pracę Jerzego Malca *130 Lat Działalności Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*. W roku jubileuszowym zorganizowano także imprezy cykliczne — XXI środowiskowy konkurs krasomówczy oraz lokalny etap olimpiady historyczno-prawnej (do finału, który odbył się w maju 1981 r. w Gdańsku,

zakwalifikowało się trzech studentów z Krakowa). Konkursy krasomówcze przygotowywano we współpracy z prokuraturą wojewódzką, fundatorem nagród finansowych dla zwycięzców, której przedstawiciele wchodziłi w skład jury. Ponadto delegacja TBSP na zaproszenie Koła Naukowego Prawników Uniwersytetu Wileńskiego złożyła wizytę na Litwie. Przedstawiciele koła wzięli także udział w zjeździe pracowników wymiaru sprawiedliwości, na którym przedstawili propozycje dotyczące zasad rekrutacji na aplikację.

W odmiennych warunkach polityczno-społecznych Towarzystwo podejmowało też działalność niepodległościowo-reformatorską. Jego członkowie brali udział w strajkach studenckich (np. w strajku okupacyjnym w dniach 17–18 lutego 1981 r.). Podobna działalność podjęta została ponownie w roku 1989.

Brakuje materiałów obejmujących lata 1982–1984, z którego to okresu archiwum TBSP dostarcza jedynie szczątkowych wiadomości. Wiadomo, że zorganizowano XXII konkurs krasomówczy (11 maja 1982 r.). W skład zarządu wybranego przez walne zebranie 8 czerwca 1982 r., wchodziłi: prezes Andrzej Kremer, wiceprezes do spraw nauki A. Piasecki, wiceprezes do spraw organizacyjnych Marek Kielian, skarbnik Piotr Stachańczyk, sekretarz Ewa Bodziany. Na pierwszej po wyborach Radzie Wydziału Andrzej Kremer przedstawił dramatyczny stan Towarzystwa — wobec braku pieniędzy koło prawie zaprzestało działalności. W roku 1983 przeprowadzono olimpiadę historyczno-prawną (22 czerwca) oraz kolejną — XXIII — edycję środowiskowego konkursu krasomówczego. Zwycięzcami ogólnopolskiego finału tego konkursu zostali dwaj przedstawiciele TBSP UJ. Ponadto, dzięki pomocy prof. Józefa Skąpskiego, przeprowadzono po raz pierwszy konkurs na głosę z prawa cywilnego (w maju 1983 r.).

W listopadzie 1983 r. nastąpiła zmiana władz koła. Nowym prezesem został Krzysztof Buliński, który pełnił tę funkcję najprawdopodobniej do końca 1984 r. Jego następcą został Mariusz Pasek, prezes dwóch kadencji w okresie od końca 1984 do marca/kwietnia 1986 r. Wiceprezesem w tym zarządzie był Marek Dochnal, a członkami m.in. Grażyna Artymiak, Bogusław Chrabota, Alicja Kolonko, M. Urbańczyk.

Dzięki zwycięstwu w konkursie w 1983 r. Towarzystwu przypadł zaszczyt organizacji XXIV Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego (9–11 grudnia 1984 r.). W skład jury konkursu wchodził m.in. dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ, prof. Wojciech Maria Bartel, oraz przedstawiciele Prokuratury Generalnej. Ponadto po raz drugi zorganizowano konkurs na głosę do orzeczenia Sądu Najwyższego z zakresu prawa cywilnego, którego finał miał miejsce podczas wyjazdu naukowego do Korbielowa (27–29 kwietnia 1984 r.). W następnych latach, dzięki Piotrowi Kalickiemu, członkowi zarządu i kierownikowi sekcji prawa cywilnego (1986 r.), konkurs ten nabrał charakteru ogólnopolskiego. Towarzystwo co roku organizowało środowiskowe konkursy krasomówcze; warto wspomnieć, że w latach 1985 i 1986 sukcesy w tych konkursach odnosiła — pełniąca przez pewien czas funkcję sekretarza Towarzystwa — Grażyna Artymiak z sekcji prawa karnego.

Zarządowi działającemu od kwietnia 1986 r. do 24 marca 1987 r. przewodniczył prezes Bogusław Chrabota. Ponadto działali w zarządzie — wiceprezes do spraw nauki Paweł Kuglarz, wiceprezes do spraw organizacyjnych Marek Dochnal, skarbnik Jan Kozłowski, sekretarz Ewa Habzda. Działały wtedy sekcje: 1) prawa cywilnego (przewodniczący — Piotr Kalicki, corocznie organizowano konkursy na głosę), 2) prawa karnego, 3) prawa administracyjnego (Maciej Kułakowski, zajmowano się problemami rozwoju sądownictwa administracyjnego w PRL), 4) kryminalistyki (Jacek Gęga, Piotr Świechowski, sekcja organizowała wyjazdy do Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej), 5) prawa konstytucyjnego, 6) historii prawa (w obu działał Piotr Czarny), 7) prawa międzynarodowego publicznego oraz 8) społecznej nauki Kościoła. Wkrótce zaczęła działać sekcja filozofii prawa.

W grudniu 1986 r. członkowie Towarzystwa, pragnąc uświetnić rocznicę 135 lat działalności koła, zorganizowali spotkanie jubileuszowe, ponadto przygotowano ogólnopolską sesję naukową pt. *Październik '56*. Jako członek sekcji historii prawa, Piotr Czarny wygłosił referat *Doktryna Stronnictwa Narodowego w latach 1939–1945* podczas sesji naukowej w Karpaczu przygotowanej przez Uniwer-

sytet Wrocławski (w grudniu 1986 r.). Warto wspomnieć, że w połowie lat 80. sekcja prawa administracyjnego podjęła się organizacji corocznych letnich obozów naukowych poświęconych działalności administracji lokalnej. W roku 1986 (1–10 sierpnia) prowadzono badania w Pińczowie, które zostały następnie opublikowane przez Józefa Srokę (*Organizacja i funkcjonowanie systemu kontroli w ramach terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego na przykładzie województwa kieleckiego*). Na początku kolejnego roku urządzono Bal TBSP UJ, który odbył się w Piwnicy Pod Baranami (27 stycznia 1987 r.). Tym samym nawiązano do tradycji — pierwszy bal prawnika słuchacze prawa zorganizowali 11 stycznia 1874 r.

Smutnym incydentem roku jubileuszu Towarzystwa było włamanie, które wydarzyło się 26 grudnia 1986 r. W archiwum jednak brak szczegółów na ten temat.

Walne Zebranie Towarzystwa w dniu 24 marca 1987 r. powołało nowy zarząd, w skład którego weszli: prezes Piotr Czarny, wiceprezes do spraw nauki Bogusław Chrabota, wiceprezes do spraw organizacyjnych Wiesław Łatała, skarbnik Tomasz Jarem, ponadto jako stały członek — Piotr Stawowy. Zorganizowano imprezy coroczne — olimpiadę historyczno-prawną, konkurs na głosę do orzecznictwa cywilnego oraz konkurs krasomówczy. Olimpiada historyczno-prawna została przygotowana przy współudziale Instytutu Historyczno-Prawnego. Nad przeprowadzeniem Konkursu na głosę do orzecznictwa cywilnego czuwał W. Kazimierczak.

Sekcja prawa administracyjnego, którą kierował Maciej Kulański, wybrała się do Pienińskiego Parku Narodowego. Na letnim obozie (20–29 sierpnia 1987 r.) prowadzono — pod opieką naukową dr. Wojciecha Jachowicza i mgr. Piotra Dobosza — badania pod hasłem *Metody i środki stosowane w celu zapewnienia przestrzegania przepisów o ochronie przyrody na terenie parków narodowych i rezerwatów*. Rezultatem badań, prowadzonych metodą ankietową, był artykuł *Badania naukowe TBSP UJ w rejonie budowy zapory czorsztyńskiej*, który ukazał się w periodyku „Spotkania z Zabytkami”. Honoraria przekazano na odnowę zamku w Niedzicy.

Jesienią 1987 r. Towarzystwo zorganizowało wiele sesji naukowych. Wraz z Kołem Myśli Politycznej UJ oraz The European Law Students' Association (ELSA) przygotowano międzynarodowe seminaria pt. *Porównanie polskiego i austriackiego prawa cywilnego* (28 października–2 listopada, Kraków–Zakopane) oraz pt. *Powojenne zmiany systemu politycznego PRL* (7–13 grudnia, Kraków; ze strony TBSP spotkanie przygotowywały sekcje prawa konstytucyjnego i filozofii prawa). Równolegle sekcja historii prawa, pod kierownictwem Marka Dawida, zorganizowała sesję naukową w Jaworzu pt. *Prawo a polityka w Polsce — procesy polityczne ostatnich siedemdziesięciu lat* (11–13 grudnia).

Preliminarz budżetowy na rok 1987 r. zawierał kilka ambitnych punktów, które nie zostały urzeczywistnione. Między innymi planowano zorganizować międzynarodowy konkurs referatów z filozofii prawa oraz prawa prywatnego międzynarodowego, a także wydać Studencki Zeszyt Naukowy TBSP UJ pt. *W kręgu liberalizmu i filozofii prawa*.

Podobnie bogata w wydarzenia naukowe była wiosna roku 1988 — sekcja prawa administracyjnego zorganizowała wyjazdowe seminarium w Niemcovej (4–6 marca), kierowana przez Annę Stabryłę sekcja prawa międzynarodowego publicznego na zaproszenie Koła Naukowego Prawników Uniwersytetu Gdańskiego wzięła udział w corocznej sesji naukowej w Sopocie (24 marca), zaś przedstawiciele sekcji prawa konstytucyjnego (Piotr Czarny, Andrzej Świątłowski) reprezentowali TBSP we Wrocławiu na zorganizowanym przez Koło Naukowe Politologów Uniwersytetu Wrocławskiego i Ruch Alternatywnego Myślenia seminarium pt. *Przemiany systemu politycznego Polski a miejsce opozycji* (28–30 kwietnia). W marcu TBSP zorganizowało sesję naukową pt. *Wypadki marcowe '68* (24 marca w Collegium Novum), zaś w kwietniu wraz z Kołem Naukowym Politologów UJ spotkanie z dr. Ole Nydahlem pt. *Buddyzm dla pokoju* (26 kwietnia). Sekcja prawa karnego, kierowana przez Dagmarę Malentowicz, spotkała się z przewodniczącym Komisji Legislacyjnej, prof. Kazimierzem Buchałą (17 marca).

Działalność integracyjna, środowiskowa Towarzystwa znalazła swój wyraz w przygotowaniu drugiego w tym roku balu prawnika, który odbył się w klubie studenckim Rotunda 13 listopada 1987 r. (wśród dokumentów w archiwum TBSP znajduje się egzemplarz umowy o dzieło, zawartej pomiędzy Piotrem Czarnym i Bogusławem Chrabotą oraz muzykami zespołu Beale Street Band; zakontraktowano, że muzycy mieli grać w godzinach: 21.00–21.40, 22.00–22.40, 23.00–23.40). Obok działalności integracyjnej, koło prowadziło korespondencję z uniwersytetem kijowskim. W kwietniu odbyło się spotkanie sekcji prawa międzynarodowego publicznego ze studentami Stanford University.

Kolejna zmiana zarządu nastąpiła na Walnym Zebraniu 4 maja 1988 r. Prezesem został Wiesław Łatała, zaś wiceprezesami Piotr Czarny (do spraw nauki), Józef Forystek (do spraw organizacyjnych), a skarbnikiem Tomasz Jarem. Warto zwrócić uwagę, że wykształciła się wówczas tradycja, zgodnie z którą byłego prezesa TBSP wybierano w następnej kadencji na wiceprezesa do spraw nauki. Poszczególnymi sekcjami kierowali — Maciej Kułakowski (prawo administracyjne), W. Kazimierczak (prawo cywilne), Jan Znamiec (prawo karne), Rafał Hanusiak (historia prawa, a potem — od 18 marca 1989 r. — prawo karne), Krzysztof Wojtyczek i Łukasz Rędziniak (prawo konstytucyjne), Jacek Sobolewski (kryminalistyka), Violetta Piwowarska (prawo międzynarodowe), Bartłomiej Twardowski (prawo humanitarne). Z dokumentów wynika, że istniała jeszcze sekcja prawa pracy.

Zarząd ukonstytuował się w niespokojnym pod względem politycznym momencie. Jednym z jego pierwszych dokumentów było pismo z 6 maja 1988 r. wyrażające solidarność ze stanowiskiem społeczności uniwersyteckiej opracowanym podczas spotkania JM Rektora prof. Aleksandra Koja oraz dziekanów ze studentami (5 maja), zgodnie z którym postanowiono powstrzymać się od strajków. Akcję strajkową podjęto jednak na terenie miasteczka studenckiego.

Członkowie Towarzystwa zorganizowali dwa konkursy — na głosę z prawa cywilnego oraz historyczno-prawny. Koordynatorem drugiego był Rafał Hanusiak, laureatem zaś został Krzysztof Jewul-

ski (22 kwietnia 1988 r.). Przygotowaniami konkursu na głosę kierował W. Kazimierczak; w archiwum TBSP UJ zachował się protokół z posiedzenia Sądu Konkursowego (z 6 maja 1988 r.) szóstej edycji konkursu. Głosowano orzeczenie Sądu Najwyższego — Izba Cywilna, Pracy i Administracyjna z 18 czerwca 1986 r. (II CR 138/86, OSN 1987, nr 10, poz. 159). W skład jury wchodził prof. Józef Skapski, prof. Andrzej Mączyński (przewodniczący), adw. dr hab. Andrzej Kubas, sędzia Jan Kremer; prof. Andrzej Kopff przesłał opinię piśmienną, a protokołował dr Stefan Rzonca. Postanowiono przyznać *ex aequo* dwa miejsca drugie, które zajęli Marek Machnij (Uniwersytet Warszawski) i Milan Danielewicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), trzecie miejsce zajęła Małgorzata Kuracka (Uniwersytet Warszawski). Przewidziano nagrody książkowe oraz pieniężne. Ponadto laureatów zaproszono na *Ożenek* Mikołaja Gogola w Teatrze Słowackiego. Nie ma wzmianek dotyczących konkursu krasomówczego.

Tuż przed egzaminami wstępnymi, na początku czerwca, zorganizowano punkt konsultacyjny dla maturzystów. Podczas wakacji w roku 1988 sekcja prawa administracyjnego wybrała się, by prowadzić badania nad prawem ochrony przyrody nad morze, do Łeby. Rezultatem było pół tysiąca ankiet przeprowadzonych wśród wczasowiczów. Jesienią sekcja kryminalistyki (Paweł Szewczyk) wyjechała do Warszawy, do Zakładu Kryminalistyki KGMO (16 listopada 1988 r.), natomiast sekcja prawa konstytucyjnego (Krzysztof Wojtyczek, Andrzej Światłowski) zorganizowała ogólnopolskie seminarium w schronisku na Szyndzielni poświęcone współczesnemu parlamentarystom (16–18 grudnia 1988 r.).

Wiosną 1989 r. we współpracy z krakowską palestrą przygotowano cykl spotkań — Studium Wymowy Sądowej (dziesięć wykładów w okresie 8 marca–17 maja). Po raz pierwszy zorganizowano wydziałowy konkurs na głosę do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (26 kwietnia), którego jednym z laureatów został Fryderyk Zoll. Konkurs odbył się dzięki pomocy prof. Andrzeja Mączyńskiego, prof. Pawła Sarneckiego oraz dr. Tadeusza Skrzypczaka; koordynatorem był Krzysztof Wojtyczek. W kwietniu TBSP spotkało

się dwukrotnie z etykiem, ks. prof. Tadeuszem Ślipko, przedmiotem seminariów była kara śmierci i zagadnienie aborcji. Utrzymywano kontakty ze studentami ze Szwajcarii (w grudniu 1988 r. Krzysztof Wojtyczek i Andrzej Światłowski ogłosili, podczas ich wizyty w Krakowie, wykład poświęcony funkcjonowaniu Trybunału Konstytucyjnego) i z Litwy.

Kolejny zarząd został wybrany na Walnym Zebraniu 4 maja 1989 r. Prezesem został Jarosław Majewski (kierujący sekcją historii prawa), wiceprezesem do spraw organizacyjnych Fryderyk Zoll, wiceprezesem do spraw naukowych Andrzej Światłowski, sekretarzem Agnieszka Mikułowska, skarbnikiem Tomasz Jarem, zaś pozostałymi członkami — Beata Maciejewicz, Małgorzata Sobol, Radosław Nikiel i Tomasz Kudła. Zarząd podjął działania zmierzające do opracowania nowego statutu, który, zredagowany pod kierunkiem Krzysztofa Wojtyczka, został uchwalony na kolejnym Walnym Zebraniu Towarzystwa, w ósmą rocznicę wprowadzenia stanu wojennego — 13 grudnia 1989 r. (aktualny tekst statutu dostępny jest w internecie — www.tbsp.org.pl/prawo/statut.htm). Zlikwidowano funkcje stałych członków zarządu, restytuowano stanowisko bibliotekarza. Skład zarządu zmienił się nieznacznie — na stanowiskach pozostali Jarosław Majewski, Fryderyk Zoll, Andrzej Światłowski i Tomasz Jarem, bibliotekarzem został Rafał Babiński, a sekretarzem Małgorzata Sobol. Sekcją prawa karnego kierowali Rafał Hanusiak i Józef Forystek, sekcją prawa cywilnego Paweł Podrecki, sekcją prawa administracyjnego Jacek Kusiak, sekcją historii prawa Fryderyk Zoll, a następnie Andrzej Żelazowski (od 20 grudnia 1989 r.), natomiast szefem sekcji prawa konstytucyjnego, na trzecią już kadencję, został wybrany Krzysztof Wojtyczek (co ciekawe, elekcji dokonano na nadzwyczajnym zebraniu sekcji, które odbyło się w 18 grudnia 1989 r. podczas wizyty w Sądzie Najwyższym).

W maju 1989 r., po raz siódmy zorganizowano konkurs na głosę do orzecznictwa cywilnego (orzeczenie Sądu Najwyższego — Izby Cywilnej i Administracyjnej z 21 października 1987 r., III CRN 286/87, OSPiKA 1988, z. 6, poz. 141). Jury, w składzie adw. dr hab. Andrzej Kubas, sędzia Jan Kremer i dr Kazimierz Zawada, przyznało

pierwsze miejsce Rafałowi Kasterskiemu (Uniwersytet Łódzki), drugie — Krzysztofowi Ciemnoczołowskiemu (Uniwersytet Gdański), a trzecią — Tomaszowi Kuligowi (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza). Laureatów uhonorowano nagrodami książkowymi (albumy *Dzieje sztuki polskiej 1890–1980*) i pieniężnymi. Zawile kwestie XIX-wiecznego prawa cywilnego laureaci mogli prześledzić na przedstawieniu *Mąż i żona Aleksandra hr. Fredry* w Teatrze Słowackiego.

W maju 1989 r. TBSP wizytowało Muzeum Adwokatury w Warszawie, a także zespół opieki zdrowotnej w Kobierzynie. Sekcja prawa administracyjnego wyjechała na obóz naukowy w Wigierskim Parku Narodowym (czerwiec–lipiec), zaś sekcja prawa konstytucyjnego wybrała się na Maciejową oraz na Szyndzielnię (w grudniu 1989 r.). W przeddzień Walnego Zebrania, 12 grudnia 1989 r., odbyła się sesja naukowa z okazji 70. rocznicy utworzenia Komisji Kodyfikacyjnej. Niemal równocześnie miała miejsce wspomniana wyżej wycieczka do Sądu Najwyższego (18 grudnia 1989 r.). Kontynuując tradycje ubiegłych lat, w czerwcu zorganizowano punkt konsultacyjny dla maturzystów, zaś 23 listopada doroczny bal prawnika w klubie Rotunda.

Na przełomie lat 1989 i 1990 ponownie, we współpracy z Okręgową Radą Adwokacką w Krakowie, zorganizowano Studium Wymowy Sądowej (7, 14 grudnia 1989 r., 4, 11, 18 stycznia 1990 r.). Wykłady wygłosili prof. Stanisław Waltoś, prof. Danuta Michałowska, adw. dr hab. Andrzej Kubas, adw. dr Stefan Kosiński, adw. Zbigniew Dyka oraz adw. Tadeusz de Virion. Wkrótce zorganizowano kolejne edycje konkursów wydziałowych: na głosę do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (31 marca 1990 r.; orzeczenie TK z dnia 20 grudnia 1988 r., U. 10/88, Diariusz Sejmowy 1989, nr 3), na głosę do orzecznictwa cywilnego Sądu Najwyższego i historyczno-prawny. Zwycięzcą pierwszego z konkursów był kierownik sekcji historii prawa Andrzej Żelazowski, który jednocześnie przygotowywał konkurs historyczno-prawny. Natomiast w jednym z konkursów o znaczeniu ogólnokrajowym — w olimpiadzie historyczno-prawnej im. prof. Michała Sczanieckiego w Karpaczu, pierwsze miejsce uzyskała reprezentująca TBSP Barbara Nita (18–20 maja).

Sekcja prawa administracyjnego, pod opieką dr. Wojciecha Jachowicza, przygotowała wyjazdową sesję naukową w Stasinie, poświęconą zagadnieniom samorządu terytorialnego (5–8 kwietnia). Podobne seminarium miało miejsce także 10 maja w Krakowie.

Członkowie Towarzystwa brali czynny udział w istotnych zdarzeniach z życia wydziału i uniwersytetu: Andrzej Świątłowski został powołany przez JM Rektora z ramienia TBSP do komisji pracującej nad projektem ordynacji wyborczej do samorządu studenckiego (maj 1990 r.). Wraz z Krzysztofem Wojtyczkiem wchodził też w skład komisji obradującej nad reformą studiów prawniczych (kwiecień 1990 r.). Komisja ta miała charakter elitarny — jej członkami byli prof. Marian Grzybowski i prof. Jan Zimmermann (przewodniczący) oraz po dwóch przedstawicieli samorządu studenckiego i TBSP. W trakcie debaty nad problemami reformy studiów Towarzystwo opracowało swój własny projekt zmian, który był przedmiotem dyskusji na posiedzeniu Rady Wydziału 7 maja 1990 r.

Kolejne Walne Zebranie TBSP miało miejsce 23 maja 1990 r. — prezesem został Fryderyk Zoll (jego konkurentem był Paweł Podrecki, który uległ stosunkiem głosów 6:10), wiceprezesem do spraw organizacyjnych Andrzej Żelazowski, wiceprezesem do spraw naukowych Paweł Podrecki, sekretarzem Marta Matuszyk, skarbnikiem Zofia Orłowska, a bibliotekarzem Rafał Babiński. W skład komisji rewizyjnej powołano Tomasza Jarema, Beatę Maciejewicz i Grzegorza Misia, zaś do sądu koleżeńkiego Józefa Forystka, Jarosława Majewskiego oraz Andrzeja Świątłowskiego. Na zebraniu obecnych było 22 z 34 członków koła.

Kontynuując tradycję corocznych wyjazdów, sekcja prawa administracyjnego wybrała się na obóz naukowy do Pińczowa (24 czerwca–3 lipca 1990 r.). Dwudziestu studentów, pod kierownictwem Renaty Wróbel, badało znajomość problematyki samorządowej wśród urzędników administracji lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy o prawie administracyjnym, a także oceny zasadności decyzji o powrocie do instytucji samorządu terytorialnego.

Na początku roku akademickiego 1990/91 doszło do zmian w zarządzie Towarzystwa: Paweł Podrecki został p.o. prezesa, Paweł Wołoch p.o. skarbnika, zaś Anna Strzelecka p.o. sekretarza, w zarządzie pozostał wiceprezes Andrzej Żelazowski oraz bibliotekarz Rafał Babiński. Z pewnym opóźnieniem, bo dopiero 5 listopada 1990 r., zarząd wystąpił do JM Rektora, prof. Andrzeja Pelczara z wnioskiem o rejestrację Towarzystwa zgodnie z art. 159 ustawy z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (ustawa weszła w życie 27 września 1990 r.). Na jednym z zarządów (brak daty dziennej) podjęto uchwałę o przygotowaniu jubileuszu z okazji 140 lat działalności koła, m.in. planowano wydać broszurę, stanowiącą kontynuację pracy prof. Jerzego Malca, a także reaktywować wiele zapomnianych imprez, takich jak konkurs krasomówczy.

24 listopada 1990 r. odbył się Jesienny Bal Prawnika, zorganizowany przez Pawła Wołocha. Sprzedano 280 wejściówek, dzięki czemu wpływy z balu stanowiły główny dochód Towarzystwa. Zabawa trwała od godziny 20.00 do 4.00 rano dnia następnego. W grudniu Anna Strzelecka z sekcji prawa konstytucyjnego zorganizowała wyjazd naukowo-dydaktyczny do Warszawy (11–12 grudnia), a także sesję naukową w schronisku na Szyndzielni pt. *Polski model prezydencki na tle rozwiązań światowych* (15–16 grudnia). Członkowie Towarzystwa spotkali się także na „Opłatku przy świecach”. W dokumentach Towarzystwa po raz pierwszy pojawia się znaczna liczba pism skierowanych do wydawnictw prawniczych z podziękowaniami za bezpłatną subskrypcję (do redakcji „Nowego Państwa”, „Państwa i Prawa”, „Palestry”, „Prawa i Życia”). Jednocześnie sekcja historii prawa podjęła się publikacji periodyku „Przegląd Historyczny i Prawny”, którego redaktorami byli Paweł Wołoch i Andrzej Żelazowski. Trzy numery pisma wydano metodą kserograficzną.

Katastrofalny dla koła okazał się 11 grudnia 1990 r. Wtedy to odkryto, że z biura Towarzystwa skradziono kasetę z pieniędzmi, zeszyt z rozliczeniami, rachunki, pokwitowania, legitymacje, matryce i pieczęcie TBSP, a także karnet do Teatru Starego i... firankę. Konsekwencją kradzieży było m.in. unieważnienie starych pieczęci, o czym ogłoszono w prasie. Zwraca uwagę termin, w którym dokonano kra-

dzieży — kilka dni po dochodowym Balu Prawnika, jednocześnie w dniu, w którym członkowie koła wybierali się do Warszawy.

Na wiosnę 1991 r. zorganizowano wiele konkursów: na głosę do orzecznictwa cywilnego Sądu Najwyższego (koordynatorem był Paweł Wołoch), na głosę do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (orzeczenie z 26 września 1989 r., K. 3/89), a także konkurs historyczno-prawny. Jednym z laureatów konkursu na głosę do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego została Barbara Nita. Konkurs odbył się dzięki życzliwości prof. Pawła Sarneckiego, który oceniał prace; ze strony TBSP przygotowaniemi kierowali Anna Strzelecka i Jacek Szajnar.

Sekcja prawa administracyjnego pod kierownictwem Wojciecha Maczugi wybrała się na wyjazdowe seminarium pod Niemcowa (8–10 marca 1991 r.). Równocześnie członkowie sekcji prawa międzynarodowego publicznego wzięli udział w IV Studenckim Seminarium Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, które odbyło się w Sopocie (20–24 kwietnia). Na jesieni Towarzystwo wraz z Krakowskim Towarzystwem Samorządowym oraz Kolegium Odwoławczym przy Sejmiku Samorządowym Województwa Krakowskiego zorganizowało seminarium pt. *Koncepcje teoretyczne i modele struktury drugiego stopnia samorządu terytorialnego*, w którym uczestniczyły władze uczelni, wydziału i województwa, a także osoby związane z działalnością samorządową. Uroczysta sesja miała miejsce 29 listopada w auli Collegium Novum, koordynatorem przygotowań ze strony TBSP był Andrzej Żelazowski.

Po raz pierwszy od wielu lat Towarzystwo nie zorganizowało balu prawnika. Przygotowaniu balu (20 listopada 1991 r.) podjęła się inna organizacja działająca na wydziale, co spowodowało gwałtowną reakcję władz TBSP zarówno u JM Rektora, prof. Andrzeja Pelczara, jak i u dziekana, prof. Jacka Majchrowskiego, w celu przeciwdziałania naruszaniu praw do firmy Jesienny Bal Prawnika. Towarzystwo zwracało się do JM Rektora z prośbą o interwencję także w zupełnie innej sprawie — wystąpiono przeciwko nadaniu szerokich kompetencji finansowych Radzie Kół Naukowych UJ oraz przyznaniu Kołu Naukowemu Studentów Historyków UJ dominu-

jącej pozycji w ramach RKN UJ. Zwracano uwagę, że przyjęte instytucje doprowadzą do rozwinięcia się fikcyjnej, istniejącej jedynie na papierze, działalności kół. Niestety, przewidywania te częściowo stały się faktem.

Na wydziale zaś, w porozumieniu z samorządem studenckim, wystąpiono z nowymi propozycjami dotyczącymi reformy studiów. Zaproponowano, aby zmienić warunki rekrutacji na studia doktoranckie: istniał wymóg uzyskania dyplomu z wyróżnieniem, pracy na uczelni przez rok albo w administracji przez dwa lata. Postulowano, aby dodać czwartą możliwość: uzyskanie dyplomu ukończenia studiów z oceną bardzo dobrą i — jednocześnie — dwa lata pracy naukowej w ramach TBSP. Także w owym czasie podjęto pierwsze kroki prowadzące do utworzenia obecnie działającej Uniwersyteckiej Kliniki Prawnej. Z dokumentów TBSP wynika, że planowano na bazie koła utworzyć Studenckie Biuro Porad Prawnych. Mimo tego, że powstanie „Kliniki” w kilka lat później (w roku akademickim 1997/98) nie było już związane z działalnością TBSP, to koło przez pewien okres używało jej lokalu.

Nawiązano i prowadzono liczne kontakty z zagranicą. W kwietniu Anna Strzelecka zorganizowała wyjazd do Pragi (11–14 kwietnia 1991 r.). W grudniu miała miejsce wymiana studencka z Kołem Naukowym Prawników na Uniwersytecie Wileńskim. Członkowie TBSP pojechali do Wilna (5–19 grudnia), równocześnie w Krakowie gościli studenci z Litwy (11–17 grudnia, opiekował się nimi Rafał Babiński). Jeszcze w poprzednim roku utrzymywano kontakty, co najmniej korespondencyjne, z kołami naukowymi w Tilburgu (Andrzej Świątłowski) i Wiedniu (Paweł Podrecki).

Trudno stwierdzić, ile wówczas działało sekcji przedmiotowych. Wiadomo na pewno, że prace prowadzono w sekcjach: prawa cywilnego (jej kierownikiem był Paweł Wołoch, zaś od lutego 1992 r. Dagmara Pawełczyk), karnego, administracyjnego (Wojciech Maczuga), konstytucyjnego (Jacek Szajnar), międzynarodowego publicznego, gospodarczego (sekcja powstała w roku akademickim 1991/92; kierował nią Paweł Wołoch, a następnie Jacek Czauderna), finansowego (Tomasz Janik), rzymskiego, historii prawa (Krzysztof

Łopatka). Znacznie, bo do około stu, wzrosła liczba członków Towarzystwa.

Nowy zarząd został wybrany 3 grudnia 1991 r. — prezesem został Andrzej Żelazowski, wiceprezesami zaś Paweł Wołoch (do spraw organizacyjnych) i Anna Strzelecka (do spraw naukowych), skarbnikiem Jacek Szajnar. Pierwszym wydarzeniem za kadencji nowego zarządu był wyjazd do Warszawy w dniach 5–6 grudnia, podczas którego członkowie Towarzystwa odwiedzili Sąd Najwyższy — Izbę Cywilną oraz Izbę Karną, Sejm i Ministerstwo Sprawiedliwości. Zorganizowano także grudniowy wyjazd na Szyndzielnię (Jacek Szajnar).

Z inicjatywy adw. dr. Andrzeja Skąpskiego zorganizowano wraz z Okręgową Radą Adwokacką III Studium Wymowy Sądowej. Zachował się szczegółowy plan wykładów: prof. Danuta Michałowska — *Technika wymowy* (5 marca 1992 r.), adw. dr hab. Andrzej Kubas — *Przemówienia w sprawach cywilnych i gospodarczych* (12 marca), prof. Stanisław Grodziski — *Staropolskie księgi sądowe — proces i jego relacjonowanie* (19 marca), adw. Marian Anczyk — *Wolność słowa i tajemnica zawodowa w systemach państw europejskich* (26 marca), adw. Zbigniew Kubicki — *Przemówienie w procesie karnym* (2 kwietnia), prof. Stanisław Waltoś — *Kilka słów o erystyce sądowej* (9 kwietnia).

W semestrze letnim zorganizowano oba konkursy na głosę, których koordynatorami byli Dagmara Pawełczyk, Anna Strzelecka i Paweł Wołoch z sekcji prawa cywilnego. Z preliminarza wydatków wynika, że planowano reaktywowanie konkursu krasomówczego. Nie ma także żadnych wzmianek o konkursie historyczno-prawnym. Laureatem konkursu na głosę do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego został Jacek Szajnar. Z roku 1992 zachował się regulamin Konkursu na głosę do orzecznictwa Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, zgodnie z którym wyboru głosowanego orzeczenia oraz oceny nadesłanych prac miała dokonać dr hab. Elżbieta Traple. Tego roku głosowano wyrok Sądu Najwyższego — Izby Cywilnej z 10 kwietnia 1991 r., III CZP 76/90, OSP 1992, z. 1, poz. 2.

Kontynuowano przyjazne kontakty z Kołem Prawników w Wilnie. Na początku roku do Krakowa przyjechali studenci wi-

leńscy (3–13 stycznia 1992 r., ich wizytę przygotowała Alicja Pająk), następnie członkowie TBSP złożyli rewizytę: do Wilna pojechały sekcje prawa konstytucyjnego, międzynarodowego publicznego oraz karnego (16–30 listopada). Sekcja prawa rzymskiego wybrała się na sesję naukową do Udinese (jesień 1992 r.). Nawiązano kontakty z kołami naukowymi działającymi na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza, Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej.

Po rocznej przerwie przygotowano Tradycyjny Jesienny Bal Prawnika w klubie Rotunda (19 listopada 1992 r.). Głównymi organizatorami byli Paweł Wołoch, Dagmara Pawełczyk i Jacek Szajnar. W balu wzięło udział około 300 gości. W grudniu zorganizowano wyjazd do Warszawy: zwiedzano Sejm, Ministerstwo Sprawiedliwości i Sąd Najwyższy, w którym odbyło się spotkanie się z I Prezesem SN, a jednocześnie byłym członkiem TBSP, sędzią Stanisławem Rudnickim (10–12 grudnia, Paweł Wołoch) oraz Opłatek przy świecach (15 grudnia, Dagmara Pawełczyk, Jacek Szajnar).

Kolejna zmiana władz Towarzystwa została przeprowadzona na Walnym Zebraniu 12 stycznia 1993 r. Prezesem został Filip Fedorowicz, wiceprezesami Joanna Kowalczevska (do spraw organizacyjnych) i Jacek Szajnar (do spraw naukowych), skarbnikiem Piotr Marek (od 22 października jego miejsce zajął Dominik Wieczorek), sekretarzem Zdzisław Zarzycki (od początku roku akademickiego 1993/94 p.o. skarbnika była Alicja Sarna), bibliotekarzem Paweł Pucher.

Najważniejszym osiągnięciem zarządu w roku 1993 było podjęcie działalności wydawniczej, którą kierował mgr Andrzej Światłowski z Katedry Postępowania Karnego. W połowie roku, dzięki dofinansowaniu ze strony dziekana prof. Jacka Majchrowskiego, ukazały się „Studenckie Zeszyty Prawnicze”, zeszyt 1. Publikacja zawierała pięć prac z różnych dziedzin prawa (dane bibliograficzne kolejnych numerów zeszytów zamieszczono w aneksie na końcu książki). Wkrótce podjęto starania o publikację monograficznego zeszytu naukowego pt. *Problematyka umów zapobiegających podwójnemu opodatkowaniu*. Niestety nie udało się sfinalizować projektu.

Powiększyła się liczba wiosennych konkursów. Dzięki przychylności prof. Janusza Sondla zorganizowano konkurs wiedzy z prawa rzymskiego; dziesięciu laureatów zostało zwolnionych z obowiązku zdawania tego trudnego przedmiotu. Ponadto planowano przeprowadzić wydziałowy konkurs na tekst prawniczy, którego regulamin oraz załącznik, mający charakter aktu wykonawczego, zachowały się wśród dokumentów TBSP. Celem konkursu było przede wszystkim pobudzenie dyskusji naukowej wśród studentów związanych z TBSP, ale także wyłonienie artykułów przeznaczonych do publikacji w kolejnym zeszycie naukowym. Laureatów miała wyłonić komisja, złożona z prawników — byłych członków koła oraz z przedstawicieli zarządu. Planowano nagrody książkowe, pieniężne, a także zaproszenia na bal prawnika. Warto przytoczyć punkt 17 regulaminu: „W kwestiach nieuregulowanych niniejszym Regulaminem ani też Załącznikiem, stosuje się zdrowy rozsądek”.

Przygotowano także pozostałe dwa, mające już swą historię, konkursy na głosę. Organizacją konkursu na głosę z prawa cywilnego ze strony Katedry zajęła się dr hab. Elżbieta Traple, zaś z ramienia TBSP — Dagmara Pawełczyk i Paweł Wołoch. Głosowano uchwałę Sądu Najwyższego z 5 grudnia 1991 r., III CZP 128/91, OSP 1992, z. 6, poz. 106. Za sukces sekcji prawa rzymskiego należy uznać zorganizowanie w kwietniu wraz ze studentami z fakultetu prawa w Udinese sesji naukowej poświęconej władzom miejskim we Włoszech w XIII–XIV w. Jesienią ponownie przygotowano — stanowiący główne źródło dochodów koła — Tradycyjny Jesienny Bal Prawnika (23 listopada). Organizacją balu zajmowali się Filip Fedorowicz, Piotr Marek, Dagmara Pawełczyk i Maciej Wicherek. O dobrej kondycji TBSP świadczy fakt, że w umowie z klubem Rotunda przedłużono czas, na jaki rezerwowano salę — do godz. 5.00 rano.

Wydarzeniem na miarę precedensu było podjęcie działań przez sąd koleżeński. Powołując się na art. 32 ust. 1 statutu prezes Filip Fedorowicz zwrócił się do sądu z pytaniem prawnym „Czy w świetle art. 25 statutu istnieje legalna możliwość zawieszenia stałego członka zarządu w pełnieniu swoich funkcji (na czas określony w orzeczeniu)?” Sąd koleżeński, w składzie Jarosław Majewski

(przewodniczący), Fryderyk Zoll (sprawozdawca) oraz Andrzej Świątłowski, udzielił odpowiedzi negatywnej (30 marca 1993 r.).

Od pewnego czasu istotnym kłopotem spędzającym sen z powiek kolejnym prezesom koła była kwestia lokalowa. Przez długie lata, począwszy od roku 1957, lokal TBSP mieścił się na drugim piętrze Collegium S. Wróblewskiego. Wobec przebudowy budynku w 1991 r. TBSP zostało tymczasowo przeniesione do sal nr 113 i 114 przy ul. Krupniczej 4/4 (to ten sam budynek, w którym obecnie — pod adresem ul. Krupnicza 2 — mieści się TBSP). Zarząd koła próbował doprowadzić do powrotu do poprzedniej siedziby, jednak władze dziekańskie postanowiły tam umieścić Katedrę Prawa Gospodarczego Prywatnego. W końcu udało się uzyskać stały przydział obu sal w budynku przy ulicy Krupniczej.

Równocześnie biorąc aktywny udział w pracach nad reformą programu studiów władze TBSP, wespół z przedstawicielami samorządu studenckiego, próbowały stawać w obronie studentów borykających się ze zmianami programowymi. W szczególności postulowano wprowadzenie ogólnej zasady automatycznej przedłużalności sesji, tzn. dopuszczenia możliwości zdawania egzaminu na przykład we wrześniu na prawach pierwszego terminu. Nieobecność na przedwakacyjnym terminie egzaminu oznaczała wtedy utratę prawa do dwukrotnego podchodzenia do egzaminu. Ponadto zorganizowano spotkanie ze studentami pierwszego roku pt. *Jak studiować prawo?* (Filip Fedorowicz). Istotne znaczenie dla obecnych członków Towarzystwa było podjęcie decyzji o odtworzeniu podupadłej biblioteki. Już wcześniej otrzymywano bezpłatne egzemplarze „Nowego Państwa”, „Państwa i Prawa”, „Palestry”, „Prawa i Życia”, „Vereinigste Nationen”. Dzięki pracy kolejnych bibliotekarzy, TBSP zaczęło także subskrybować „Orzecznictwo Sądu Najwyższego — Izby Cywilnej”, „Prawo Przedsiębiorcy”, „Przegląd Sądowy”, „Przegląd Sejmowy”, „Rozliczenia z ZUS”, a także otrzymywać publikacje z Kancelarii Sejmu, z Lubelskiego Wydawnictwa Prawniczego oraz wydawnictw Ecostar, TWIGGER. Warto wspomnieć, że w dziedzinie windykacji książek do biblioteki koła znaczne sukcesy odnosił już wcześniej Fryderyk Zoll.

Następna zmiana władz Towarzystwa nastąpiła na Walnym Zebraniu, które miało miejsce 15 grudnia 1993 r. Prezesem pozostał Filip Fedorowicz pokonując Dominika Wieczorka. Wiceprezesami zostali: do spraw organizacyjnych — Dagmara Pawelczyk (stosunkiem głosów 25:21 wygrała z Agnieszką Teluk), a do spraw naukowych — Maciej Potoczny (w II rundzie pokonując 26:21 Jacka Szajnara). Pozostałe stanowiska w zarządzie objęli: Alicja Sarna (sekretarz), Dominik Wieczorek (skarbnik) oraz Jacek Szajnar (bibliotekarz). Do sądu koleżeńskiego wybrano *en bloc* Frydryka Zolla, Grzegorza Misia i Andrzeja Świątłowskiego, zaś do komisji kontrolno-rewizyjnej — Joannę Kowalczewską, Jarosława Majewskiego i Andrzeja Żelazowskiego. Walne Zebranie powołało także komisję statutową, w składzie Maciej Kurek, Adam Polowiec, Paweł Pucher i Karolina Rendanka, której powierzono zadanie przygotowania projektu nowelizacji statutu. (Ponowne wzmianki o projekcie zmian statutu pojawiają się pod koniec 1994 r., kiedy to Alicja Sarna i Marcin Spyra podjęli się przygotowania nowego projektu. Prace obu komisji nie przyniosły efektów.) Towarzystwo liczyło wówczas 116 członków, na zebranie przybyło 62.

Z grudnia 1993 r., a zatem z okresu wyborów do władz koła, pochodzi wiele sprawozdań z działalności sekcji. Sekcja prawa rzymskiego działała pod patronatem i kierownictwem prof. Janusza Sondla. Jej członkowie prowadzili kilka grup zajęć dla studentów I roku prawa, których celem było przygotowywanie ich do uczestnictwa w konkursie z prawa rzymskiego. Prowadzącymi zajęcia byli: Filip Fedorowicz, Iwona Karasek (kierownik sekcji od 29 listopada 1993 r.), Tomasz Palmirski, Maciej Piotrowski, Adam Polowiec (poprzedni kierownik), Maciej Potoczny, Agnieszka Teluk, Zdzisław Zarzycki. Sekcję prawa cywilnego prowadził Mariusz Ząber (jego następcą był Marcin Spyra), którego celem było zorganizowanie konkursu wiedzy z przedmiotu na wzór przygotowywanego przez romanistów. Tematy spotkań sekcji historii prawa wiązały się z zagadnieniami źródeł prawa, inkwizycji oraz prawa małżeńskiego. Zaimmowano się także problemami wzajemnych stosunków państwa i Kościoła. Kierownikiem sekcji był Jacek Wilk, zaś opiekunem mgr Paweł Kuglarz z Katedry Prawa Kościelnego. Sekcja prawa admi-

nistracyjnego zajmowała się problemami funkcjonowania samorządu terytorialnego i prawem ochrony przyrody. Jej kierownikiem był Jacek Truszkowski, opiekunami: dr Wojciech Jachowicz i mgr Mariusz Kotulski. Do nowych bądź reaktywowanych należały sekcje — prawa międzynarodowego publicznego, karnego, logiki. Pierwszą z wyżej wymienionych kierowali kolejno Rafał Romański (1993/94), Wojciech Matuszewski i Małgorzata Nowaczek (1994/95), Paweł Filipek (1995–1997). Sekcja poświęcała swoje zajęcia dyskusjom na tematy związane z konkordatem, traktatem stowarzyszeniowym z Unią Europejską, strukturą i działaniem Ministerstwa Spraw Zagranicznych; Paweł Filipek zorganizował spotkanie z konsulem Federacji Rosyjskiej. Szefem sekcji logiki był Tomasz Palmirski. Sekcja prawa karnego działała pod kierownictwem Katarzyny Dobrek i pod opieką naukową mgr. Jarosława Majewskiego.

Pierwszym wydarzeniem, z którym musiał pogodzić się nowy zarząd, była utrata maszyny do pisania (marki Optima SP24), która została skradziona między 11 a 12 stycznia 1994 r. Problemem dla koła była ponadto przeprowadzka. Na początku roku akademickiego 1994/95 zamieniono zajmowane do tej pory pomieszczenia na salę nr 303, również przy ulicy Krupniczej 2. Niestety stan nowego lokalu wymagał natychmiastowego remontu, który pochłonął zysk z balu prawnika i znaczną część składek członkowskich. Treść pism zarządu z prośbami do dziekana o wsparcie finansowe wskazuje na upadek finansowy koła. Na szczęście dzięki pomocy prodziekana prof. Jerzego Stelmacha oraz kancelarii prof. Tomasza Gizbert-Studnickiego Towarzystwo mogło sobie pozwolić na zakup sprzętu komputerowego. Wsparcia udzieliła też — dzięki prof. Stanisławowi Waltosiowi i mgr. Andrzejowi Świątłowskiemu — Katedra Postępowania Karnego.

Stratą dla Towarzystwa było jednak przede wszystkim odejście na emeryturę prof. Stanisława Włodyki, który przez wiele lat, począwszy od 1970 r. był Kuratorem TBSP. Okazało się, że na okres aż sześciu lat koło pozostało bez kuratora, a za nieformalnego opiekuna uważano prof. Janusza Sondla.

Przyjazne kontakty z warszawskim Kołem Naukowym „Jurysta” zaowocowały sesją naukową poświęconą recepcji prawa

rzymskiego oraz różnicom w polskim prawie małżeńskim w roku 1918 (20–22 maja 1994 r.). Przedstawiciele TBSP wzięli udział w konferencji naukowej pt. *Restrukturyzacja zadłużeń* (7–8 stycznia). Na wiosnę zorganizowano konkursy z prawa rzymskiego (6 maja) i z prawa cywilnego — części I (20 maja), a także spotkanie z prof. Andrzejem Zollem poświęcone omówieniu projektu nowego Kodeksu karnego (12 maja). Laureatem pierwszego konkursu z prawa cywilnego została Iwona Karasek. Konkurs odbył się dzięki przychylności prof. Sylwestra Wójcika; ze strony Katedry nad jego przygotowaniem czuwali mgr Fryderyk Zoll i mgr Wojciech Kaliński, zaś ze strony koła — Marcin Spyra i Mariusz Ząber. Sekcja prawa międzynarodowego publicznego w maju wyjechała do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, gdzie wizytowano Departamenty Prawno-Traktatowy oraz Konsularny i Wychodźstwa.

Na obozie naukowym w Pińczowie (29 czerwca–8 lipca) sekcje prawa administracyjnego i prawa karnego prowadziły badania poświęcone tematowi: *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego pierwszej kadencji na przykładzie wybranych gmin województwa kieleckiego* oraz dotyczące stosowania i skuteczności instytucji warunkowego umorzenia kary pozbawienia wolności oraz warunkowego zawieszenia tej kary w latach 1986–1991.

Pod koniec roku 1994 zorganizowano Jesienny Bal Prawnika (15 listopada); zaś członkowie sekcji prawa rzymskiego zostali zaproszeni do Warszawy na konferencję naukową pt. *Prawo rzymskie a współczesność*, poświęconą pamięci prof. Henryka Kupiszewskiego.

Na przełomie lat 1994 i 1995 doszło do zmian władz Towarzystwa; niestety, nie udało się wybrać prezesa. W skład zarządu weszli Marcin Spyra (p.o. prezesa, wiceprezes do spraw naukowych), Tomasz Palmirski (wiceprezes do spraw organizacyjnych, p.o. skarbnika) oraz Alicja Sarna (sekretarz). Działały sekcje: prawa cywilnego (dwie), rzymskiego, konstytucyjnego, międzynarodowego publicznego oraz historii prawa (kierownikiem była Iwona Motyka).

Owcześnie znaczna część członków TBSP związana była z pracami sekcji prawa rzymskiego. Stanowiło to przyczynę, dla której okres zarządzania kołem przez obu wiceprezesów zwano konsulatem.

Początek 1995 r. był szczególnie bogaty w wydarzenia w sekcji prawa międzynarodowego publicznego kierowanej przez Małgorzatę Nowaczek: studenci z tej sekcji zostali zaproszeni na spotkanie z konsulem Stanów Zjednoczonych Johnem Matelem (13 stycznia), złożyli wizytę u wicekonsula Austrii Remberta Schleichera (20 stycznia). Sekcja wyjechała także do Pragi, gdzie spotkano się m.in. z ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej, dr. hab. Jackiem Baluchem (21–23 marca).

Dzięki staraniom dr. Andrzeja Świątłowskiego w marcu ukazał się kolejny numer Studenckich Zeszytów Prawniczych, obejmujący osiem prac. Wśród autorów znaleźli się Kazimierz Bandarzewski, Piotr Czarny, Marek Dawid, Roma Malczyk, Adam Nita, Barbara Nita, Paweł Podrecki, Andrzej Świątłowski.

W miesiącach „prezsesyjnych” Towarzystwo umożliwiło studentom udział w konkursach — z prawa cywilnego (5 maja) i z prawa rzymskiego (7–8 maja). W obu konkursach wzięło udział kilkuset studentów! Powrócono także do tradycji konkursu na głosę do orzecznictwa cywilnego Sądu Najwyższego, którego organizatorem był Marcin Spyra, kierownik sekcji prawa cywilnego. Z preliminarza obejmującego plany koła na roku 1995 wynika, że planowano także przygotować konkurs na głosę z zakresu prawa pracy.

Sekcja prawa administracyjnego, której wtedy przewodził Krzysztof Setkowicz, zorganizowała wyjazdową sesję naukową w Muszynie (30 marca–1 kwietnia) pt. *Związki prawa cywilnego z prawem administracyjnym w obowiązującym systemie prawnym*, a w lecie obóz naukowy w Selpi w województwie kieleckim (29 czerwca–7 lipca), podczas którego prowadzono badania poświęcone strukturze samorządu terytorialnego i prawnym aspektom ochrony środowiska.

Połowa lat 90. w archiwum TBSP to *tabula rasa* — nie ma dosłownie żadnych dokumentów z roku 1996! Zaś z 1997 r. pochodzi jedynie zaproszenie na Radę Wydziału oraz kolejna publikacja — Zeszyty Naukowe TBSP UJ, z. 1. Zmianę tytułu, a co za tym idzie, wprowadzenie nowej numeracji, uzasadniano odmienną techniką wydawniczą — zastosowaniem metody kserograficznej. Także metodą kserograficzną Robert Pabis i Tomasz Palmirski wydali serię kil-

kunastostronicowych skryptów do nauki prawa rzymskiego: *Zbiór kazusów z rzymskiego prawa prywatnego*, *Zbiór pytań testowych z rzymskiego prawa prywatnego*, *Zbiór kazusów i pytań testowych z rzymskiego procesu cywilnego* (nakładem TBSP, 1997).

W omawianym okresie działalność koła koncentrowała się na prowadzeniu kursów dla studentów, które przygotowywały do wzięcia udziału w konkursach przedmiotowych. W roku 1996 odbył się konkurs na głosę do orzecznictwa Sądu Najwyższego, ponadto wraz ze Zrzeszeniem Prawników Polskich współorganizowano na wiosnę Dni Prawnicze w Krakowie (wiosna 1996 r.).

Ciekawą działalność prowadziła sekcja prawa międzynarodowego publicznego. Krzysztof Salamon, kierownik sekcji w latach 1997–1999, zorganizował wiele spotkań poświęconych prawu konsularnemu i dyplomatycznemu: m.in. z konsulami honorowymi Brazylii i Danii, z konsulami Republiki Federalnej Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Węgier. Odbyła się wizyta w Departamencie Protokołu Dyplomatycznego MSZ.

Nieznany jest dokładny skład osobowy władz koła w 1997 r.: prezesem był Robert Pabis, wiceprezesami — najprawdopodobniej — Robert Podpłoński i Jarosław Posłuszny, skarbnikiem Tatiana Tobolewicz, a sekretarzem Filip Wejman.

Na początku roku 1998 przeprowadzono zmianę władz Towarzystwa. Walne Zebranie, które odbyło się 25 lutego, wybrało na prezesa Tatiannę Tobolewicz (jej konkurentem do stanowiska był Jarosław Posłuszny), wiceprezesa do spraw naukowych Sebastiana Magdonia (nie obsadzono stanowiska wiceprezesa do spraw organizacyjnych), skarbnika Annę Rachwał, sekretarza Michała Jaworskiego, bibliotekarza Wojciecha Żukowskiego. Nie uległ zmianie skład komisji rewizyjnej (Filip Fedorowicz, Tomasz Palmirski, Marcin Spyra). Nie wiadomo, jak wyglądał ówczesny sąd koleżeński.

Towarzystwo zaprosiło do Krakowa prof. Marię Szyszkowską, która wygłosiła odczyt pt. *Filozofia człowieka u podstaw prawa natury (naturalnego)* (22 kwietnia 1998 r.). Zorganizowano konkursy: z prawa cywilnego — z części I i II (5–6 maja) i z prawa rzymskiego (24 maja). Laureatką konkursu z prawa cywilnego — części I

została Monika Florczak. Z późniejszych pism wynika, że w poprzednim okresie nastąpiła przerwa w organizacji konkursów z prawa cywilnego.

Kolejna zmiana zarządu nastąpiła na Walnym Zebraniu 15 marca 1999 r. — wybrano prezesa Michała Jaworskiego, wiceprezesa do spraw naukowych Marcina Krzemińskiego, skarbnika Annę Rachwał, sekretarza Mariusza Chudzika i bibliotekarza Andrzeja Niemirowskiego. Nie dokonano zmian w składach komisji rewizyjnej i sądu koleżeńskiego. Uchwałą zebrania powołano sekcję historii prawa, której p.o. kierownika został Adam Uruszczak. Już wkrótce członków sekcji zaproszono na uroczystą sesję poświęconą jubileuszowi 40 lat pracy naukowej prof. Stanisława Płazy (26 marca).

W pierwszych miesiącach roku Towarzystwo zorganizowało cykl warsztatów pt. *Prawo na dziele literackim*, które prowadził Marcin Ożóg. Zajęcia adresowane były do studentów piszących prace magisterskie i doktorskie na kierunkach humanistycznych. Do organizowanych do tej pory konkursów dodano nowy — z prawa konstytucyjnego (27 kwietnia 1999 r.), przygotowywany przez Marcina Krzemińskiego. Podobny konkurs zorganizowano w roku akademickim 1995/96, jednakże później nastąpiła kilkuletnia przerwa. Anna Rachwał koordynowała oba konkursy z prawa cywilnego (11 i 13 maja), zaś Łukasz Marzec z prawa rzymskiego (28 maja). W sumie we wszystkich konkursach wzięło udział około sześciuset studentów.

Zarząd Towarzystwa podjął w owym czasie próby poprawienia stanu biblioteki, w szczególności poprzez jej uporządkowanie, skatalogowanie, także przez sporządzenie regulaminu korzystania z wypożyczalni. Wkrótce koło zaczęło otrzymywać książki z wydawnictw „Zakamycze”, „C.H. Beck” i „AB”. Zwiększyła się liczba przysyłanych czasopism — TBSP dostawało „Głosę”, „Krakowskie Zeszyty Sądowe”, „Kronikę Sejmową”, „Palestrę”, „Państwo i Prawo”, „Przegląd Podatkowy”, „Przegląd Prawa Handlowego”, „Przegląd Sejmowy”, „Przegląd Ubezpieczeń”, „Rejenta”. W tym czasie Towarzystwo pojawiło się w internecie — początkowo na stronach www.law.uj.edu.pl (obecnie: www.tbsp.org.pl). Opiekunami witryny byli Michał Hosowicz, Marcin Krzemiński, Michał Mędryk.

Członkowie Towarzystwa wzięli udział w pracach klinicznego programu *Prawo na co dzień*, prowadzonego przez dr. Andrzeja Światłowskiego i mgr Monikę Tyblewską. Celem programu była popularyzacja wiedzy o prawie wśród uczniów krakowskich liceów. Wkrótce też, dzięki inicjatywie Mariusza Chudzika, Barbary Janusz, Marcina Krzemińskiego i Arkadiusza Michalaka, ruszyła cotygodniowa audycja o prawie w Radiu Akademickim RAK pt. *Przy kawie o prawie*.

W ramach Towarzystwa działało siedem sekcji tematycznych, skupiających około 200 członków. Były to sekcje: prawa rzymskiego (Łukasz Marzec), prawa konstytucyjnego (Michał Jaworski, Marcin Krzemiński), prawa cywilnego (Mariusz Chudzik, Anna Rachwał), prawa międzynarodowego publicznego (Mikołaj Piaskowski), historyczno-prawna (Adam Uruszczak do 6 października 1999 r., potem Jan Halberda), logiki (Andrzej Niemirowski) i kryminalistyki (sekcja ta wkrótce zaprzestała działalności).

Pod koniec roku (15 listopada) przeprowadzono nowe wybory — prezesem został Marcin Krzemiński, wiceprezesem do spraw organizacyjnych i jednocześnie bibliotekarzem Andrzej Niemirowski, wiceprezesem do spraw naukowych Adam Uruszczak, skarbnikiem Mariusz Chudzik, sekretarzem Michał Mędryk. Walne Zebranie przyjęło rezygnację Filipa Fedorowicza i Marcina Spyry z pełnionych przez nich funkcji członków komisji rewizyjnej oraz uchwaliło regulamin sądu koleżeńskiego, którego projekt został opracowany przez Marcina Krzemińskiego (w internecie — www.tbsp.org.pl/prawo/rsk.htm). Wkrótce zarząd podjął pierwsze decyzje dotyczące planów jubileuszu 150 lat działalności TBSP, postanowiono też wznowić działalność wydawniczą.

Na początku 2000 r. Marcin Ożóg prowadził warsztaty *Prawo na dziele literackim* (luty–kwiecień). Sekcja prawa konstytucyjnego zorganizowała wyjazdy naukowe do Warszawy, w których odwiedzano Sejm, Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, Sąd Najwyższy oraz Trybunał Konstytucyjny (w styczniu, 12 kwietnia, w maju, 3 grudnia, 15 grudnia). Sekcja prawa międzynarodowego kierowana była przez Mikołaja Piaskowskiego, a następnie przez Marcina

Czepelaka (po 11 maja 2000 r.). Tematami spotkań sekcji była jurysdykcja Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, sprawa Lockerbee, interwencja NATO w Kosowie, zagadnienia protokołu dyplomatycznego, rola szkół dyplomatycznych. Ponadto sekcja zorganizowała spotkania m.in. z prof. Zdzisławem Rynem, byłym ambasadorem RP w Chile (w czerwcu), z dr. Andrzejem Kremerem, dyrektorem Departamentu Konsularnego MSZ oraz wizytę w Komitecie Integracji Europejskiej. Sekcja ta, wraz z sekcją historyczno-prawną, wybierała się na wyprawę naukową do Islamskiej Republiki Iranu; niestety, wobec odmowy wydania członkom ekspedycji wiz, wyjazd nie doszedł do skutku. Większość sekcji — prawa rzymskiego (kierował nią Łukasz Marzec), konstytucyjnego (Marcin Krzemieński), cywilnego (Mariusz Chudzik), międzynarodowego publicznego (Marcin Czepelak), historii prawa (Jan Halberda), logiki (Tomasz Nierobisz) — prowadziło zajęcia dydaktyczne przeznaczone dla studentów niższych lat. Powstała nowa sekcja postępowania cywilnego (Andrzej Kadzik), natomiast reaktywowano sekcję prawa karnego (Michał Kula).

Dzięki podjęciu współpracy z Kantorem Wydawniczym Zakamycze, Towarzystwo opublikowało, w odstępie kilku tygodni, kolejny — czwarty — numer Studenckich Zeszytów Prawniczych oraz skrypt pt. *Historia prawa sądowego. Repetytorium*. Wydanie zeszytów zapoczątkowało okres w miarę regularnego ukazywania się na rynku tego periodyku. Podręcznik *Historia prawa sądowego. Repetytorium*, praca zbiorowa Marcina Czepelaka, Jana Halberdy, Arkadiusza Michalaka, Krzysztofa Śmiałka, Adama Uruszczaka i Magdaleny Węglarz, został opracowany podczas zajęć sekcji historii prawa. Prace nad książką przebiegały pod patronatem prof. Kazimierza Barana (prawo karne), dr. hab. Andrzeja Dziadzio (prawo prywatne) oraz dr. hab. Doroty Malec (prawo procesowe); recenzentem skryptu był prof. Wacław Uruszczak.

Towarzystwo osiągnęło rekordową liczbę pięciu konkursów przedmiotowych. W dniach 26–27 kwietnia odbył się konkurs z prawa konstytucyjnego, następnie 4–9 maja nowy konkurs z historii prawa (laureatem została Anna Karabowicz), 16 maja z prawa cywil-

nego części I (laureatem — Karolina Domino), 19 maja z części II (laureatem — Andrzej Karpierz), w końcu 27 maja konkurs z prawa rzymskiego. W konkursach wzięło udział kilkuset uczestników. Laureaci uzyskali wpisy ocen do indeksów, przyznano im także nagrody książkowe ufundowane przez dziekana prof. Jerzego Stelmacha i przez wydawnictwo „Zakamycze”.

Członkowie TBSP brali udział w sesjach naukowych — w Krakowie z okazji 45-lecia pracy naukowej prof. Ludwika Łysiaka (26 maja), w związku z księgą pamiątkową poświęconą prof. Konstantemu Grzybowskiemu i jubileuszem prof. Marka Waldenberga (17 czerwca), we Wrocławiu w konferencji pt. *Prawne aspekty integracji europejskiej* (w kwietniu), w Białymstoku zaś w seminarium Polskiego Stowarzyszenia Edukacji Prawnej (26–28 maja). Sekcja prawa cywilnego, pod kierownictwem Mariusza Chudzika, we współpracy z Uniwersytecką Kliniką Prawną zorganizowała polsko-niemiecką konferencję naukową pt. *Deregulacja i liberalizacja w europejskim polskim i niemieckim prawie gospodarczym* (11–14 czerwca). W seminarium wzięli udział seminarzyści prof. Wojciecha Pyziola z Katedry Prawa Gospodarczego Prywatnego UJ oraz prof. Michaela Rodiego z Katedry Prawa Gospodarczego Publicznego Uniwersytetu w Greifswaldzie. Tematy referatów dotyczyły ogólnych zasad podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, działalności instytucji finansowych i ubezpieczeniowych, monopolu w sektorze energetycznym, liberalizacji w sektorze usług pocztowych, liberalizacji mediów, a także prawa transportu kolejowego i prawa telekomunikacyjnego.

Tuż przed wakacjami 2000 r. ostatecznie zakończył się sześciolletni etap, w którym Towarzystwo pozbawione było formalnie Kuratora. Dzięki staraniom Jana Halberdy, Marcina Krzemińskiego i Adama Uruszczaka stanowisko to zgodził się objąć prof. Andrzej Zoll, Rzecznik Praw Obywatelskich RP, a w początkach lat 60. prezes koła. 19 czerwca Rada Wydziału powołała formalnie prof. Andrzeja Zolla na Kuratora Towarzystwa; na tym samym posiedzeniu prof. Jerzy Stelmach wręczył nagrody autorom *Historii prawa sądowego*.

W lecie nawiązując do tradycji wybrano się złożyć kwiaty na grobie ś.p. Kuratora TBSP prof. Edmunda Krzymuskiego na cmentarzu Rakowickim.

Po przerwie wakacyjnej, 23 października 2000 r., Walne Zebranie dokonało wyboru nowych władz koła: prezesem został Marcin Krzemiński, wiceprezesem do spraw organizacyjnych Jan Halberda, sekretarzem Michał Wyrwiński, skarbnikiem Mariusz Chudzik, a bibliotekarzem Andrzej Niemirowski. Do komisji rewizyjnej powołano Michała Jaworskiego, Łukasza Marca i dr. Andrzeja Świątłowskiego, do sądu koleżeńskiego — Łukasza Mańczyka, Michała Mędryka i Krzysztofa Śmiałka. Walne Zebranie dokonało zmian statutu TBSP UJ oraz regulaminu sądu koleżeńskiego, oraz ustaliło ramowy plan obchodów jubileuszu 150 lat działalności. Najważniejsze zmiany w statucie dotyczyły likwidacji stanowiska jednego z wiceprezesów oraz wprowadzenia jasnych przepisów regulujących długość kadencji stałych członków zarządu. Projekt zmian statutu został przygotowany przez komisję w składzie: Marcin Czepelak, Jan Halberda, Marcin Krzemiński.

Chociaż najwięcej pracy poświęcano organizacji jubileuszu, kontynuowano także „tradycyjną” — jakże ważną dla studentów — działalność koła. Działo dziesięć sekcji przedmiotowych: historii prawa (Jan Halberda, Anna Karabowicz), logiki (Tomasz Nierobisz, Andrzej Niemirowski), prawa cywilnego (Arkadiusz Michalak, Michał Wyrwiński), prawa europejskiego (Magdalena Węglarz), prawa konstytucyjnego (Marcin Krzemiński, Piotr Wojtaszak), prawa karnego (Michał Kula), prawa międzynarodowego publicznego (Marcin Czepelak, Beata Mroczkowska), prawa prywatnego gospodarczego (Adam Uruszczak), prawa rzymskiego (mgr Łukasz Marzec, Tomasz Szeląg), postępowania cywilnego (Andrzej Kadzik).

Doniosłym wydarzeniem było podjęcie się współorganizowania przez koło wraz z dziekanem prof. Jerzym Stelmachem oraz samorządem studenckim corocznego opłatka wydziałowego. Także w następnych latach (2001–2002) Towarzystwo było współorganizatorem spotkań.

Arkadiusz Michalak zorganizował wiele spotkań z cyklu *Nie tylko o prawie*, w których udział wzięli prof. Andrzej Zoll (18 listopada 2000 r.), prof. Krzysztof Patecki (19 marca 2001 r.) oraz prof. Krzysztof Pleszka (10 kwietnia 2000 r.). Z kolei sekcja prawa międzynarodowego publicznego spotkała się z krakowskimi konsułami Stanów Zjednoczonych i Ukrainy. Michał Hosowicz, Barbara Janusz i Łukasz Mańczyk prowadzili cotygodniową audycję w Radiu RAK *Przy kawie o prawie*.

Kontynuowano w miarę regularne wyjazdy do Sądu Najwyższego i do Trybunału Konstytucyjnego (sekcje — prawa karnego i konstytucyjnego zorganizowały takie wyjazdy m.in. 12 grudnia 2000 r., 8 stycznia 2001 r.). Sekcja prawa międzynarodowego publicznego odwiedziła Biuro Stosunków Międzyparlamentarnych Sejmu (22 stycznia 2001 r.). Większość sekcji w trakcie roku akademickiego odbywała cotygodniowe spotkania, w tym przede wszystkim zajęcia uzupełniające dla studentów prowadzone przez członków koła (ok. 30 godzin tygodniowo).

Realizując plan obchodów jubileuszu, sekcja prawa międzynarodowego publicznego zorganizowała ogólnopolską konferencję naukową studentów pt. *Prawo międzynarodowe: tradycja i nowoczesność* (16–17 marca 2001 r.), w której udział wzięli JM Rektor UJ prof. Franciszek Ziejka, Dziekan Wydziału prof. Jerzy Stelmach, Kurator Towarzystwa prof. Andrzej Zoll, Wiceprezydent Miasta Krakowa Teresa Starmach, Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Krakowie adw. Lech Ławrowski, Wiceprezes Rady Izby Notarialnej w Krakowie Joanna Greguła, prof. Andrzej Mączyński, prof. Wacław Uruszczak, prof. Tomasz Gizbert-Studnicki, prof. Kazimierz Baran, dr hab. Andrzej Bryk, dr hab. Andrzej Oklejak, dr hab. Elżbieta Traple, adw. dr Andrzej Skąpski oraz studenci wydziałów prawa z Krakowa, Katowic, Lublina, Szczecina, Torunia, Warszawy, Wrocławia. Seminarium zostało przygotowane przez Marcina Czepelaka, Jana Halberdę, Joannę Pauk i Adama Uruszczaka.

W tym samym czasie — w marcu — ukazał się piąty numer Studenckich Zeszytów Prawniczych TBSP UJ, w którym zamieszczono dziesięć artykułów oraz dwie glosy autorstwa studentów, dokto-

rantów i pracowników naukowych wydziału. Publikowane prace dotyczyły szerokiego spektrum zagadnień dotyczących prawa handlowego, konstytucyjnego, karnego i międzynarodowego. W skład Kolegium Redakcyjnego zeszytów wchodził Mariusz Chudzik, Jan Halberda, Marcin Krzemiński, Adam Uruszczak i Arkadiusz Michalak.

Do grona organizowanych corocznie konkursów przedmiotowych dodano nowy — z prawa gospodarczego prywatnego (początek maja). Kilkuset studentów sprawdzało swoją wiedzę w dotychczasowych konkursach — z prawa konstytucyjnego (23–26 kwietnia), historii prawa (7–10 maja) i prawa cywilnego cz. I i II (8–10 maja) oraz prawa rzymskiego (w maju).

Późną wiosną odbyło się Walne Zebranie Towarzystwa (16 maja 2001 r.), które wybrało nowych stałych członków zarządu. Prezesem został Jan Halberda (p.o. prezesa od 1 lutego 2001 r.), wiceprezesem Marcin Wystrychowski, skarbnikiem Olga Dumnicka (p.o. od 25 kwietnia), sekretarzem Grzegorz Russek, zaś bibliotekarzem Michał Hosowicz. Przeprowadzono także wybory do Komisji Rewizyjnej (mgr Łukasz Marzec, Michał Wyrwiński, dr Andrzej Świątłowski) oraz Sądu Koleżeńskiego (Michał Łyzwa, Łukasz Mańczyk, Krzysztof Śmiałek).

Kulminacją obchodów 150-lecia działalności koła była uroczystość jubileuszowa (26 listopada 2001 r.), podczas której zaprezentowano księgę pamiątkową *Dziedzictwo prawne XX wieku*. Publikacja objęła 28 artykułów wybitnych krakowskich prawników, poczuwających się do więzi z Towarzystwem. Autorem słowa wstępnego jest JM Rektor UJ, prof. Franciszek Ziejka. Swoją obecnością na uroczystości Towarzystwo zaszczylił między innymi prof. Andrzej Chwałba, prorektor UJ, prof. Jerzy Stelmach, prof. Andrzej Zoll, członkowie Rady Wydziału, Autorzy książki oraz darczyńcy. Towarzystwo otrzymało listy gratulacyjne od Prezesa Krajowej Izby Notarialnej Marka Kolasy oraz od Dziekana ORA w Krakowie adw. Lecha Ławrowskiego. Podczas uroczystego spotkania, którego organizatorem był Grzegorz Russek, dziekan Wydziału prof. Jerzy Stelmach przekazał Towarzystwu wstępną decyzję o przydzieleniu Kołu pomieszczeń w Pałacu Larischa.

W związku z uroczystościami jubileuszowymi uległa poprawie kondycja finansowa Towarzystwa. Przede wszystkim udało się pozyskać stałą dotację władz dziekańskich, ponadto koło zwróciło się do wielu krakowskich kancelarii oraz korporacji prawnych z prośbą o pomoc — jedna z firm przekazała TBSP kserograf. Gospodarkę finansową koła oparto na uchwale budżetowej. Ponadto dzięki wysiłkom kolejnych bibliotekarzy księgozbiór Towarzystwa powiększał się stopniowo o publikacje wydawnictwa „Zakamycze” oraz periodyki — „Glosa”, „Kronika Sejmowa”, „Palestra”, „Państwo i Prawo”, „Przegląd Podatkowy”, „Przegląd Prawa Handlowego”, „Przegląd Sejmowego” oraz „Rejenta”. Po raz pierwszy od lat Towarzystwo uzyskało też darowiznę w postaci książek od osoby prywatnej.

Jesienią ukazała się kolejna publikacja Towarzystwa — szósty numer zeszytów, w którym zamieszczono 10 artykułów oraz głosę autorstwa studentów oraz doktorantów WPiA UJ, a także studentów z Gdańska i Warszawy. Wśród prac znalazły się dwie w języku angielskim. Artykuły dotyczyły szerokiego zakresu zagadnień prawa dewizowego, europejskiego, handlowego, karnego, międzynarodowego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Na początku nowego roku (11 stycznia 2002 r.) sekcja prawa karnego zorganizowała seminarium naukowe pt. *Klasycyzm i pozytywizm — spór o prawo karne*, na które zaproszono między innymi studentów z Lublina, Torunia oraz Warszawy. Przedstawiono dziesięć referatów, przy czym wykład inauguracyjny zarysowujący tło historyczne wygłosił prof. Kazimierz Baran. Przygotowaniami do organizacji konferencji kierował Michał Kula.

W tym samym czasie Walne Zebranie (14 stycznia) wybrało nowe władze Towarzystwa: prezesem został Marcin Wystrychowski, wiceprezesem Grzegorz Russek, sekretarzem Anna Karabowicz, skarbnikiem Olga Dumnicka, a bibliotekarzem Michał Hosowicz. Ponadto w komisji rewizyjnej Michała Wyrwińskiego zastąpił Marcin Krzemiński.

Nawiązując do tradycji lat 60., kiedy z podobną inicjatywą wystąpił ówczesny prezes koła Andrzej Zoll, przygotowano we

współdziała z kinem Rotunda przegląd filmów prawniczych. Kordynator przeglądu — Andrzej Niemirowski — zorganizował cztery seanse (luty–marzec 2002 r.).

Kontynuowano działalność wydawniczą, przygotowywanie konkursów przedmiotowych, spotkań z profesorami, wyjazdów do Warszawy. Już wkrótce po Walnym Zebraniu odbyło się, zorganizowane przez Marcina Wystrychowskiego i Annę Karabowicz, spotkanie z cyklu *Przy kawie nie tylko o prawie*, którego gościem był prof. Witold Modzelewski (18 stycznia). Zarząd koła wybrał się do Rabki-Zdroju, gdzie odwiedził prof. Stefana Grzybowskiego, Rektora UJ w latach 1958–1962 i prezesa TBSP w latach 1923–1924 (18 marca). Sekcja prawa międzynarodowego publicznego (Beata Mroczkowska) zorganizowała wyjazd do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, gdzie wzięła udział w wykładzie dyrektora Departamentu Europy (21 marca), oraz spotkanie z Gennadijem Władimirowem, konsulem rosyjskim w Krakowie (11 kwietnia). Z kolei w kwietniu sekcja prawa karnego (Michał Kula) wybrała się do Sądu Najwyższego, zaś sekcja prawa konstytucyjnego (Piotr Wojtaszak, Marcin Wystrychowski) do Sejmu i Trybunału Konstytucyjnego. Przygotowano konkursy przedmiotowe z historii prawa (9–13 maja), prawa konstytucyjnego (25 kwietnia–9 maja), rzymskiego (26 maja), cywilnego — cz. 1 i 2 (6–10 maja) oraz prywatnego gospodarczego (6–9 maja). Członkowie Towarzystwa starali się solidnie przygotować studentów do uczestnictwa w konkursach prowadząc dla nich zajęcia w ponad 20 grupach ćwiczeniowych.

W marcu ukazał się na rynku wydawniczym podwójny numer Studenckich Zeszytów Prawniczych, zawierający prócz bieżącego dorobku naukowego członków koła także referaty wygłoszone na konferencji pt. *Prawo międzynarodowe — tradycja i nowoczesność*. Wśród artykułów opublikowano podsumowanie obrad konferencji przez prof. Andrzeja Mączyńskiego. Zeszyt nr 7–8 został przygotowany przez kolegium w składzie Jan Halberda, Michał Hosowicz, Anna Karabowicz, Grzegorz Russek i Adam Uruszczak (sekretarz).

Nowymi pomysłami były zorganizowane przez Annę Karabowicz wizyty sekcji historii prawa w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (15 i 22 marca) oraz w Archiwum Państwowym na Wa-

welu (26 kwietnia, 17 maja), a także przygotowane przez Marcina Wystrychowskiego czerwcowe spotkanie laureatów konkursów, którego celem było pozyskanie do TBSP nowych aktywnych członków. Ponadto Towarzystwo wzięło udział w organizowanych po raz pierwszy od wielu lat dniach otwartych Wydziału (marzec). Nowo założona sekcja kryminalistyki wybrała się do aresztu śledczego (listopad).

Tuż przed początkiem sesji egzaminacyjnej na Walnym Zebraniu koła przeprowadzono wybory (20 maja). Na stanowisku prezesa pozostał Marcin Wystrychowski z sekcji prawa konstytucyjnego. Wiceprezesem została Anna Karabowicz, sekretarzem Przemysław Nowak, bibliotekarzem Michał Karczmarz (wszyscy z sekcji historii prawa), skarbnikiem Beata Mroczkowska (sekcja prawa międzynarodowego publicznego). W skład komisji rewizyjnej weszli Jan Halberda, Marcin Krzemiński i Andrzej Niemirowski, zaś sędziami sądu koleżeńskiego zostali Michał Hosowicz, Grzegorz Russek i Adam Uruszczak.

Ważnym wydarzeniem było współorganizowanie przez sekcję prawa europejskiego TBSP wraz z Katedrą Prawa Europejskiego UJ i Okręgową Radą Adwokacką w Krakowie ogólnopolskiego Konkursu na opinię Adwokata Generalnego Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, którego finał odbył się 14 grudnia 2002 r. Konkurs został objęty patronatem honorowym prof. Andrzeja Zolla, Rzecznika Praw Obywatelskich, Kuratora TBSP, i prof. Andrzeja Mączyńskiego, wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego. Zwycięzcami finału zostali: Piotr Kucharski (UŚ, I miejsce), Marta Zapała (UJ), Teresa Majewska (UJ) (obie II miejsce) oraz Mirosław Jonca (USz, III miejsce). Przygotowaniami kierowali: prof. Stanisław Biernat ze strony Katedry i Marcin Wystrychowski ze strony koła.

W styczniu 2003 r. na forum TBSP odbyło się wiele spotkań: sekcja kryminalistyki gościła policjantów z wydziału zabójstw Komendy Małopolskiej Policji (14 stycznia), sekcja prawa karnego — prof. Stanisława Waltosia (21 stycznia), zaś sekcja prawa gospodarczego prywatnego zorganizowała wykład prof. Andrzeja Szumańskiego na temat instytucji *squeeze-out* (22 stycznia).

Poszczególnymi sekcjami kierowali: Anna Karabowicz (s. historii prawa), Beata Mroczkowska (s. prawa międzynarodowego publicznego), Ewelina Blaski (s. prawa karnego), Paulina Świącicka (s. prawa rzymskiego), Katarzyna Klepacka (s. prawa europejskiego), Michał Araszekiewicz (s. prawa konstytucyjnego), Dominik Kokoszka (s. prawa cywilnego), Ignacy Walczyński (s. logiki), Bartłomiej Legutko (s. kryminalistyki), Piotr Mrowiec (s. prawa gospodarczego prywatnego).

Jak potoczą się dalsze losy Towarzystwa? To pytanie zadajemy sobie często my, byli członkowie tego szacownego, bo 150-letniego koła. Ta tradycja zobowiązuje i nas, i kolegów którzy nas zastąpili. Jedno wydaje się pewne. Jeszcze nigdy studenci prawa nie mieli tak wielkich możliwości przedstawiania wyników swoich prac badawczych. Publikacja czterech kolejnych numerów Studenckich Zeszytów Prawniczych TBSP UJ wydanych w ciągu trzech ostatnich lat (2000–2002) świadczy o tym dobitnie. Obecnie — w marcu 2003 r. — trwają prace nad wydaniem repetytoriów do prawa rzymskiego, prawa konstytucyjnego oraz kolejnych zeszytów. Także praca dydaktyczna stanowi o sile Towarzystwa. Właściwie tylko należałoby życzyć przyszłym słuchaczom, by bardziej dbali o ludyczne aspekty życia studenckiego.

* * *

Podstawę źródłową pracy nad historią koła w latach 1981–2003 stanowiły dokumenty zgromadzone w TBSP UJ, protokoły obrad Rady Wydziału Prawa i Administracji UJ, a także materiały znajdujące się w Dziale Nauczania UJ i w Radzie Kół Naukowych UJ. W tym miejscu autorzy pragną wyrazić wdzięczność Pani Annie Stankowskiej, która umożliwiła przejrzenie protokołów Rady Wydziału, Panu Andrzejowi Kocembie, który pomógł w odnalezieniu materiałów dotyczących TBSP w archiwum Działu Nauczania UJ, oraz Przewodniczącemu RKN UJ Adrianowi Jasikowi. Ponadto podziękowania należą się byłym członkom koła, z którymi w celu

uzupełnienia wiadomości przeprowadzono wiele wywiadów. Na pytania autorów zgodzili się odpowiedzieć: prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki, dr hab. Fryderyk Zoll, doktorzy: Łukasz Marzec, Tomasz Palmirski, Andrzej Światłowski, Zdzisław Zarzycki, magistry: Marcin Czepelak, Filip Fedorowicz, Michał Jaworski, Rafał Kos, Maciej Potoczny, Krzysztof Salamon, Łukasz Słoniowski, Marcin Spyra, Tatiana Tobolewicz, Filip Wejman, Mariusz Ząber.

Aneks

Kuratorzy Towarzystwa

- 1863–1876 — prof. dr Fryderyk Zoll senior
1876–1886 — prof. dr Maksymilian Zatorski
1886–1889 — prof. dr Maurycy Fierich
1889–1892 — prof. dr Lotar Dargun
1892–1928 — prof. dr Edmund Radwan Krzymuski
1928–1934 — prof. dr Kazimierz Władysław Leliwa
Kumaniecki
1934 — prof. dr Jerzy Lande (zastępca)
1934–1939 — prof. dr Władysław Wolter
1945–1947 — prof. dr Władysław Wolter
1947–1948 — prof. dr Jerzy Stefan Langrod
1948–1950 — prof. dr Michał Patkaniowski
1957–1967 — prof. dr Władysław Wolter
1967–1970 — prof. dr Konstanty Grzybowski
1970–1994 — prof. dr Stanisław Włodyka
1994–2000 — prof. dr hab. Janusz Sondel (opieka nieformalna)
od 2000 r. — prof. dr hab. Andrzej Zoll

Prezesa TBSP UJ

1. Członkowie pierwszego wydziału:

1851 — Konstanty Ramult, Henryk Krobicki, Ignacy Rybarski, Wilhelm Smoluchowski, Klemens Żywicki

2. Bibliotekarze

1852–1855 — Ludwik Myszkowski

1856–1858 — Maksymilian Zatorski

1858–1859 — Apolinary Przyłęcki

1859–1863 — Witold Bochenek

1863–1868 — Zygmunt Gebhardt

1868–1869 — Stanisław Demianowski

1869–1871 — Wincenty Tarłowski

1871–1872 — Jan Propper

1873–1875 — Antoni Stawarski

1875–1877 — Wilhelm Dadlez

1877–1878 — Józef Stawski

1878–1879 — Walenty Mikrot

1879–1880 — Władysław Chmielowski

1880–1881 — Andrzej Wcisło

1881–1882 — Władysław Abraham

1882–1883 — Juliusz Leo

1883–1884 — Franciszek Kulczyński

1884–1885 — Juwenal A. Rozwadowski

1885–1886 — Ignacy Rosner

1887 — Ludwik Grzybowski

1887–1888 — Marcin Feintuch

1888–1889 — Stanisław Estreicher

1889–1890 — Waclaw Bartynowski

1890–1891 — Władysław Patkiewicz

1892–1893 — Mieczysław Łachecki

1894–1895 — Marian Lang

1895–1896 — Władysław Dworak

1896–1897 — Jan Baczakiewicz

1897–1898 — Tadeusz Polak

3. Prezesi (od 1898 r.)

1898–1899 — Tadeusz Polak

1899–1900 — Bronisław Krzyżanowski

1900–1901 — Zygmunt Lisowski

1901–1902 — Władysław Smolarski

1902–1904 — Tadeusz Spiss

1904/1905 — Kazimierz Zaczek

1905/1906 — Franciszek Bahr

1906–1909 — Henryk Pawlikowski

1909–1912 — Wiesław Stalony–Dobrzański

1914 — Adam Zagórski

1914–1915 — Wiktor Medwecki

1919–1920 — Paweł Szybiak

1920–1922 — Władysław Wolter

1922–1923 — Mieczysław Wyderka

1923–1924 — Stefan Grzybowski

1924–1925 — Tadeusz Pilch

1925–1926 — Tadeusz Romer

1926–1928 — Tadeusz Sikora

Bibl. Jag.

1929–1930 — Stefan Surzycki

1930–1931 — Juliusz Wisłocki

1931–1933 — Bohdan Tabiński

1933 — Mieczysław Pruszyński

1933–1934 — Mieczysław Wojtaszewski

1934 — Władysław Jarosz

1934–1935 — Ignacy Kleszczyński

1935–1936 — Stanisław Lisocki

1936 — Edward Müller

1936–1937 — Stanisław Sikora

1937–1938 — Tadeusz Rzepecki

1938 — Marian Buszek

1938–1939 — Stefan Michoński

- 1939 — Andrzej Łuczko (p.o.)
1939–45 — Józef Trojanowski
1945 — Józef Skąpski
1946 — Andrzej Miączyński
1946–1947 — Józef Skąpski
1947–1949 — Wojciech Maria Bartel
1949 — Jan Sygulski
1949 — Adolf Tatarczuch (p.o.)
1949–1950 — Wiesław Lang
1951 — Zbigniew Waydowicz (likwidator)
1957 — Tadeusz Bojarski
1958–1960 — Jan Vetulani
1960–1963 — Andrzej Zoll
1963–1967 — Józef Skwierawski
1967–1969 — Ryszard Markiewicz
1969–1970 — Tomasz Gizbert-Studnicki
1970–1971 — Leokadia Sacha
1971–1972 — Jerzy Malec
1972–1973 — Urszula Pająk
1973–1974 — Franciszek Kuczmiński
1974 — Marek Starowicz
1974–1975 — Piotr Zimny
1975 — Krzysztof Borodej
1975–1976 — Bogusław Filar
1976–1977 — Janusz Sroka
1977–1978 — Aleksander Głazek
1978–1979 — Andrzej Pacholski
X 1979–VI 1981 — Andrzej Szumański
VI 1981–VI 1982 — Mariusz Gózd
VI 1982–XI 1983 — Andrzej Kremer
XI 1983–XII 1984 — Krzysztof Buliński
XII 1984–IV 1986 — Mariusz Pasek
IV 1986–III 1987 — Bogusław Chrabota
III 1987–V 1988 — Piotr Czarny
V 1988–V 1989 — Wiesław Łatała

V 1989–V 1990 — Jarosław Majewski
V 1990–X 1990 — Fryderyk Zoll
X 1990–XII 1991 — Paweł Podrecki (p.o.)
XII 1991–I 1993 — Andrzej Żelazowski
I 1993–XII 1994 — Filip Fedorowicz
XII 1994–1996 — Marcin Spyra (p.o.)
1997–II 1998 — Robert Pabis
II 1998–III 1999 — Tatiana Tobolewicz
III 1999–XI 1999 — Michał Jaworski
XI 1999–V 2001 — Marcin Krzemiński
V 2001–I 2002 — Jan Halberda
od I 2002 — Marcin Wystrychowski

/

Siedziby Towarzystwa

- 1851–1890 — przedpokój w Collegium Iuridicum (ul. Grodzka 53)
1890–1903 — sala nr 35 w Collegium Novum (ul. Gołębia 24)
1903–1925 — sala w Collegium Nowodworskiego (ul. św. Anny)
1914–1915 — mieszkanie Wiktora Medweckiego w Wiedniu
1925–1928 — sala w kamienicy przy ul. Grodzkiej 20
1928–1939 — kamienica po prof. dr Edmundzie Krzymuskim (ul. Jabłonowskich 5)
1945 — sala w Żaczku przy al. 3 Maja
1945–1950 — kamienica po prof. dr Edmundzie Krzymuskim (ul. Jabłonowskich 5)
1957–1991 — dwie sale w Collegium S. Wróblewskiego przy ul. Olshewskiego 2 (obecnie sala nr 225).
1991–1994 — sale nr 113 i 114 w kamienicy przy ul. Krupniczej 2
od 1994 r. — sala 303 w kamienicy przy ul. Krupniczej 2
wkrótce — kilka sal w Pałacu Larischa (ul. Bracka 12)

Publikacje TBSP UJ z ostatnich lat

1. Studenckie Zeszyty Prawnicze, z. 1, pod red. Andrzeja Świątłowskiego, nakładem UJ, Kraków 1993. Artykuły: Piotr Czarny, *Wybrane zagadnienia teorii bikameralizmu*; Wojciech Kaliński, *Przedawnienie roszczeń w znowelizowanych przepisach kodeksu cywilnego*; Jarosław Majewski, *Realizacja uprawnień i obowiązków w zakresie ochrony środowiska przez terenowe organy administracji stopnia podstawowego*; Andrzej Świątłowski, *glosa do uchwały siedmiu sędziów z dnia 14 czerwca 1988 r. (VI KZP 5/88, OSNKW 1988, z. 9–10, poz. 59)*; Krzysztof Wojtyczek, *Prezydent a suweren w konstytucjach państw zachodnioeuropejskich przyjmujących powszechne wybory głowy państwa*.

2. Studenckie Zeszyty Prawnicze, z. 2, pod red. Andrzeja Świątłowskiego, nakładem UJ, Kraków 1995, s. 115. Artykuły: Kazimierz Bandarzewski, *Prawne zagadnienia dokonywania inwestycji zagranicznych na terytorium Rosji (wybrane zagadnienia)*; Piotr Czarny, Marek Dawid, *Koncepcje społeczno-polityczne Stronnictwa Narodowego w latach 1939–1945*; Roma Malczyk, *Analiza estetyczna przestępstwa i jego odbioru*; Adam Nita, *Teoretyczne i normatywne konstrukcje podatku dochodowego*; Barbara Nita, *Intertemporalne następstwa zmiany ustawy karnej po prawomocnym orzeczeniu*; Paweł Podrecki, *Dematerializacja papierów wartościowych na przykładzie akcji w ujęciu prawnoporównawczym*; Andrzej Świątłowski, *Plea bargaining w anglosaskim procesie karnym i legalizm ścigania — kilka uwag*; Barbara Nita, *glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1992 r. (II KRN 446/91, OSNKW 1992, nr 5–6, poz. 43)*.

3. Tomasz Palmirski, Robert Pabis, *Zbiór kazuśów z rzymskiego prawa prywatnego*, nakładem TBSP 1996–1997.

4. Tomasz Palmirski, Robert Pabis, *Zbiór pytań testowych z rzymskiego prawa prywatnego*, nakładem TBSP 1996–1997.

5. Tomasz Palmirski, Robert Pabis, *Zbiór kazuśów i pytań testowych z rzymskiego procesu cywilnego*, nakładem TBSP, 1997, s. 35.

6. Zeszyty Naukowe TBSP UJ, z. 1, pod red. Tomasza Palmirskiego, nakładem własnym Towarzystwa, Kraków 1997, s. 88. Ar-

tykuły: Paweł Filipek, *Z problematyki odpowiedzialności międzynarodowej Wspólnot Europejskich*; Michał Jaworski, *Konstytucjonalizm indyjski*; Grzegorz Madej, *Geneza, istota oraz znaczenie instytucji zasiedzenia*; Łukasz Marzec, *Przewłaszczenie na zabezpieczenie — konstrukcja umowy i jej stosowanie w świetle nowego prawa*; Iwona Motyka, *Kara śmierci w ujęciu historycznym*; Robert Pabis, *Wyłączenie współnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*; Tomasz Palmirski, *Przysięga strony jako środek dowodowy w procesie ziemskim*; tenże, *Odpowiedzialność za szkodę spowodowaną przez wyrzucenie, wylanie lub spadnięcie przedmiotu z pomieszczenia według kodeksu cywilnego (art. 433 k.c.)*.

7. Studenckie Zeszyty Prawnicze TBSP UJ, z. 4, Zakamycze 2000, s. 134. Kolegium redakcyjne: Mariusz Chudzik, Marcin Krzemiński, Arkadiusz Michalak. Artykuły: Mariusz Chudzik, *Podatek od zysku przedsiębiorstw*; Agnieszka Gruca, Michał Jaworski, *Eutanazja. Problemy etyczno-prawne*; Jan Halberda, *Porównanie angielskich Wielkich Kart Swobód z 1215 r. oraz 1297 r.*; Marcin Krzemiński, *Charakter normatywny Wstępu do Konstytucji RP*; Arkadiusz Michalak, *Wybrane aspekty struktury i interpretacji tekstu prawnego i religijnego*; Anna Rachwał, *Konstrukcja prawna spółki cywilnej*; Adam Uruszczaek, *Wpływ koncepcji finalizmu na Kodeks karny z 1997 r.*; Magdalena Węglarz, *Specyfika prawa angielskiego — doktryna precedensu*.

8. Marcin Czepelak, Jan Halberda (red. naukowy), Arkadiusz Michalak, Krzysztof Śmiałek, Adam Uruszczaek, Magdalena Węglarz, *Historia prawa sądowego. Repetytorium*, Zakamycze 2000, s. 256.

9. Studenckie Zeszyty Prawnicze TBSP UJ, z. 5, Zakamycze 2001, s. 193. Kolegium redakcyjne: Mariusz Chudzik, Jan Halberda, Marcin Krzemiński, Arkadiusz Michalak, Adam Uruszczaek. Artykuły: Mariusz Chudzik, *Problematyka istnienia zakładu w internecie*; Piotr Czarny, Bogumił Naleziński, *Zasada suwerenności*; Marcin Czepelak, *Umowa międzynarodowa jako źródło prawa prywatnego międzynarodowego*; Przemysław Dzierzędzki, *Wstępna kontrola obywatelskich projektów ustaw*; Marek Maciąg, *Wybrane problemy wyłączenia prawa poboru w niemieckim prawie spółek*; Łukasz Marzec, *Prawo rzymskie w systemie anglosaskim*; Arkadiusz Michalak, *Reklama pozorna na przy-*

kładzie reklamy napojów alkoholowych; Marcin Ożóg, *Domain public payant — zarys instytucji w ujęciu porównawczym*; Marcin Sala, *Prawno-teoretyczne koncepcje związku przyczynowego*; Tomasz Sporysz, *Zarys podmiotowy, przedmiotowy i podstawa skargi konstytucyjnej w prawie polskim na tle porównawczym systemów prawnych wybranych państw europejskich — RFN, Austrii, Szwajcarii, Czech i Hiszpanii*; Marcin Krzemiński, glosa do orzeczenia TK z dnia 8 marca 2000 r. w sprawie zgodności z Konstytucją zasad działania partii politycznej (Pp 1/99, OTK 2000, nr 2, poz. 58); Adam Uruszczak, glosa do uchwały SN z dnia 16 marca 1999 r. (I KZP 4/99, OSNKW 1999, nr 5–6, poz. 43).

10. *Studenckie Zeszyty Prawnicze TBSP UJ*, z. 6, Zakamycze 2001, s. 151. Kolegium redakcyjne: Mariusz Chudzik, Jan Halberda, Marcin Krzemiński, Arkadiusz Michalak, Adam Uruszczak (sekretarz). Artykuły: Magdalena Cholewa, *Udział organizacji społecznych w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych*; Małgorzata Cichy, *Artykuł 1741 Kodeksu pracy jako podstawa stosunków pracy z „użyczeniem właściwym” w polskim prawie pracy*; Anna Koziółkiewicz, *Analiza teorii warunkowości*; Tomasz Krawczyk, *Siedem znaków zapytania wokół pojęcia społecznej szkodliwości czynu*; Michał Kula, *Wybrane instytucje prawa karnego w Pięcioksięgu Mojżesza*; Arkadiusz Michalak, *The Most Significant Changes to be made to the Polish Legal System as a consequence of EU Membership (an essay)*; Joanna Niedźwiecka, *Prawo międzynarodowe w wewnętrznym porządku prawnym*; Adam Uruszczak, glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2000 r.; Magdalena Węglarz, *European Labour Law — „Equal pay for men and women”*; Michał Wyrwiński, *Kapitał docelowy — zarys problemu*; Agnieszka Zielińska, *Swoboda przepływu kapitału w świetle ustawy Prawo dewizowe*; Adam Uruszczak, *Z życia TBSP UJ*.

11. *Dziedzictwo prawne XX wieku. Księga pamiątkowa z okazji 150-lecia TBSP UJ*, Zakamycze 2001, s. 558. Komitet redakcyjny: Andrzej Zoll, Jerzy Stelmach, Jan Halberda. Artykuły: Franciszek Ziejka, *Siła tradycji*; Andrzej Zoll, *Czy filozofia ma być służącą, czy panią? (uwagi do pewnej wypowiedzi P.J.A. Feuerbacha)*; Jerzy Stelmach, *Intuicja prawnicza*; Tomasz Gizbert-Studnicki, *Problem przekładu tekstów prawnych*;

Krzysztof Płeszka, *Wiedza empiryczna w prawniczych uzasadnieniach decyzji interpretacyjnych*; Fryderyk Zoll, *Pociąg do Tarnopola, czyli kilka uwag na temat zadań Uniwersytetu*; Wacław Uruszczak, *Dziedzictwo prawne XX wieku oczami historyka prawa. Prawo obce, własne, prawe i haniebne*; Kazimierz Baran, *Kilka uwag na temat dobrodziejstwa kleru w dawnej angielskiej procedurze karnej*; Andrzej Bryk, *Prolegomena do demokracji amerykańskiej*; Stanisław Grodziski, *Na pierwszym roku, po wojnie*; Janusz Sondel, *Dzieje Katedry Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w I Rzeczypospolitej*; Zbigniew Maciąg, *Idee państwa demokratycznego, prawnego i socjalnego w prawie międzynarodowym*; Kazimierz Lankosz, *Penalizacja w międzynarodowym prawie publicznym czynów osób winnych najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej*; Halina Nieć, *Safe Third Country Notion from the European Perspective*; Paweł Sarnecki, *Inicjatywa budżetowa Rady Ministrów a jej inicjatywa w sprawie prowizorium budżetowego*; Stanisław Włodyka, *Miejsce normatywne regulacji prawa spółek*; Tadeusz Włodyka, *Spółeczna gospodarka rynkowa. Podstawy prawno-gospodarcze*; Aleksander Lichorowicz, *Podstawowe kierunki rozwoju polskiego ustawodawstwa rolnego w okresie przedakcesyjnym*; Sylwester Wójcik, *Zasiedzenie — ewolucja uregulowań w Polsce*; Jerzy Pisuliński, *Zabezpieczenie wiarygodności na nieruchomości — hipoteka czy dług na nieruchomości?*; Elżbieta Traple, *Praktyczne konsekwencje wynikające z przedłużenia ochrony prawnoautorskiej do 70 lat po śmierci twórcy (p.m.a.)*; Barbara Wagner, *Prawo cywilne a prawo pracy*; Andrzej Marian Świątkowski, *Adaptacja przepisów regulujących transfer zakładu pracy w Polsce i w państwach ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej do dyrektywy 98/50/WE*; Tadeusz Woś, *Condiciones necessariae dwuinstancyjnego sądownictwa administracyjnego*; Stanisław Waltoś, *Sądy grodzkie — miraż czy realizm?*; Maria Szewczyk, *Prawnokarne środki zwalczające przestępczość zorganizowaną (zagadnienia wybrane)*; Piotr Kardas, *Juliusza Makarewicza filozofia prawa karnego a podstawowe zasady odpowiedzialności karnej we współczesnym prawie karnym*; Andrzej Świątkowski, *Rozwój odpowiedzialności państwa za szkodę wyrządzoną niestępnym skazaniem, tymczasowym aresztowaniem lub zatrzymaniem — wybrane zagadnienia*; Józef Wójcikiewicz, *(Nie)konwencjonalne metody śledcze*.

12. Studenckie Zeszyty Prawnicze TBSP UJ, z. 7–8, Zakamycze 2002, s. 335. Kolegium redakcyjne: Jan Halberda, Michał Hosowicz, Anna Karabowicz, Grzegorz Russek, Adam Uruszcak (sekretarz). Artykuły: Andrzej Mączyński, *Wypowiedź na zakończenie ogólnopolskiej konferencji naukowej „Prawo międzynarodowe — tradycja i nowoczesność”* Kraków 17 marca 2001 r.; Michał Balcerzak, *Zobowiązania wielostronne w prawie międzynarodowym publicznym*; Wojciech Dzięgiel, *Opieka dyplomatyczna na tle innych środków ochrony praw cudzoziemca*; Artur Kolesiński, *Prawo międzynarodowe a internet*; Łukasz Kulesa, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego*; Marek Nowak, *Ewolucja międzynarodowego sądownictwa karnego*; Ewa Jarosz, Piotr Płaksej, *Odpowiedzialność karnomiędzynarodowa jednostek przed sądami krajowymi — wybrane zagadnienia*; Krzysztof Jan Salamon, *Interwencja sił NATO w Kosowie — przestępstwo czy zapowiedź zmian?*; Piotr Symoń, *Stosowanie klauzuli porządku publicznego w konwencjach międzynarodowych*; Piotr Szwedo, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Pusta deklaracja polityczna czy realny krok w kierunku przybliżenia Unii jej obywatelom?*; Łukasz Marzec, *Prawo rzymskie — historyczny składnik anglosaskiej kultury prawnej?*; Michał Bobrzyński, Jacek Dybiński, *Elementy prawa rzymskiego w Kronice Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem*; Waldemar Gorgoń, *Dopłaty do oprocentowania kredytów eksportowych*; Katarzyna Gruca, *Skutki ugody sądowej*; Barbara Janusz, *Das demokratische Legitimationsniveau der Europäischen Union*; Marcin Kamiński, *Podstawowe problemy interpretacji pojęcia „rażące naruszenie prawa” z art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.*; Monika Kołdon, *Przedsiębiorstwo energetyczne — wybrane zagadnienia*; Marcin Krzemiński, *glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1998 r. (I PKN 90/98, OSNAPiUS 2000, nr 1, poz. 6)*; Tomasz Kurnicki, *Stany wyższej konieczności w prawie administracyjnym*; Krzysztof Lewandowski, *Reklama porównawcza jako przejaw czynu nieuczciwej konkurencji w prawie polskim, wybranych regulacjach krajów europejskich oraz prawie wspólnotowym*; Michał Nowakowski, *glosa do orzeczenia NSA z dnia 23 września 1997 r., II SA/Wr 362/96 (niepublikowanego)*; Wojciech Załuski, *Determinizm, odpowiedzialność, prawo*; Jan Halberda, *Z życia TBSP UJ*.

Władze TBSP UJ 2003 r.

Kuratorem TBSP UJ jest prof. dr hab. Andrzej Zoll

Zarząd

Marcin Wystrychowski — Prezes
Anna Karabowicz — Wiceprezes
Przemysław Nowak — Sekretarz
Beata Mroczkowska — Skarbnik
Michał Karczmarz — Bibliotekarz

Anna Karabowicz — Przewodnicząca Sekcji Historyczno–Prawnej
Michał Araszkiewicz — Przewodniczący Sekcji Prawa Konstytucyjnego
Paulina Świącicka — Przewodnicząca Sekcji Prawa Rzymskiego
Dominik Kokoszka — Przewodniczący Sekcji Prawa Cywilnego
Beata Mroczkowska — Przewodnicząca Sekcji Prawa Międzynarodowego Publicznego
Ignacy Walczyński — Przewodniczący Sekcji Logiki
Piotr Mrowiec — Przewodniczący Sekcji Prawa Gospodarczego i Handlowego
Ewelina Blaski — Przewodnicząca Sekcji Prawa Karnego

Komisja Rewizyjna

Jan Halberda
Marcin Krzemiński
Andrzej Niemirowski

Sąd Koleżeński

Michał Hosowicz
Adam Uruszczak
Grzegorz Russek

Bibliografia

- Dembska R.**, *Z życia Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa*, Czasopismo Prawno-Historyczne 2001, t. LIII, z. 1, s. 414
- Estreicher St.**, *Czterdzieści lat istnienia Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (1851–1891)*, nakładem TBSP, Kraków 1891, s. 32
- Grzybowski S.**, *Wspomnienia*, Zakamycze 1999
- Halberda J.**, *Słowo wstępne (w:) Dziedzictwo prawne XX wieku. Księga pamiątkowa z okazji 150-lecia TBSP UJ*, Zakamycze 2001, s. 13–15
- Halberda J.**, *Z życia TBSP UJ*, Studenckie Zeszyty Prawnicze TBSP UJ 2002, nr 7–8, s. 331–335
- Halberda J., Russek G.**, *Dobre Towarzystwo. Z dziejów Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ*, Edukacja Prawnicza 2003, nr 1, s. 31–34
- JH**, *Jubileusz Towarzystwa Biblioteki*, Życie z 26 listopada 2001 r.
- KRM**, *Mogą zarzucić kotwicę*, Dziennik Polski z 27 listopada 2001 r.
- Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od r. 1864 do r. 1887 i obraz jego stanu dzisiejszego wraz z rzeczą o Rektorach od czasów najdawniejszych* — wyd. Senatu Akademickiego na pamiątkę otwarcia Collegium Novum, Kraków 1887
- Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sprawozdanie rektora UJ ... z czynności w roku szk. ...*, Kraków 1885–1890
- Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1891–1913, 1917–1919, 1924, 1927, 1933, 1934, 1936, 1938–1939, 1946, 1961, 1962, 1968, 1970, 1971, 1974, 1977, 1980
- Krzemiński M.**, *Z historii Towarzystwa...*, SZP TBSP UJ 2001, nr 5, s. 7–8

- MP, (bez tytułu), *Gazeta Krakowska* z 27 listopada 2001 r.
- Malec J., *120 Lat Działalności Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nakładem UJ, Kraków 1971
- Malec J., *125 Lat Działalności Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nakładem UJ, Kraków 1976
- Malec J., *130 Lat Działalności Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nakładem UJ, Kraków 1981
- Pruszyński M., *Migawki wspomnień*, Warszawa 2002
- Sprawozdanie zarządu Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nakładem TBSP UJ, Kraków 1888–1890, 1897, 1910–1912, 1931–1939
- Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ*, materiały w Archiwum UJ, S II 756, S III 511
- Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ*, materiały w Bibliotece Jagiellońskiej, PRZYB. 94/74
- Uruszczak A., *Z życia TBSP UJ*, SZP TBSP UJ 2001, nr 6, s. 149–151

Indeks nazwisk

A

Abraham Władysław 14, 76
Anczyk Marian 54
Araszkiewicz Michał 73, 86
Artymiak Grażyna 42, 43

B

Babiński Rafał 48, 50, 51, 53
Bach Alexander 9
Baczakiewicz Jan 77
Bafia Jerzy 29
Bahr Franciszek 77
Balcerzak Michał 85
Baluch Jacek 61
Bandarzewski Kazimierz 61, 81
Baran Kazimierz 65, 68, 70, 84
Bartel Wojciech Maria 28, 33, 43, 78
Bartynowski Waclaw 76
Biernat Stanisław 37, 72
Biodrowicz Waclaw 34
Blaski Ewelina 73, 86
Błachut Janina 38
Bobrzyński Michał 85

Bochenek Witold 12, 76
Bodziany Ewa 42
Bojarski Tadeusz 30, 78
Bolska B. 35
Borodej Krzysztof 37, 78
Borucka-Arctowa Maria 28
Bryk Andrzej 37, 68, 84
Brzeziński Józef 16
Brzezińska Bożena 37
Buchala Kazimierz 45
Buliński Krzysztof 42, 78
Buszek Marian 77

C

Chmielowski Władysław 76
Cholewa Magdalena 83
Chorośnicki Michał 34, 35
Chrabota Bogusław 42–44, 46, 78
Chudzik Mariusz 63–67, 69, 82, 83
Chwalba Andrzej 69
Chwalba Barbara 40
Cichy Małgorzata 83
Ciemnoczołowski Krzysztof 49
Cora Stanisław 33, 35
Cyfrowicz Leon 18
Czacki Aleksander 25
Czapska Janina 40
Czarny Piotr 43–46, 61, 78, 81, 82
Czauderna Jacek 53
Czepelak Marcin 64, 65, 67, 68, 74, 82
Czerwień Wojciech 40

D

Dadlez Wilhelm 14, 76
Daniel Krystyna 37
Danielewicz Milan 47
Dargun Lotar 16, 18, 75
Dawid Marek 45, 61, 81
Demianowski Stanisław 13, 76
Dobosz Izabela 35
Dobosz Piotr 44
Dobrek Katarzyna 59
Dobrowolska K. 35
Dochnal Marek 42, 43
Doda Zbigniew 38
Domino Karolina 66
Dumnicka Olga 69, 70
Dworak Władysław 76
Dybiński Jacek 85
Dyka Zbigniew 49
Dziadzio Andrzej 65
Dzierzędzki Przemysław 82
Dzięgiel Wojciech 85
Dziurzyński Tadeusz 19

E

Estreicher Stanisław 7, 14, 16, 17, 76

F

Fedorowicz Filip 55–58, 62, 64, 74, 79
Feintuch Marcin 76
Fierich Maurycy 13, 16, 75
Filar Bogusław 36–38, 78
Filipek Paweł 59, 82

Florczak Monika 63
Forystek Józef 46, 48, 50

G

Gaberle Andrzej 31, 32
Gawlik Bogusław 33
Gebhardt Zygmunt 13, 76
Gęga Jacek 43
Gizbert-Studnicki Tomasz 32, 35, 59, 68, 74, 78, 83
Głazek Aleksander 41, 78
Golec Maria 41
Gołąb Stanisław 19
Gorgoń Waldemar 85
Górbiel Małgorzata 40
Gózd Mariusz 41, 78
Grabowski Jan 31, 33
Grabowski Zygmunt 33
Greguła Joanna (zob. także Majewska Joanna) 68
Grodziski Stanisław 29, 33, 54, 84
Gruca Agnieszka 82
Gruca Katarzyna 85
Grzybowski Konstanty 22, 35, 66, 75
Grzybowski Ludwik 7, 16, 18, 76
Grzybowski Marian 50
Grzybowski Stefan 22, 28, 31, 77
Guga Zbigniew 29
Gurgul Maciej 33

H

Habzda Ewa 43
Halberda Jan 8, 64–69, 71, 72, 79, 82, 83, 85, 86
Hanusiak Rafał 46, 48
Helcel Antoni Zygmunt 11

Hosowicz Michał 63, 68–72, 85, 86
Hupert 31

I

Iwanejko Piotr 34

J

Jachowicz Wojciech 35, 38, 44, 50, 59
Janik Tomasz 53
Janusz Barbara 64, 68, 85
Jarem Tomasz 44, 46, 48, 50
Jarochoowski Bohdan 18
Jarosz Ewa 85
Jarosz Władysław 77
Jasik Adrian 73
Jaskiernia Jerzy 33, 37
Jaworski Michał 62–64, 67, 74, 79, 82
Jedlicki Marian Zygmunt 28
Jewulski Krzysztof 46
Jonca Mirosław 72

K

Kadzik Andrzej 65, 67
Kalicki Piotr 43
Kalinka Walerian ks. 9, 10
Kaliński Wojciech 60, 81
Kamiński Marcin 85
Kapera Jan 23
Karabowicz Anna 65, 67, 70–73, 85, 86
Karaffa–Korbut Wiera 27
Karasek Iwona 58, 60
Karczmarz Michał 72, 86
Kardas Piotr 84

Karpierz Andrzej 66
Kasterski Rafał 49
Kazimierczak W. 44, 46, 47
Kielian Marek 42
Kisiel Wiesław 32
Klepacka Katarzyna 73
Kleszczyński Ignacy 77
Kocemba Andrzej 73
Koj Aleksander 46
Kokoszka Dominik 73, 86
Kolasa Marek 69
Kolesiński Artur 85
Kolonko Alicja 42
Kołodon Monika 85
Kopff Andrzej 47
Kos Rafał 74
Kosiński Stefan 26, 49
Kossowski Andrzej 29
Kostecki Apoloniusz 38
Kotulski Mariusz 59
Kowalczevska Joanna 55, 58
Kowalski Tadeusz 29
Koziołkiewicz Anna 83
Kozłowski Jan 43
Krajewski Krzysztof 38
Krasoń Magdalena 40
Krawczyk Tomasz 83
Kremer Andrzej 40, 42, 65, 78
Kremer Jan 39, 47, 48
Kremer Józef 11
Krobicki Henryk 11, 76
Krygowski Kazimierz 14
Krzemiński Marcin 63–67, 69, 70, 72, 79, 82, 83, 85, 86
Krzymuski Edmund 16, 18, 20, 23, 27, 30, 40, 41, 67, 75
Krzyżanowski Bronisław 19, 77

Kubas Andrzej 33, 47–49, 54
Kubas Krystyna 31
Kubicki Zbigniew 54
Kucharski Piotr 72
Kuczmiński Franciszek 37, 78
Kudła Tomasz 48
Kuglarz Paweł 43, 58
Kula Michał 65, 67, 70, 71, 83
Kulczycki Andrzej 37
Kulczyński Franciszek 76
Kulesa Łukasz 85
Kulig Tomasz 49
Kułakowski Maciej 43, 44, 46
Kumaniecki Kazimierz Władysław 19, 23, 25, 75
Kupiszewski Henryk 60
Kuracka Małgorzata 47
Kurek Maciej 58
Kurnicki Tomasz 85
Kusiak Jacek 48

L

Lande Jerzy 28, 75
Lang Marian 76
Lang Wiesław 29, 78
Langrod Jerzy Stefan 27, 75
Lankosz Kazimierz 84
Legutko Bartłomiej 73
Leo Juliusz 14, 15, 76
Leśnodorski Bogusław 25
Lewandowski Krzysztof 85
Lichorowicz Aleksander 31, 84
Lisocki Stanisław 25, 77
Lisowski Zygmunt 19, 77

Ł

Łachecki Mieczysław 76
Łatała Wiesław 44, 78
Ławrowski Lech 68
Łopatka Krzysztof 53
Łubieński Benedykt 27, 29
Łuczko Andrzej 78
Łysiak Ludwik 66
Łyżwa Michał 69

M

Machnij Marek 47
Maciąg Marek 82
Maciąg Zbigniew 84
Maciejewicz Beata 48, 50
Maciuch Zygmunt 29
Maczuga Wojciech 52, 53
Madej Grzegorz 82
Magdoń Sebastian 62
Majchrowski Jacek 52, 55
Majer Wojciech 12
Majewska Joanna 38
Majewska Teresa 72
Majewski Jarosław 48, 50, 56, 58, 59, 79, 81
Malczyk Roma 61, 81
Malec Dorota 65
Malec Jerzy 8, 33, 37, 41, 51, 78
Malentowicz Dagmara 45
Mańczyk Łukasz 67–69
Marek Barbara 40
Marek Maria 34
Marek Piotr 56
Markiewicz Jerzy 29
Markiewicz Ryszard 33, 78

Marzec Łukasz 63–65, 67, 69, 74, 82, 85
Matel John 61
Matuszewski Wojciech 59
Matuszyk Marta 50
Mączyński Andrzej 33, 47, 68, 71, 72, 85
Medwecki Wiktor 22, 77
Mędryk Michał 63, 64, 67
Miączyński Andrzej 27, 78
Michalak Arkadiusz 64, 65, 67–69, 82, 83
Michałowska Danuta 49, 54
Michoński Stefan 77
Mikrot Walenty 76
Mikułowska Agnieszka 48
Miś Grzegorz 50, 58
Modzelewski Witold 71
Motyka Iwona 60, 82
Mroczkowska Beata 67, 71–73, 86
Mrowiec Piotr 73, 86
Müller Edward 25, 77
Myszkowski Ludwik 11, 76

N

Nahlik Stanisław 39
Naleziński Bogumił 82
Nędza Kazimierz 40
Nieć Halina 33, 84
Niedźwiecka Joanna 83
Niemczewski Lucjan 29
Niemirowski Andrzej 63, 64, 67, 71, 72, 86
Nierobisz Tomasz 65, 67
Nikiel Radosław 48
Nita Adam 61, 81
Nita Barbara 49, 52, 61, 81
Niwiński Tadeusz 37, 39
Nowaczek Małgorzata 59, 61

Nowak Magdalena 37
Nowak Marek 85
Nowak Przemysław 72, 86
Nowakowski Michał 85
Nowara Halina 41
Nóżka Jerzy 36, 38
Nydahl Ole 45

O

Oklejak Andrzej 68
Opalek Waclaw 31
Orłowska Zofia 50
Ozóg Marcin 63, 64, 83

P

Pabis Robert 61, 62, 79, 81, 82
Pacholski Andrzej 41, 78
Pająk Alicja 55
Pająk Urszula 37, 78
Palmirski Tomasz 58–62, 74, 81, 82
Pałeczki Krzysztof 68
Partyka Andrzej 31, 33
Parzyński Jerzy 29
Pasek Mariusz 42, 78
Patkaniowski Michał 22, 28, 75
Patkiewicz Władysław 76
Pauk Joanna 68
Pawelczyk Dagmara 53–56, 58
Pawlikowski Henryk 77
Pawłowski A. 38
Pelczar Andrzej 51, 52
Pęclawska M. 35
Piasecki A. 42
Piaskowski Mikołaj 64

Pilch Tadeusz 77
Piotrowski Maciej 58
Pisuliński Jerzy 84
Piwowarska Violetta 46
Płaksej Piotr 85
Płaza Stanisław 63
Płazek Stefan 29
Płazek Stefan jr 40
Płaszka Krzysztof 68, 84
Podpłóński Robert 62
Podrecki Paweł 48, 50, 51, 53, 61, 79, 81
Polak Tadeusz 77
Polowiec Adam 58
Połuszny Jarosław 62
Potoczny Maciej 58, 74
Propper Jan 76
Pruszyński Mieczysław 77
Przybyłowicz Jolanta 37
Przyłęcki Apolinary 76
Ptaszyk Michał 37
Pucher Paweł 55, 58
Pyziół Wojciech 66

R

Rachwał Anna 62–64, 82
Ramult Konstanty 11, 76
Ratusiński Czesław 29
Rendanka Karolina 58
Rędziniak Łukasz 46
Rodi Michael 66
Romański Rafał 59
Romer Tadeusz 77
Rosner Ignacy 76
Rozwadowski Juwenal A. 76
Rudnicki Stanisław 55

Russek Grzegorz 8, 69–72, 85, 86
Rybarski Ignacy 11, 76
Rydel Lucjan 28
Ryn Zdzisław 65
Rzepecki Tadeusz 77
Rześniński Jan Kanty 11
Rzonca Stefan 47

S

Sacha Leokadia 32, 35, 78
Sala Marcin 83
Salamon Krzysztof 62, 74, 85
Sarna Alicja 55, 58, 60
Sarnecki Paweł 31, 33, 47, 52
Schleicher Rembert 61
Szczeniecki Michał 40, 49
Seib Hanna 29
Senkowski Jerzy 29
Setkowicz Krzysztof 61
Sęk Maria 31
Siekierzyński Franciszek 14
Sikora Stanisław 77
Sikora Tadeusz 77
Simonides Andrzej 31
Skąpski Andrzej 33, 54, 68
Skąpski Józef 26, 27, 47, 78
Skoczylas Janina 32
Skrzypczak Tadeusz 47
Skwierawski Józef 32, 78
Słoniowski Łukasz 74
Słotwiński Feliks 11
Smolarski Władysław 77
Smoluchowski Wilhelm 11, 76
Sobol Małgorzata 48

Sobolewski Jacek 46
Sondel Janusz 56, 58, 59, 75, 84
Sośniak Franciszek 27
Spiss Tadeusz 77
Sporysz Tomasz 83
Spyra Marcin 58, 60–62, 64, 74, 79
Sroka Janusz 41, 44, 78
Stabryła Anna 45
Stachańczyk Piotr 42
Stachów Michał 27
Stalony–Dobrzański Wiesław 77
Stankowska Anna 74
Starmach Teresa 68
Staśko Krystyna 40
Starowicz Marek 37, 78
Stawarski Antoni 14, 76
Stawowy Piotr 44
Stawski Józef 76
Stelmach Jerzy 59, 66–69, 83
Strycharz Stanisław 31
Strzelecka Anna 51, 52, 54
Studnicki Franciszek 41
Surzycki Stefan 24, 77
Sygulski Jan 29, 78
Symoń Piotr 85
Szajnar Jacek 52–55, 58
Szeląg Tomasz 67
Szewczyk Maria 84
Szewczyk Paweł 47
Szmager Gustaw 27
Szumański Andrzej 41, 72, 78
Szwaja Jacek 33
Szwedo Piotr 85
Szybiak Paweł 77
Szyszkowska Maria 62

Ś

- Ślipko Tadeusz ks. 48
Śliz Piotr 27
Śmiałek Krzysztof 65, 67, 69, 82
Światłowski Andrzej 45, 47, 48, 50, 53, 55, 57–59, 61, 64, 67, 69, 74,
81, 84
Świątkowski Andrzej Marian 84
Świechowski Piotr 43
Święcicka Paulina 73, 86

T

- Tabiński Bohdan 77
Tarlowski Wincenty 75
Tatarczuch Adolf 29, 78
Taubenschlag Rafał 19
Teluk Agnieszka 58
Thun Leon 9
Tobolewicz Tatiana 63, 74
Tor Krzysztof 38
Traple Elżbieta 54, 56, 68, 84
Trecz Marian 25
Trojanowski Józef 26, 78
Truskowski Jacek 59
Twardowski Bartłomiej 46
Tyblewska Monika 64

U

- Urbańczyk M. 42
Uruszczak Adam 63–69, 71, 72, 82, 83, 85, 86
Uruszczak Waclaw 66, 69, 82

V

Vetulani Adam 28
Vetulani Jan 30, 78
de Virion Tadeusz 49

W

Wachel Elżbieta 31
Wagner Barbara 84
Walas Antoni 25
Walczyński Ignacy 73, 86
Waldenberg Marek 66
Waltos Stanisław 49, 54, 59, 72, 84
Wasilewski Andrzej 31
Waydowicz Zbigniew 30
Wcisło Andrzej 76
Wejman Filip 62, 74
Węglarz Magdalena 65, 67, 82, 83
Wicherek Maciej 56
Widacki Jan 32
Wieczorek Dominik 55, 58
Wilczyński Stanisław 27
Wilk Jacek 58
Wisłocki Juliusz 26, 77
Wladimirow Gennadij 71
Włodyka Stanisław 35, 37, 41, 59, 75, 84
Włosowicz Zbigniew 36
Włudyka Tadeusz 84
Wojdyła Jacek 40
Wojtala Kazimierz 33
Wojtaszak Piotr 67, 71
Wojtaszewski Mieczysław 77
Wojtyczek Krzysztof 46–48, 50, 81
Woleński Jan 31, 32

Wolter Aleksander 22
Wolter Władysław 22, 24–27, 30, 38
Wołoch Paweł 51–56
Woś Tadeusz 83
Wójcik Sylwester 60, 84
Wójcikiewicz Józef 84
Wróbel Renata 51
Wyderka Mieczysław 77
Wyrwiński Michał 67, 69, 70, 83
Wystrychowski Marcin 69–72, 79, 86

Z

Zaczek Kazimierz 77
Zagórski Adam 77
Zakrzewski Wincenty 18
Załuski Wojciech 84
Zapała Marta 72
Zarzycki Zdzisław 56, 59, 74
Zatorski Maksymilian 12, 75, 76
Zawada Kazimierz 37, 48
Zawadzka Monika 29
Ząber Mariusz 58, 60, 74
Ziejka Franciszek 68, 69, 83
Zielińska Agnieszka 83
Zielińska Janina 31
Zimmermann Jan 50
Zimny Piotr 37, 78
Znamiec Jan 46
Zoll Andrzej 31, 32, 60, 66, 68–70, 75, 78, 83, 86
Zoll Fryderyk 47, 48, 50, 57, 58, 60, 74, 75, 79, 84
Zoll Fryderyk senior 13, 75

Ż

Żelazowski Andrzej 48–51, 54, 58, 79

Żukowski Wojciech 63

Żyromska Janina 29

Żywicki Klemens 11, 76

Ż

Żdziebłowski Wojciech 37

/